మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

సర్ప యాగము ముగిసిన సందర్భంగా వైశంపాయనుడు జనమే జయునకు చెప్పిన మహా భారత కధను, నైమిశారణ్యంలో జరుగుతున్న సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహా మునులకు సవిస్తరంగా వినిపించాడు.

భీష్ముడు పరమపదించాడు. చిన్నప్పటి నుండి పెంచి పెద్ద చేసి విద్యా బుద్ధులు చెప్పించి, మంచీ చెడూ చెప్పి, తాను, తన మరణానికి కారకు డయినా, ఇసుమంత కూడా కోపగించక, తాను అడిగిన ధర్మ సందేహము లన్నిటికీ ఓపికగా సమాధానాలు చెప్పి, ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలము రాగానే తనువు చాలించిన భీష్ముని మరణాన్ని తట్టుకోలేకపోయాడు ధర్మరాజు. చింతాక్రాంతు డయ్యాడు. తూలు తున్నాడు. కింద పడిపోతున్నాడు. భీముడు ధర్మరాజును పట్టుకున్నాడు. మెల్లిగా పక్కన కూర్చోపెట్టాడు. ఇదంతా విన్న ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మరాజు దగ్గరకు వచ్చాడు. "ధర్మనందనా! నీవెందుకయ్యా చింతిస్తావు. నీవు క్షాత్రధర్మమును నెరవేర్చావు. ఇది శోకించడానికి సమయం కాదు. నీవు నీ తమ్ములు రాజ్యాధికారము చేపట్టండి. నా కుమారుడు కానీ, నేను కానీ, విదురుని హితోక్తులు వినలేదు. నా కుమారుడు సుయోధనుడు తన తమ్ములతో సహా యుద్ధంలో మరణించాడు. నేను కూడా విదురుని మాటలు వినకపోవడం వల్ల ఈ యుద్ధం సంభవించింది. అపార జననష్టం వాటిల్లింది. నేనూ, గాంధారీ పుత్రశోకంతో కుమిలిపోతున్నాము. ఇందులో నీ తప్పు ఇసుమంత కూడా లేదు. నాయనా ధర్మనందనా! నేను గాంధారీ ఒంటరి వాళ్లము. దిక్కులేని వాళ్లము అయ్యాము. మా ఇద్దరినీ నీవే జాగ్రత్తగా చూచుకోవాలి. నీవే మాకు దిక్కు." అని అన్నాడు ధృతరాష్ట్రుడు. ఆ మాటలు విని ఏమాట్లాడలేదు ధర్మరాజు. అప్పుడు కృష్ణుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "ధర్మనందనా! నీవు ఇప్పుడు శోకించి నంత మాత్రాన పోయిన వారు తిరిగి వస్తారా! పైగా నువ్వు వారి కోసం బాధ పడుతుంటే వారి ఆత్మలకు ఎలా శాంతి కలుగుతుంది. పైగా సుయోధనాదులు వీరోచితంగా పోరాడి వీర స్వర్గము అలంకరించారు. వారి కోసం బాధ పడటం ధర్మమా! అయినా కూడా నువ్వు భీష్ముని వలన వినవలసిన ధర్మసూక్ష్మములు అన్నీ విన్నావు కదా! అవన్నీ విని కూడా ఏమీ తెలియని వాడి వలే శోకించడం భావ్యమా! ఒక్క భీష్ముడే కాదు. వ్యాసుడు, నారదుడు మొదలగు వారు నీకు ఎన్నో నీతి వాక్యములు చెప్పారు కదా. అవన్నీ ఒక సారి గుర్తుకు తెచ్చుకో. వెంటనే ఒక మహా యాగమునకు కర్తవు కా! దేవతలకు, నీ పితరులకు ప్రీతితో, భక్తితో పూజలు, తర్పణములు కావించు. రాజ్యాధికారము చేపట్టి ప్రజలను జనరంజకంగా పాలించు. అతిధులను అభ్యాగతులను సత్కరించు. నీ బంధువులను, మిత్రులను ఆదరించు." అని అన్నాడు శ్రీ కృష్ణుడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు అక్కడే ఉన్న వ్యాసుని మొహం వంక చూచి "దేవా! నీయొక్క ప్రేమ, దయ నా మీద ఎప్పుడూ గాఢంగా ఉంటాయి కదా! మీరు నన్ను ఎన్నోసార్లు ధర్మసంకటముల నుండి రక్షించారు. కాబట్టి నా మీద దయయుంచి నాకు

అమరనాథ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

వనవాసమునకు అనుజ్ఞ ఇవ్వండి. వనములకు వెళ్లక పోతే తాతగారిని, నా అన్న కర్ణుని చంపిన నా వంటి క్రూరాత్మునకు శాంతి ఎట్లు కలుగుతుంది. నేను చేసిన మహాపాపములు ఎలా పోతాయి? కాబట్టి నాకు వనవాసమునకు అనుజ్ఞ ఇవ్వండి." అని ప్రాధేయపడ్డాడు ధర్మరాజు. వ్యాసునికి కోపం వచ్చింది. "ధర్మనందనా! ఇప్పటి దాకా నేను, భీష్ముడు నీకు చేసిన ధర్మోపదేశములు అన్నీ వరదలో కొట్టుకొని పోయాయా! లేక గంగలో కలిసిపోయాయా! మరలా మొదటికి వచ్చావు. నీ బుద్ధి ఒప్పుకున్నా ఒప్పుకోక పోయినా జరిగిన దానికి నీవు కర్తవు కాదు. ఈ శ్వరుడే మానవాళికి మేలు, కీడు కలిగిస్తుంటాడు. కాబట్టి ఇందులో నీ తప్పు ఏమాత్రమూ లేదు. ఒక వేళ నీకు పాపము చేసాను అనే సందేహము ఉంటే దానిని దాన ధర్మములు చేసి యజ్ఞయాగములు చేసి తొలగించుకో. అంతేగానీ వనవాసము పోతాను అనడం వెర్రిమాట. ఇప్పుడు చెబుతున్నాను విను. నువ్వు అశ్వమేధ యాగము చెయ్యి. ఆ యాగములో బ్రాహ్మణులకు అధికంగా దక్షిణలు ఇచ్చి తృప్తి పరుచు. దానితో నీ మనసులో కలిగిన దుఃఖము పూర్తిగా తొలగిపోతుంది." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

ఆ మాటలతో మనసు మార్చుకున్నాడు ధర్మరాజు. "మహాత్మా! తమరు చెప్పినట్టే అశ్వమేధ యాగము చేస్తాను. కాని నాది ఒక విన్నపము. అశ్వమేధ యాగమునకు దక్షిణలు ఎక్కువగా ఇవ్వాలని, ధనము ఎక్కువగా వ్యయము అవుతుంది అని తమరు చెప్పారు. ప్రస్తుతము నా వద్ద అంత ధనము లేదు. జరిగిన యుద్ధము వలన సైనికులు అంతా మరణించారు. వారి భార్యాబిడ్డలు మాత్రం మిగిలారు. ఈ సమయంలో వారి మీద అధిక పన్నులు వేసి బాధ పెట్టలేను. మామీద ఉన్న అసూయతో సుయోధనుడు దుర్మార్గులయిన రాజులందరినీ చేరదీసి ధనము అంతా దుర్వినియోగము చేసాడు. భూములను, ధనాగారమును పాడు చేసాడు. దాని కారణంగా ధనాగారములో ధనము లేదు. ధనము సంపాదించడానికి నాకు ఏ మార్గమూ కనపడటం లేదు. ఈ సందర్భంలో మీరే మాకు ఒక దారి చూపి ఈ అశ్వమేధ యాగము జరిపించాలి." అని అన్నాడు ధర్మరాజు. వ్యాసుడు ధర్మరాజు వంక ఆదరంతో చూచాడు. "ధర్మనందనా! పూర్వము మరుత్తు అనే మహారాజు యజ్ఞము చేసి మహా ధనరాసులను బ్రాహ్మణులకు దానంగా ఇచ్చాడు. అప్పుడు బ్రాహ్మణుల వద్ద ఎక్కువగా ధనం సమకూరింది. వారికి ఎక్కువ అయింది. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణులు తమ పోషణకు కావలసిన ధనము మాత్రము ఉంచుకొని మిగిలిన ధనమును ఒక నిధిగా చేసి దాచి పెట్టారు. "ఈ ధనము ఎవరు కనుగొంటారో వారికే ఈ ధనము చెందుతుంది." అని ఆ బ్రాహ్మణులు ఒకే ఒక వాక్యంతో ఆ నిధికి వారసులను నియమించారు. ధర్మనందనా! ఆ ధనము ఇంకా ఎవరూ తీసుకొన లేదు. అలాగే ఉన్నది. నీవు ఆ ధనమును తీసుకొని అశ్వమేధయాగమును నిర్విఘ్నంగా నిర్వహించు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

"ఓ మహాత్మా! మరి ఆ మరుత్తు ఆ ధనమును, బంగారమును ఎలా సంపాదించాడు. అది సక్రమ సంపాదనా లేక అక్రమ సంపాదనా!" అని సందేహము వెలిబుచ్చాడు ధర్మరాజు.

అమరనాథ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రథమాశ్వాసము

ధర్మనందనా! నీకు మరుత్తు యొక్క కథను చెబుతాను విను. నీ సందేహములు తొలగిపోతాయి. కృతయుగములో మనువునకు ప్రజాని అనే కుమారుడు ఉండేవాడు. అతని కుమారుడు క్షుతుడు. క్షుతుని కుమారుడు ఇక్ష్వాకువు. ఆ ఇక్ష్వాకునకు నూరుగురు కుమారులు. అందులో పెద్దవాడు వింశుడు. వింశుని కుమారుడు వివింశుడు. వివింశునకు 15 మంది కుమారులు. వారిలో పెద్దవాడు ఖనీనేత్రుడు. అతడు అధిక మైన బలము, శౌర్యము కలవాడు. పరమ దుర్మార్గుడు. అతడు తన 14 మంది తమ్ములను చంపి రాజ్యాధికారము చేజిక్కించుకున్నాడు. ఖనీనేత్రుడు ఎవరినీ నమ్మేవాడు కాదు. మంత్రులను ద్వేషించేవాడు. ప్రజలను పీడించేవాడు. అతని ఆగడములను తట్టుకోలేక మంత్రులు ఖనీనేత్రుని రాజ పదవి నుండి దించారు. అతని కుమారునికి పట్టం కట్టారు. ఖనీ నేత్రుని కుమారుడు దయామయుడు. మంత్రులను ఆదరించాడు. ప్రజలను దయతో చూచేవాడు. సత్యము పలికేవాడు. పలికేవాడు. ధర్మము పాటించేవాడు. ఎప్పుడూ దానధర్మములు చేసేవాడు. తనకు ఉన్నదంతా దానధర్మములకు వినియోగించాడు చివరకు దరిద్రుడయ్యాడు. కోశాగారంలో ధనము లేదు. సైన్యములకు వేతనములు లేవు. సైన్యం క్షీణించింది. శత్రురాజులు తమ తమ సైన్యాలతో వచ్చి రాజ్యమును ఆక్రమించుకున్నారు. ఆ రాజు తన వారితో అడవుల పాలయ్యాడు. కాని ఆ రాజు ఏ మాత్రం చింతించలేదు. నియమ నిష్టలతో అడవిలో తపస్సు చేసాడు. అప్పుడు ఒక అద్భుతము జరిగింది. అతని తపోబలానికి అక్కడి కక్కడ అపారమైన సైన్యము ఉద్భవించింది. ఆ రాజు ఆ సైన్యములతో వెళ్లి శత్రురాజులను జయించి తన రాజ్యమును తిరిగి సంపాదించుకున్నాడు. ఆ రాజు ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనో నిగ్రహము కలిగి, సత్యవాక్పరిపాలన చేయుచూ ధర్మం గా రాజ్యం పరిపాలించాడు. ఆ రాజు అంగిరసుని ఉపద్రష్టగా పెట్టుకొని ఎన్నో అశ్వమేధయాగములు చేసాడు. ఆ రాజు పేరు కరంధముడు. ఆ కరంధముని మనుమడే మరుత్తు. ఆ మరుత్తు మహా బలవంతుడు. కీర్తిమంతుడు. విష్ణువుతో సమానమైన వాడు. ధర్మతత్పరుడు. వేదములు బాగా అధ్యయనము చేసినవాడు. అధిక మైన తేజస్సు కలవాడు. ఆ మరుత్తు మహారాజు అశ్వమేధ యాగము చేస్తున్నాడు. ఆ అశ్వమేధ యాగమునకు కావలసిన ముఖ్యమైన వస్తువులు దాచి పెట్టుటకు పెద్ద పెద్ద బంగారు కుండలను తయారుచేయించాడు. ఆ యజ్ఞములో బ్రాహ్మణులకు మిక్కుటముగా దానములు చేసి వారిని తృప్తి పరిచాడు. కాని మరుత్తు తృప్తి పడలేదు. బ్రాహ్మణులకు వారి దైనందిన జీవనము కావలసిన చెంబులు బిందెలు పాత్రలు కూడా బంగారంతో చేయించి ఇచ్చాడు. ఇంతకూ ఆ మరుత్తుకు ఆ ధనము ఎక్కడి నుండి వచ్చినదో నీకు తెలుపుతాను. మరుత్తు తాతగారు కరంధముడు అని చెప్పాను కదా. ఆ కరంధముడు అంగిరసుని ఉపద్రష్టగా చేసుకొని అనేక అశ్వమేధ యాగములు చేసాడు. ఆ కారణంగా ఈ శరీరంతోనే స్వర్గానికి వెళ్లాడు.

కరంధముని కుమారుడు అవిక్షిత్తు. అతడు కూడా తండ్రి మాదిరి ప్రజలను కన్న బిడ్డలవలె

అమరనాధ్ అమర

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

పాలించాడు. ఆ అవిక్షిత్తు కుమారుడే మరుత్తు. ఆ మరుత్తు మహా బలవంతుడు ధర్మాత్ముడు అని చెప్పాను కదా. అతడు ఇంద్రుని కూడా లెక్కచెయ్యలేదు. అందుకని ఇంద్రునికి మరుత్తు మీద అసూయ ద్వేషము కలిగాయి. వెంటనే ఇంద్రుడు తన గురువు గారైన బృహస్పతి దగ్గరకు వెళ్లాడు. "గురువరా! మరుత్తు గురించి మీరు విన్నారు కదా! ఆయన అశ్వమేధ యాగములు ఎన్నో చేసాడు. ఆ మరుత్తు మిమ్ములను తను చేయబోయే యాగమునకు ఉపద్రష్టగా ఉండమని అర్ధించబోతున్నాడు. మరి మీరు దేవ గురువుకదా. ఒక మానవుని యజ్ఞమునకు ఉపద్రష్టగా ఉంటే అది మీ గౌరవమునకు భంగము కదా! మీరు అతని యాగమునకు ఆధ్వర్యము వహిస్తాను అంటే నన్ను మరిచిపొండి. లేకపోతే నా దగ్గరే ఉండండి. అతని యాగమునకు రాను అని చెప్పండి. తరువాత మీ ఇష్టం." అని అన్నాడు. ఇంద్రుడు. ఆ మాటలకు బృహస్పతి ఇలా అన్నాడు. "అదేమిటి దేవేంద్రా! నా సంగతి నీకు తెలియదా! నేను నిన్ను కాదని మరొకరి యాగమునకు ఆధ్వర్యము ఎలా వహిస్తాను! దాని గురించి నీవు నాకు ఇంతగా చెప్పాలా! నువ్వు తప్ప నాకు ఇంకెవరూ అక్కరలేదు." అని అన్నాడు బృహస్పతి. ఆ మాటలకు తృప్తిపడిన దేవేంద్రుడు తన నివాసమునకు వెళ్లిపోయాడు. తరువాత మరుత్తు బృహస్పతి దగ్గరకు వెళ్లాడు. "మహాత్మా! నేను
అశ్వమేధ యాగము చెయ్యబోతున్నాను. తమరు దానికి ఉపద్రష్టగా వ్యవహరించ వలెను. తమరు అంగీకరిస్తారని నేను అన్ని ఏర్పాట్లు చేసుకున్నాను." అని అన్నాడు. " ఓ మరుత్తు! నేను రాలేను. ఎందుకంటే అదే సమయానికి ఇంద్రుడు కూడా ఒక యాగము తలపెట్టాడు. నేను దానికి ఉపద్రష్టగా వ్యవహరించవలెను కదా!" అని అన్నాడు. "అదేమిటి మహాత్మా! తమరి తండ్రిగారైన అంగిరసుడు మా తాతగారు కరంధముడికి ఉపద్రష్టగా ఉండి ఎ న్నో అశ్వమేధ యాగములు నిర్వహించారు కదా. అలాగే తమరు కూడా నాకు ఉపద్రష్టగా ఉండి నేను తలపెట్టిన అశ్వమేధ యాగమును సఫలం చేయండి." అని అర్ధించాడు. "ఓ మరుత్తు మహారాజా! నేను దేవతలు చేయు యజ్ఞములకు ఉపద్రష్టగా వ్యవహరిస్తాను. కానీ, నీవు మానవుడివి. నీవు చేయు యాగములకు ఉపద్రష్టగా ఎలా వ్యవహరించగలను. కాబట్టి నీవు వేరే ఉపద్రష్టను చూచుకో." అని అన్నాడు
బృహస్పతి. మరుత్తు ఇంక ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. అవమాన భారంతో వెనుదిరిగిపోతున్నాడు. దారిలో మరుత్తుకు నారదుడు కనిపించాడు.
"ఓ మరుత్తు మహారాజా! ఎక్కడి నుండి వస్తున్నావు. ఏ పని మీద వెళుతున్నావు" అని అడిగాడు. " ఓ నారద మహర్షి! నేను బృహస్పతిని వద్దకు పోయి, నేను చేయబోవు అశ్వమేధ యాగమునకు ఉపద్రష్టగా ఉండమని అడగడానికి వెళ్లాను. దానికి బృహస్పతి తాను కేవలం దేవతలు చేసే యాగములకు మాత్రము ఉపద్రష్టగా ఉంటానని, మానవులు చేయు యాగములకు ఉపద్రష్టగా ఉండనని అవమానించి పంపాడు. ఇంతటి అవమానము పాలయి కూడా నేను ఇంకా ఎందుకు బతకాలి." అని అన్నాడు మరుత్తు దీనంగా. "అదేమిటి మరుత్తు

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

మహారాజా! బృహస్పతి కాక పోతే మరొకడు. యాగం ఆగిపోతుందా. అంగిరసుని చిన్న కొడుకు, బృహస్పతి తమ్ముడు సంవర్తనుడు అను వాడు ఉన్నాడు. అతడిని బృహస్పతి అవమానించి ఇంటి నుండి వెళ్లగొట్టాడు. ఆ అవమానము తట్టుకోలేక సర్వము వదిలిపెట్టి సంవర్తనుడు అడవులకు వెళ్లిపోయాడు. ప్రస్తుతము వైరాగ్యంతో దిగంబరంగా తిరుగు తున్నాడు. నీవు అతనిని కలుసుకో. అతడు నీ యాగమునకు ఉపద్రష్టగా వ్యవహరిస్తాడు." అని చెప్పాడు నారదుడు. " నారదా! నాకు మంచి మార్గము చూపారు. ఆ సంవర్తనుడు ఎక్కడ ఉంటాడో! అతనితో ఎలా మాట్లాడాలో! అతడు నా మాటను ఎలా మన్నిస్తాడో! వివరంగా చెప్పండి." అని అడిగాడు మరుత్తు. "ఓ మరుత్తు మహారాజా! సంవర్తనుడు కాశీనగరంలో ఉంటాడు. పిచ్చివాడి మాదిరిగా తిరుగుతుంటాడు. అతనిని పట్టుకోవాలంటే ఒక ఉపాయము చెబుతాను విను. నీవు కాశీనగరమునకు పోయి నగర ముఖద్వారము వద్ద ఒక శవమును పెట్టుకొని నిలబడు. ఎవరైనా నీ దగ్గరకు వచ్చి ఆ శవమును చూచి పారిపోతే అతడే సంవర్తనుడు అని తెలుసుకో. అతని వెంట వెళ్లు. ఏకాంత ప్రదేశంలో అతనిని కలుసుకో. భక్తితో అతనిని ప్రార్థించు. "నా గురించి నీకు ఎవరు చెప్పారు?" అని అడుగుతాడు. నన్ను నారదుడు పంపాడు అని చెప్పు. ఇప్పుడు నారదుడు ఎక్కడ ఉన్నాడు అని అడుగుతాడు. నారదుడు నాకు నీ గురించి చెప్పి అగ్నిప్రవేశము చేసాడు అని చెప్పు." అని అన్నాడు నారదుడు. మరుత్తు వెంటనే నారదుడి మాట మేరకు కాశీనగరమునకు వెళ్లాడు. ఒక శవాన్ని ఎదురుగా పెట్టుకొని కాశీనగర ద్వారం దగ్గర నిలబడ్డాడు. అక్కడికి ఒక వెర్రివాడు వచ్చాడు. ఆ శవం వంక చూచాడు. వెంటనే దెబ్బతిన్న పశువు మాదిరి అక్కడి నుండి పారిపోయాడు. అతడే సంవర్తనుడిగా తెలుసుకున్న మరుత్తు ఆ వెర్రివానిని వెంబడించాడు. కొంత దూరము పోయి అతని ఎదురుగా నిలబడ్డాడు. ఆ వెర్రివాడు మరుత్తు మీద దుమ్ము ఎత్తి పోసాడు. మొహాన ఉమ్మివేసాడు. పిచ్చివాడి మాదిరి ప్రవర్తించాడు. మరుత్తు కోపం తెచ్చుకోకుండా చేతులు జోడించి అతని వెంటనే వెళ్లాడు. ఒక నిర్జన ప్రదేశానికి వెళ్లాడు ఆ పిచ్చివాడు. ఒక వటవృక్షము కింద కూర్చున్నాడు. వెంటనే మరుత్తు సంవర్తనుడికి సాష్టాంగ ప్రణామము చేసాడు. తరువాత లేచి వినయంగా నిలబడ్డాడు. "ఓయీ! నిన్ను ఎవరు పంపారు. నువ్వు చెప్పింది నిజమైతే నీ కోరిక నెరవేరుతుంది. నువ్వు చెప్పింది అబద్ధం అయితే నీ తల వెయ్యి ముక్కలు అవుతుంది." అని అన్నాడు సంవర్తనుడు. "అయ్యా! మీగురించి నాకు నారదుడు చెప్పాడు." అని అన్నాడు మరుత్తు. " ఇప్పుడు నారదుడు ఎక్కడ ఉన్నాడు." అని అడిగాడు సంవర్తనుడు.

"మహాత్మా! మీ గురించి అంతా చెప్పి, నన్ను ఇక్కడికి పంపించి, నారదుడు అగ్నిప్రవేశము చేసాడు." అని అన్నాడు మరుత్తు. అప్పుడు సంవర్తనుడు మరుత్తు మొహంలోకి చూచి "నన్నుచూడడానికి నీవు వచ్చి పని ఏమి?" అని అడిగాడు. "మహాత్మా! నేను చేయబోయే యజ్ఞమునకు మీరు ఉపద్రష్టగా వ్యవహరించాలి." అని ప్రార్థించాడు మరుత్తు. ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "మహాత్మా! నా పేరు మరుత్తు. నేను కరంధముని మనుమడిని. మీ తండ్రిగారు మా తాతగారికి ఉపద్రష్టగా ఉండి ఎన్నో యజ్ఞములు చేయించాడు." అని అన్నాడు

అమరనాథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

మరుత్తు. అప్పుడు సంవర్తనుడు మరుత్తు మొహంలోకి ప్రీతితో చూచాడు. "ఓ మరుత్తు మహారాజా! నీవు చెప్పవలసినది చెప్పావు. ఇంక నేను చెప్పేది విను. మా అన్న బృహస్పతి నన్ను అవమానించాడు. అందుకని నేను నా గృ హమును, ధనములు ఆయనకు వదిలి ఈ ప్రకారము విరాగిగా తిరుగు తున్నాను. నా బోటి పేదవాడు నీ యాగమునకు ఉపద్రష్టగా ఉంటే నీకు ఏం గౌరవంగా ఉంటుంది. కాబట్టి నీవు బృహస్పతినే నీ ఉపద్రష్టగా ఎంచుకో. అలా కాకుండా నేను నీకు ఉపద్రష్టగా ఉండాలంటే నాకు మా అన్న బృహస్పతి అనుమతి కావాలి. ఎందుకంటే నాకు మా అన్నగారంటే ఎంతో గౌరవం. మా అన్న అనుమతిస్తేనేను నీ యాగమునకు ఉపద్రష్టగా వ్యవహరిస్తాను. కాబట్టి ముందు మా అన్న బృహస్పతి అనుమతి తీసుకో." అని అన్నాడు సంవర్తనుడు.

"మహాత్మా! నీ దగ్గరకు రాక ముందు నేను బృహస్పతి వద్దకు వెళ్లాను. ఆయన నా మాట మన్నించలేదు. దేవతలకు యజ్ఞములు చేయించు నేను ఒక మానవుడు చేయు యజ్ఞమునకు ఆధ్వర్యము ఎలా వహించగలను అని అవమానించి పంపాడు. ఇంద్రుడు నా మీద అసూయతో బృహస్పతితో ఇలా మాట్లాడించాడు. ఇప్పుడు నేను మరలా బృహస్పతి వద్దకు ఎలా పోను." అని అన్నాడు మరుత్తు. " సరే నేను నీకు ఉపద్రష్టగా ఉండి నీ చేత అశ్వమేధ యాగము చేయిస్తాను. కానీ నీవు ఎప్పుడు దీక్షను భగ్నం చేస్తావో అప్పుడు నేను నీకు శాపం ఇస్తాను. నీకు కీడు మూడుతుంది. కాబట్టి ఇది మనసులో పెట్టుకొని యజ్ఞము నిర్వహించు. నేను నీ యజ్ఞమునకు ఉపద్రష్టత్వము వహిస్తున్నాను అనే ద్వేషంతో నా అన్న బృహస్పతి నీ మీద కోపిస్తాడు. నీవు ఆ కోపానికి భయపడి యజ్ఞదీక్ష భగ్నం చేస్తే నేను శపిస్తాను. నీకు కీడు మూడుతుంది. కాబట్టి నీవు స్థిరమైన నిశ్చయంతో ఉండాలి." అని అన్నాడు సంవర్తనుడు. "మహాత్మా! నాకు నీ కృప లభించింది. నాకు ఇంక ఏ విచారమూ లేదు. ఆ ఇంద్రుడు, బృహస్పతి యే కాదు. సాక్షాత్తూ ఆ పరమేశ్వరుడే కోపించినా నేను చలించను. నేను నా ప్రతిజ్ఞకు తప్పితే నాకు సూర్యచంద్రులు ఉన్నంత కాలము పుణ్యలోకములు లేకుండు గాక!" అని శపథం చేసాడు మరుత్తు. ఆ మాటలకు సంతోషించాడు సంవర్తనుడు. "ఓ మరుత్తు మహారాజా! నేను నిన్ను ఆ మహేంద్రుని కంటే ఎక్కువ ధనవంతుని చేసి నీ చేత యజ్ఞం చేయిస్తాను." అని అన్నాడు సంవర్తనుడు. సంవర్తనుడు ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "నేను నిన్ను దేవేంద్రుని కంటే ఎలా ధనవంతుని చేస్తాను అని సందేహము కలుగుతుంది కదూ. నేను చెప్పేది విను. హిమవత్పర్వతమున ఉత్తర భాగమున, ముంజవంతము అనే పర్వతము ఉంది. అక్కడ శివుడు, పార్వతి, దేవతలు, సిద్ధులు, గరుడులు, గంధర్వులు మొదలగు వారితో కూడి విహరిస్తూ ఉంటాడు. ఆ పర్వతము మీద రోగములు కానీ మృ త్యువు కానీ లేవు. అక్కడ పళ్లు పూలు సమృద్ధిగా ఉంటాయి. ఆ పర్వతము మీద బంగారు రాళ్లు, బంగారు ఇసుక సమృద్ధిగా లభిస్తుంది. మనము ఆ పర్వతము వద్దకు వెళతాము. ఆ పరమేశ్వరుని భక్తితో ప్రార్ధిస్తాము. ఆయన కరుణతో మనము అక్కడ ఉన్న బంగారు రాళ్లు ఇసుక మోసుకొని వస్తాము. వాటిని మొయ్యడానికి సేవకులను సిద్ధం చేసుకో. ఎంతమందిని తీసుకుపోతే అంత బంగారము

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రథమాశ్వాసము

తీసుకు రావచ్చును." అని అన్నాడు సంవర్తనుడు. సంవర్తనుని మాట ప్రకారము మరుత్తు సంవర్తనుని తో కలిసి ఆ పర్వతము వద్దకు వెళ్లారు. పరమేశ్వరుని ప్రార్థించారు. ఆయన కరుణతో అంతులేని బంగారమును మోసుకొని వచ్చారు. నగరం చేరుకున్నారు. ఆ ప్రకారంగా మరుత్తు మహా ధనవంతుడయినాడు. మరుత్తు అంతా బంగారు మయం చేసాడు. యజ్ఞవాటిక మొదలుకొని అన్ని యజ్ఞ పాత్రలు బంగారుతో తయారు చేయించాడు. మహా విభవంతో యజ్ఞము ప్రారంభించాడు. ఇదంతా తెలిసిన బృహస్పతి తనలో తాను కృంగి కృశించి పోతున్నాడు. ఇదంతా గమనించిన దేవేంద్రుడు బృహస్పతితో ఇలా అన్నాడు. "మీరు దేవతలకు గురువు అయి ఉండి కూడా ఈ మాదిరి ఎందుకు శోకిస్తున్నాను, కృంగి పోతున్నారు కారణం ఏమిటి? దీనికి కారణం ఎవరో చెప్పండి. వారిని కఠినంగా శిక్షిస్తాను." అని అన్నాడు దేవేంద్రుడు.

"ఓ అగ్నిదేవా! దేవగురువు బృహస్పతికి శతకోటి నమస్కారాలు. నేను పోయి ఆయనను నేను చేయబోయే యాగమునకు యాజకుడిగా ఉండమన్నప్పుడు ఆయన నన్ను పరిహసించి పంపాడు. తరువాత ఆయన తమ్ముడయిన సంవర్తనుని అతి కష్టం మీద ఒప్పించి తీసుకొని వచ్చాను. ఆయన నేను చేయబోయే యజ్ఞమునకు యాజవత్వము వహిస్తున్నాడు. ఆయనే దీనికి సమర్థుడు అని నమ్ముతున్నాను." అని అన్నాడు మరుత్తు. "అదికాదు మరుత్తు మహారాజా! నీకు దేవగురువు ఉపద్రష్టగా ఉంటే ఆ దేవేంద్రుడు నీకు అపారమైన పుణ్యలోక ప్రాప్తి కలిగిస్తాడు. ఇది నీకు మేలే కదా!" అని అన్నాడు అగ్ని. ఈ మాటలన్నీ అప్పటి వరకూ సావధానంగా విన్నాడు సంవర్తనుడు. ఆయనకు విపరీతమైన కోపం వచ్చింది. "ఓ అగ్నిదేవా! నీవు ఇంకా ఇలాగే మాట్లాడుతూ ఉంటే నిన్ను నా కంటి చూపుతో కాల్చేస్తాను. వెంటనే వెళ్లిపో." అని అన్నాడు. ఆ మాటలకు అగ్ని దేవుడు భయపడ్డాడు. ఈయనతో మనకెందుకని వెనక్కుతిరిగి దేవేంద్రుని వద్దకు పోయాడు. "దేవేంద్రా! నీవు చెప్పినట్టు మరుత్తుతో చెప్పాను. కాని మరుత్తు సమ్మతించలేదు. దేవగురువు బృహస్పతి తమ్ముడు సంవర్తనుని ప్రార్థించి యాజకత్వమునకు అంగీకరింపచేసాడట. అందుకని బృహస్పతి యాజకత్వమునకు అంగీకరించలేదు. నేను ఇంకా మాట్లాడబోతే సంవర్తనుడు నన్ను భస్మం చేస్తాను అన్నాడు. భయపడి పరుగెత్తుకుంటూ నీ దగ్గరకు వచ్చాను." అని అన్నాడు అగ్ని. "ఓ అగ్నిదేవా! మరలా మరొక సారి వెళ్లు. నయానా భయానా దేవగురువు బృహస్పతి యాజకత్వానికి మరుత్తును ఒప్పించు. ఒప్పుకోకపోతే నా వజ్రాయుధాన్ని ప్రయోగించి మరుత్తును యమసదనానికి పంపుతానని హెచ్చరించు. ఇది నా ఆజ్ఞ అని చెప్పు." అని అన్నాడు దేవేంద్రుడు. దేవేంద్రా! నాకు భయంగా ఉంది. ఈసారి వస్తే నన్ను భస్మం చేస్తాను అన్నాడు సంవర్తనుడు. అందుకని నేను పోను. నా బదులు ఇంకెవరినన్నా పంపు" అని అన్నాడు అగ్ని. "అదేమిటయ్యా! నువ్వే అందరినీ భస్మం చేస్తావు. నిన్ను భస్మం చేస్తాను అనడం ఏమిటి?" అని అన్నాడు దేవేంద్రుడు. "అదేమిటి దేవేంద్రా అలా అంటావు. నీకు యోగ శక్తి గురించి తెలియదా! నిన్ను వృత్రాసురుడు ఎలా ఓడించి నీ సింహాసనాన్ని ఎలా ఆక్రమించాడో మరిచిపోయావా! ఇంకా చెప్పనా! నీవు అశ్వినీ దేవతలకు సోమపానము తాగడానికి వీలు

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

లేదు అంటే బ్రాహ్మణుడైన చ్యవనుడు నిన్ను పెట్టిన బాధలు మరిచిపోయావా! నీవు నీ వజ్రాయుధాన్ని చ్యవనుని మీద ప్రయోగిస్తే చ్యవనుడు దానిని తిప్పికొట్టలేదా! విధి లేక నువ్వు అశ్వినీదేవతలకు సోమరసమును పంచి ఇచ్చావు కదా. కాబట్టి బ్రహ్మ బలము గొప్పది కదా! కాబట్టి నేను మరలా మరుత్తు దగ్గరకు వెళ్లను." అని అన్నాడు అగ్ని.

చేసేది లేక ఇంద్రుడు ధృతరాష్ట్రుడు అనే గంధర్వరాజును పిలిచాడు. మరుత్తు వద్దకు పోయి తన సందేశమును వినిపించమని పంపాడు. పైగా తన సందేశమును సంవర్తనుడు ఎదురుగా ఉండగా వినిపించు అని మరీ మరీ చెప్పాడు. అంతకు ముందు జరిగిన విషయములు తెలియని గంధర్వుడు మరుత్తు వద్దకు వెళ్లాడు. దేవేంద్రుని సందేశమును, హెచ్చరికను వినిపించాడు. "ఓ రాజా! నీవు నీ యాగమునకు దేవగురువు బృహస్పతిని యాజకునిగా నియమించు. ఇది దేవేంద్రుని ఆజ్ఞ. ఇలా చేస్తే ఇంద్రుడు సంతోషిస్తాడు. లేకపోతే నీ మీద తన వజ్రాయుధమును ప్రయోగిస్తాడు. తరువాత నీ ఇష్టం." అని అన్నాడు గంధర్వుడు. దానికి మరుత్తు ఇలా అన్నాడు. "ఓ గంధర్వరాజా! మొదట బృహస్పతి నా యాగమునకు యాజకత్వము వహించుటకు ఇష్టపడలేదు. అందుకని ఆయన తమ్ముడు సంవర్తనుని యాజకత్వమునకు ఒప్పించాను. మరలా నేను బృహస్పతిని ఎలా యాజకుడిగా పెట్టుకోను. అది మిత్రద్రోహము కాదా! ఈ సంగతి దేవేంద్రునికి తెలుసు. నీకు తెలుసు. సిద్ధులు, సాధ్యులు, మొదలగు దేవతలు అందరకూ తెలుసు." అని అంటూ ఉండగానే వజ్రాయుధం అటుగా వస్తూ ఉంది. "ఓ రాజా! అటు చూడు. ఆ శబ్దం విను. వజ్రాయుధము నీ వైపే వస్తూ ఉంది. ఆ వజ్రాయుధాన్ని నీవు ఎలా అడ్డుకుంటావో నీ ఇష్టం." అని అన్నాడు గంధర్వుడు.

తన వైపు వస్తున్న వజ్రాయుధాన్ని చూచి మరుత్తు భయపడిపోయాడు. వెంటనే సంవర్తనుని చూచి "ఓ మహాత్మా! చూచారు కదా! వజ్రాయుధం నా మీదికి వస్తూ ఉంది. మీరే కాపాడాలి." అని అన్నాడు మరుత్తు. సంవర్తనుడు ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు. "ఓ రాజా భయపడకు. నా సంగతి ఇంద్రునికి తెలుసు. సంస్తంభన విద్యతో ఆ వజ్రాయుధాన్ని తిప్పి పంపుతాను. ఒక్క ఇంద్రుడే కాదు. ఏ దేవతల ఆయుధాలైనా నా సంస్తంభన విద్య ముందు పనిచేయవు." అని అన్నాడు. ఇంతలో వజ్రాయుధము మరుత్తు దగ్గరగా వచ్చింది. "మహాత్మా! అదుగో వజ్రాయుధము నా మీది మీదికి వస్తూ ఉంది. నన్ను రక్షించండి." అన్నాడు మరుత్తు. "ఓ రాజా! నువ్వు వజ్రాయుధం గురించి మరిచిపో. నీ కేం వరం కావాలో కోరుకో ఇస్తాను." అని అన్నాడు సంవర్తనుడు. "మహాత్మా! మీరు ఉండగా నాకు ఇంద్రుని వలన భయం లేదు. మీ తపోశక్తితో ఇంద్రునికి నా మీద ఉన్న ద్వేషమును పోగొట్టి, నా యాగమునకు వచ్చి హవ్యభాగమును స్వీకరించేట్టు చెయ్యండి. ఒక్క దేవేంద్రుడే కాదు ఇతర దిక్పాలకులు కూడా నా యాగమునకు వచ్చి హవిర్భాగములను స్వీకరించేట్టు చెయ్యండి. నాకు శాశ్వత కీర్తిని కలుగచేయండి. ఇదే నాకు మీరు ఇచ్చే వరము." అని ప్రార్థించాడు మరుత్తు. ఆ మాటలకు సంవర్తనుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ రాజా! నా ఆహ్వానం మేరకు ఇంద్రుడు సోమరసాన్ని తాగడానికి వస్తాడు. అతనితోపాటు ఇతర దేవతలు కూడా

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

వస్తారు. ఇంక నీ యజ్ఞము మొదలు పెట్టు." అని అన్నాడు.

ఇంతలో ఇంద్రుడు ప్రయోగించిన వజ్రాయుధము వచ్చి అల్లంత దూరంలో ఆగింది. సంవర్తనుడు దానిని ఆపి దానిని మరలా ఇంద్రుని వద్ద పోయేట్టు చేసాడు. రాయబారిగా వచ్చిన గంధర్వుని సగౌరవంగా పంపివేసాడు. తరువాత సంవర్తనుడు దేవేంద్రుని, దేవతలను ఆవాహన చేసాడు. సంవర్తనుని మంత్రశక్తి ప్రభావం చేత దేవేంద్రుడు, దేవతలను అక్కడికి వచ్చారు. సంవర్తనుని ఆజ్ఞ మేరకు మరుత్తు వారికి ఎదురు పోయి వారిని సగౌరవంగా ఆహ్వానించాడు. వారికి అర్ఘ్య పాద్యాదులు ఆసనములు అర్పించాడు. మరుత్తు దేవేంద్రునికి ప్రణామాలు చేసి "ఓ దేవేంద్రా! నీవు నా గృ హమునకు విజయము చేసి నా జన్మ సఫలం చేసావు. నేను కృతార్ధుడనయ్యాను. కృపాధామా! నా మీద కోపము మాను. నన్ను కరుణించు. నన్ను చల్లగా చూడు." అని వేడుకున్నాడు. తరువాత సంవర్తనుని చూపి "మహాత్మా! ఈ తపస్వి దేవగురువు బృ హస్పతి కి స్వయానా తమ్ముడు. నేను చేయబోవు యజ్ఞమునకు యాజకునికి వ్యవహరించమని అర్ధించాను. నా ప్రార్ధనను మన్నించి నా యాగమునకు యాజకత్వము వహిస్తున్నాడు." అని చెప్పాడు. " ఓ మరుత్తు మహారాజా! నీ వలన నేను ప్రీతి పొందాను. ఈ మహాను భావుడు బృహస్పతి తమ్ముడు కావున అంతటి ప్రతిభావంతుడు అనుటలో సందేహము లేదు కదా!" అని పలికాడు దేవేంద్రుడు. అప్పుడు సంవర్తనుడు దేవేంద్రునితో ఇలా అన్నాడు.

" ఓ దేవేంద్రా! నేను పిలవగానే నీవు ఈ యజ్ఞమునకు రావడం నేను చేసిన తపస్సు ఫలము కాక మరేమున్నది. నీ రాక వలన ఈ మరుత్తు చేయు క్రతువు పుణ్యరాసి అయింది. ఓ మహేంద్రా! నీవు సర్వము తెలిసిన వాడవు. నీ చల్లని చూపులు మామాద ప్రసరించు. నేను ఈ క్రతువును మంత్రలోపం క్రియా లోపం లేకుండా నిర్వర్తిస్తాను. నీవు దయతో వీక్షించు. నీ రాకతో మరుత్తు పుణ్యలోకములకు అర్హుడయ్యాడు" అని ప్రేమపూర్వకంగా అన్నాడు సంవర్తనుడు. సంవర్తనుడి ప్రశంసలకు దేవేంద్రుడు అమందానంద హృదయు డయ్యాడు. వెంటనే దేవతలనందరినీ పిలిచాడు. "ఓ దేవతలారా! ఈ యజ్ఞవాటికను ఉదాత్తంగా తీర్చిదిద్దండి. అప్సరస్త్రీలను, గంధర్వులను రావించండి. నృత్య గీత వినోదములను ఏర్పాటుచెయ్యండి. ఈ యజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా నెరవేర్చుటకు సాయం చెయ్యండి." అని ఆదేశాలు ఇచ్చాడు. తరువాత సంవర్త మహాముని ఆధ్వర్యంలో యాగము నిర్విఘ్నంగా నడిచింది. సంవర్తముని దేవేంద్రుని దేవతలను పేరుపేరునా పిలిచి వారికి సోమరసమును అందించాడు. దేవేంద్రుడు దేవతలు అందరూ సోమరస పానము చేసి సంతుష్టులయ్యారు. మరుత్తు దగ్గర వీడ్కోలు తీసుకొని దేవేంద్రుడు, దేవతలు స్వర్గలోకమునకు వెళ్లిపోయారు. దేవతలు వెళ్లిన తరువాత కూడా యాగము కొనసాగింది. యాగము పూర్తి అయిన తరువాత మరుత్తు యాగమునకు వచ్చిన బ్రాహ్మణులకు, ఆహూతులను అపారంగా బంగారము దానం చేసాడు. అంతే కాదు, ఆ యజ్ఞవాటికలో వాడిన బంగారు కలశములు పాత్రలు అన్నీ కూడా దానంగా ఇచ్చాడు. తరువాత సంవర్తనుని

అమరనాధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

అనుజ్ఞ మేరకు ప్రజలను జనరంజకంగా పరిపాలించాడు. కాని బ్రాహ్మణులకు ఒక చిక్కు వచ్చి పడింది. మరుత్తు ఇచ్చిన బంగారమును వాళ్లు మోసుకొని పోలేకపోయారు. అందుకని వారి జీవనమునకు సరిపడా బంగారమును తీసుకొని మిగిలిన బంగారమును బంగారు కలశములలో భద్రపరిచి భూమిలోపల పూడ్చిపెట్టారు. "రాబోవు కాలములో ఈ నిధిని ఎవరు కనుక్కుంటారో వారికి ఈ బంగారు నిధి చెందుతుంది" అని శాసనము రాసి పెట్టారు. కాబట్టి ఓ ధర్మనందనా! నీవు వెళ్లి ఆ బంగారు నిధిని తీసుకొని వచ్చి యధావిధిగా అశ్వమేధ యాగమును నిర్వర్తింపుము." అని చెప్పాడు వ్యాసుడు.. ధనము వచ్చే ఉపాయము చెప్పినా ధర్మరాజు తన శోకము వీడలేదు. అప్పుడు కృష్ణుడు ధర్మజుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఓ ధర్మనందనా! ఇంకనైనా నీ వంకర ఆలోచనలు కట్టిపెట్టి వ్యాసుడు చెప్పినట్లు అశ్వమేధ యాగము చెయ్యి. అనవసర ఆలోచనలు కట్టిపెట్టు. ధర్మరాజా! నీవు ఏ పని కూడా నిర్మలంగా, సక్రమంగా చెయ్యవు కదా! మాటి మాటికీ దుఃఖిస్తుంటావు. ఇప్పటి దాకా సంపాదించిన జ్ఞానము అంతా ఏమయింది? నీవు నీ శోకమును నిర్మూలించలేక పోతున్నావు అంటే నీలో ఇంకా కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము లు ఇంకా నశించి పోలేదన్నమాట.

ఈ సందర్భంగా నీకు ఒక కధ చెబుతాను విను. ఒక సారి వృత్రాసురుడు భూలోకమును దేవలోకమును జయించాడు. భూమికి సహజ గుణమైన వాసనను లాగివేసాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు వృత్రాసురుని మీద వజ్రాయుధము ప్రయోగించాడు. అప్పుడు వృత్రుడు భూమి తప్ప మిగిలిన నాలుగు భూతములలో అనగా నీరు, తేజస్సు, వాయువు, ఆకాశము లలో ప్రవేశించాడు. నీటి నుండి రసమును, తేజస్సు నుండి రూపమును, వాయువు నుండి స్పర్శను, ఆకాశము నుండి శబ్దమును లాగి వేసాడు. ఇప్పుడు పంచభూతముల నుండి వాటి తన్మాత్రలు వృత్రుడి అధీనమయ్యాయి. అప్పుడు వృత్రుడు ప్రచండ విక్రమంతో ప్రకాశించాడు. ఇది చూచి దేవేంద్రుడు మరలా తన వజ్రాయుధమును ప్రయోగిం చాడు. ఇది చూచి వృత్రుడు పంచభూతము లను వదిలి ఇంద్రునిలో ప్రవేశించాడు. ఆ దెబ్బకు ఇంద్రుడు మూర్ఛ పోయాడు. అప్పుడు వసిష్ఠుడు తన మంత్రశక్తి చేత ఇంద్రుని మూర్ఛ పోగొట్టాడు. మూర్ఛ నుండి తేరుకున్న ఇంద్రుడు తన వజ్రాయుధమును తనలో దాగి ఉన్న వృత్రుని మీద ప్రయోగించాడు. వెంటనే వృత్రుడు మరణించాడు. ఇది అంతా రహస్యంగా జరిగింది. ఈ రహస్యమును దేవేంద్రుడు మునులకు చెప్పాడు. ఆ మునులు నాకు చెప్పారు. కాబట్టి ధర్మనందనా! అంతశ్శత్రువులను ఆ విధంగా సంహరించాలి. ఇంకా చెబుతాను విను. వ్యాధులురెండు రకాలు. ఒకటి శారీరకము. రెండు మానసికము. శరీరములో వాతము, పిత్తము, శ్లేష్మము సమానంగా వాటి వాటి పాళ్లలో ఉంటే మానవుడు ఆరోగ్యంగా ఉంటాడు. ఆ మూడింటిలో ఏ ఒక్కటి దారి తప్పినా శరీరం వ్యాధిగ్రస్తమవుతుంది. అలాగే సత్త్వము, రజస్సు, తమస్సు అదుపులో ఉంటే మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. అవి అస్తవ్యస్తమయితే అదే మనో వ్యాధి అవుతుంది. శరీర వ్యాధి మనోవ్యాధి ఏవీ ఒంటరిగా రావు. రెండూ

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

ఒకదానికి ఒకటి అనుబంధంగా ఉంటాయి. శరీర వ్యాధీ మనోవ్యాధి కలిస్తే ఇంక చెప్పేదేముంది. వాడికి గడ్డు కాలమే. దీనినే కర్మానుష్ఠానము అంటారు. దీనిని నీవు ఎప్పుడూ అభ్యాసము చెయ్యలేదు. కాబట్టి ఇది నీకు తెలియదు. కాబట్టి నువ్వు ఏపనీ కూడా సక్రమంగా చెయ్యలేకపోతున్నావు. ప్రస్తుతము నీలో శారీరకంగా వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు, మానసికంగా సత్త్వ, రజస్, తమో గుణములు గాడి తప్పాయి. హెచ్చుతగ్గులలో ఉన్నాయి. దాని వలననే నీవు ఏపనీ సక్రమంగా చెయ్యలేక పోతున్నావు అన్న జ్ఞానము నీకు కలిగిననాడు, వాటిలో సమత్వము ఎలా సాధించాలి అన్న విషయం నీకు తెలుస్తుంది. అలా కాకుండా ఒక పక్క వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు మరొక పక్క సత్త్వ, రజస్తమోగుణములు చెరి ఒక పక్క లాగుతుంటే నీవు ఏమి చెయ్యగలవు. ఎందుకంటే అలా జరగడం వలన బాధ పడటం నీకు స్వభావము అయిపోయింది. ఏంచేస్తాం. ఈ సందర్భంలో నీకు ఒక విషయం చెబుతాను విను. నీవు ద్రౌపదిని ఏకవస్త్రను చేసి సభలోకి ఈడ్చుకొని వచ్చి, వలువలు ఊడదీసి అవమానపర్చారు అన్న విషయం మర్చిపో. పన్నెండేళ్లు అడవులలో అష్టకష్టాలు పడ్డాము అన్న విషయం మనసులో నుంచి తుడిచెయ్యి. జటాసురుడు సైంధవుడు మిమ్ములను పెట్టిన బాధలు గుర్తుచేసుకోకు. విరాట రాజు కొలువులో మీరు పడ్డ బాధలు అవమానాలు అన్ని మరిచిపో. భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణాదులతో యుద్ధముచెయ్యలేదు అనుకో. వారి మరణములకు నీకు కారకుడవు కాదు అనుకో. అసలు యుద్ధమే జరగలేదు అనుకో. కాబట్టి యుద్ధము వలన జరిగిన మేలు, కీడు నీ మనసులో ఉండవు. అసలు అది యుద్ధము కాదు, మిధ్య అని ఎందుకంటున్నాను అంటే, నిజమైన యుద్ధము గురించి చెబుతాను విను.

కౌరవులు నీకు నిజంగా శత్రువులు కాదు. నీ నిజమైన శత్రువు నీ మనస్సు. ఎందుకంటే నీవు నీ మనస్సులో కౌరవులు నా శత్రువులు అనుకుంటున్నావు. అందుకని వారు నీకు శత్రువులు అయ్యారు. అందుకే వారితో శ్రీ యుద్ధం చేసావు. కాని నీ నిజమైన స్నేహితుడు నీ ఆత్మ. ఈ మిత్రుత్వానికి శత్రుత్వానికి మనస్సే కారణము. నీ మనస్సు శాంతి చెందితే అంతా శాంతంగా కనపడుతుంది. కాబట్టి శాంతంగా ఉండటం నేర్చుకో. ముందు నీ మనస్సులో ఉన్న శత్రువులను జయించు. ఆ శత్రువులను గెలవ లేక ఊరికే ఏడుస్తూ కూర్చోవడం వలన ఏమి లాభము. కాబట్టి నీ బుద్ధిని ఉపయోగించి సన్మార్గమున పయనించు. ఇంతకన్నా నేను ఏమీ చెప్పలేను. ధర్మనందనా! మృత్యు (చావు) అనేది కేవలం రెండు అక్షరములు. బ్రహ్మము అనేవి మూడక్షరములు. అలాగే మమ అంటే నేను. న మమ అంటే నేను కాదు. ఈ రెంటి మధ్య నిత్యము పోరాటము జరుగుతూ ఉంటుంది. మృత్యువు అంటే చావు. బ్రహ్మము అంటే పుట్టుక. ఈ రెంటి మధ్య కనపడని యుద్ధం జరుగుతూ ఉంటుంది. పుట్టిన వాడిని ఎలా చంపాలా అని మృత్యువు ఎదురు చూస్తూ ఉంటే, చచ్చిన వాడు మరలా ఎలా పుట్టించాలా అని బ్రహ్మ ఆరాటపడుతూ ఉంటాడు. ఈ రెంటికీ అతీతమైనది ఆత్మ. దానికి నాశనము లేదు. ఆత్మకు శరీరమునకు సంబంధము లేదు. శరీరమునకు ఉండే నాశనత్వము, పరిమితత్వము ఆత్మకు లేవు. ఆత్మ అఖండము. ఈ భూమిని మొత్తం పరిపాలిస్తూ ఉన్న మహా

అమరనాధ్ అమర

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

రాజులు ఆ భూమి మీద, ఆ రాజ్యము మీద మమకారము, ఇంకా పరిపాలించవలెనని కోరిక లేకపోతే, అతనికి ఏ పాపములు అంటవు.

అలాగే అడవులకు పోయి, సన్యాసము స్వీకరించి, కందమూలములు భుజిస్తూ జీవితము గడుపుతున్న సన్యాసికి ప్రాపంచిక భోగముల మీద, సుఖముల మీద కోరికలు చావక పోతే, అతడు అడవిలో ఉండీ ప్రయోజనము లేదు. అలాంటి వాడు అనుక్షణం మృత్యువుకు చేరువలో ఉన్నాడు అని అర్ధం చేసుకోవాలి. ఓ ధర్మనందనా! నీవు యుద్ధములో నీ శత్రువులను గెలిచానని అనుకుంటున్నావు. అదీ ఒక గెలుపేనా! బయట ఉన్న శత్రువులను గెలవడం ఒక గెలుపు కాదు. అంతఃశత్రువులను గెలిచినపుడే అది నిజమైన గెలుపు అవుతుంది. ఓ ధర్మరాజా! నీ అంతఃశ్శత్రువులలో ప్రధముడు, ముఖ్యుడు, కాముడు (కోరికలను రేకెత్తించేవాడు). కోరిక లేని పని ఈ ప్రపంచంలో ఏమీ లేదు. వేదాలు చదివినా, శాస్త్రాలు వల్లెవేసినా, దానాలు ధర్మాలు చేసినా ఏదో ఒక కోరిక మనసులో పెట్టుకొని చేస్తారు కానీ నిష్కామంగా ఎవ్వరూ చెయ్యరు. ఆ కాముడు ఒక సారి ఇలా అన్నాడు. " నాకు దగ్గరగా ఉన్నవాడు నా ప్రభావం ఉన్నవాడు నన్ను ఎన్నటికీ ఓడించలేడు. వేదముల చేతనే నన్ను తెలుసుకొన గలరు. కాబట్టి ఈ వేదజ్ఞానము లేకుండా నన్ను ఓడించడం ఎవరి తరమూ కాదు. నన్ను హతమార్చాలని కోరికతో ఎల్లప్పుడూ నన్ను ఎవడైతే తలచుకుంటూ ఉంటాడో నేను వాడి వెంటనే ఉంటాను. నేను వాడి వెంట ఉన్నానని వాడికి తెలియదు. కాబట్టి నన్ను అతడు జయించలేడు. (ఇది ఎలాగంటే ఈ నాడు మనకు కనపడే స్వామీజీలు నాకు కోరికలు లేవు నేను సన్నాసిని అంటూ ధర్మశాస్త్రాలు వల్లిస్తుంటారు. నిజానికి మనకన్నా వారికే కోరికలు ఎక్కువ. ఆవిషయం వారికి తెలియదు. నేను కోరికలను జయించాను అని చెప్పుకుంటారే కానీ వారు కోరికలను ఎన్నటికీ జయించలేరు. పేర్లు చెప్పక్కర్లేదు కానీ ఈ రోజుల్లో స్వామీజీల మీద వస్తున్న ఆరోపణలు అభియోగములు ఈ విషయాన్ని ఋజువుచేస్తున్నాయి కదా! ఇదే విషయం "నేను స్వార్ధమా నీ మరణమెప్పుడు" అనే నాటికలో ఒక డైలాగు రాసాను. "స్వార్ధం అనేది మనిషి పుట్టక ముందే పుడుతుంది. మనిషిని చంపి కాని అది చావదు." అలాగే కోరిక మనిషి పుట్టక ముందే పుడుతుంది. మనిషిని చంపిగానీ అది చావదు. కోరికలను జయించాము అని అనుకోవడం కేవలం మన భ్రమ). కోరికలను జయించడానికి ఒకడు తపస్సు చేస్తాడు. కోరికలను జయించాలని అనుకోవడం అనేదే ఒక కోరిక. అదే నేను. ఇంక నన్ను జయించేదెవడు? ఒకడు మోక్షం కోరి తపస్సు చేస్తాడు. ఆ మోక్షము కావాలి అనే కోరికే నేను. కాబట్టి వాడు నన్నేమీ చెయ్యలేడు. కాబట్టి నేను శాశ్వతుడను. నాకు చావు లేదు." అని ఈ విధంగా కాముడు (కోరిక) తన గురించి చెప్పాడు. కాబట్టి ధర్మనందనా! నా మాటవిను. ఏ పనినీ " ఈ పని నేను చెయ్యాలి. దీని వలన నాకు లాభం కలగాలి" అనే కోరికతో చెయ్యకపోవడం; చేసే పని మీద అపారమైన శ్రద్ధ పెట్టడం; అడవులకు పోయి తపస్సు చేస్తున్నప్పుడు ఏ కోరికా లేకుండా తపస్సు చెయ్యడం; చివరకు నాకు మోక్షం కావాలి అనే కోరిక కూడా లేకుండా ఉండటం; ఈ లక్షణముల వలన కోరికలను జయించవచ్చును.

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

కాని పైన చెప్పిన విధంగా కార్యములు చెయ్యడం మానవునికి అసాధ్యం. అందుకనే కాముడు (కోరికలు) "నన్ను ఎవ్వడూ గెలవలేడు. నేను అజేయుడను" అని ప్రకటించుకున్నాడు. ఓ ధర్మనందనా! ఇన్ని మాటలెందుకు కానీ, నీ మనసులో ఎలాంటి కోరికలు కోరవద్దు. ఆ కాముడిని నీలో చంపెయ్యి. ఏ కోరికా మనస్సులో లేకుండా నిర్వికారంగా అశ్వమేధ యాగము చెయ్యి. అప్పుడు నీకు పుణ్యం వస్తుంది. నీవు పుణ్యాత్ముడికి అవుతావు. అప్పుడు ఆ కాముడే నీ యజ్ఞానికి సాక్షిగా ఉంటాడు. అయినా ధర్మనందనా! యుద్ధంలో చచ్చిన బంధువులు తిరిగి వస్తారా! కాబట్టి వారి కోసం ఈ ఏడుపు మాను! వారిని గుర్చి కలలో కూడా తల్చుకోవద్దు. యజ్ఞములు యాగములు విరివిగా చెయ్యి. నిన్ను ఈ ప్రపంచం మెచ్చుకుంటుంది. నీకు పుణ్యలోకాలు సిద్ధిస్తాయి." అని చెప్పాడు కృష్ణుడు. తరువాత వ్యాసుడు, దేవస్థానుడు, నారదుడు, తమకు తోచిన హితవచనములు ధర్మరాజుకు చెప్పారు. అంతటితో ఊరుకోకుండా భీముడు, అర్జునుడు, నకులుడు, సహదేవుడు, ద్రౌపది కూడా ధర్మరాజుకు నీతి బోధ చేసారు. అప్పటికి ధర్మరాజుకు తల తిరిగింది. రాజ్యపాలనకు, అశ్వమేధ యాగము చెయ్యడానికి ఒప్పుకున్నాడు. యుద్ధములో శత్రువులను చంపిన పాపమునకు ప్రాయశ్చిత్తముగా గంగానదీ తీరమున కొన్ని దినములు ఉండాలని అనుకున్నాడు. అక్కడ ఉన్న మునులకు నమస్కారము చేసి వాని అనుమతి తీసుకున్నాడు. వారందరికీ వీడ్కోలు పలికాడు.

ధర్మరాజు వ్యాస మహా మునిని చూచి "మహానుభావా! మీ దయ వలన అపార మైన నిధి రహస్యం తెలిసింది. తమరిని తోడు తీసుకొని వెళ్లి ఆ నిధిని సేకరిస్తాను. అశ్వమేధ యాగము నిర్విఘ్నముగా పరిసమాప్తి చేస్తాను." అని పలికాడు. తరువాత వ్యాసుని అనుమతితో ధర్మరాజు, ధృతరాష్ట్రుడు కలిసి భీష్మునికి అంత్య క్రియలు యధావిధిగా నిర్వర్తించారు. అనేక దాన ధర్మాలు చేసారు. కొన్ని రోజులు అక్కడే వుండి, ధర్మరాజు, తన తమ్ములు, ధృతరాష్ట్రుడు, కృష్ణుడు మొదలగువారితో సహా హస్తినా పురము చేరుకున్నాడు. మనసులో ఉన్న కల్మషాన్ని వదిలిపెట్టి, ప్రజా పరిపాలనలో నిమగ్నమయ్యాడు. ఈ కధ వింటున్న జనమేజయ మహారాజుకు మహాభారత కధ అయిపోయినట్టు అనిపించింది. అప్పుడు వైశంపాయనుని ఒక ప్రశ్న అడిగాడు. " ఓ వైశంపాయన మహర్షి! ధర్మరాజు రాజ్యపాలన చేస్తుంటే శ్రీ కృష్ణుడు, అర్జునుడు ఏంచేస్తున్నారు. ఆ విశేషములను వివరించండి." అని అడిగాడు. అప్పుడు వైశంపాయనుడు మహభారత కధను కొనసాగించాడు. " ఓ జనమేజయ మహారాజా! ఆ ప్రకారంగా ధర్మరాజు ప్రజలను కన్నబిడ్డల వలె పాలిస్తుంటే, శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునుడు విలాసంగా కాలం గడుపుతున్నారు. విహార యాత్రలు చేస్తున్నారు. అప్పుడప్పుడు అర్జునునికి అభిమన్యుని గుర్తుకు వచ్చి చింతాక్రాంతుడవుతున్నాడు. దుఃఖంతో క్రుంగి పోతున్నాడు. అప్పుడు శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునుని ఓదారుస్తున్నాడు. మయసభా నిర్మాణం కాగానే జూదం జరిగింది. తరువాత అడవులకు వెళ్లారు. మరలా ఇప్పుడు రాజ్యాధికారం పొందారు. కాబట్టి శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుడు మహసభను తనివితీరా చూడనేలేదు. అందుకని కృష్ణార్జునులు మహసభను చూడటానికి వెళ్లారు. మయసభ అంతా కలయ తిరిగారు. అణువు

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రథమాశ్వాసము

అణువు సందర్శించారు. చాలా సంతోషించారు. ఒకరోజు కృష్ణుడు అర్జునుడితో ఇలా అన్నాడు. "అర్జునా! భీముని బల పరాక్రమములతో, నకుల సహదేవుల విలువిద్యానైణ్యంతో, ఇంక నీ గాండీవ కౌశలంతో ధర్మరాజు తన రాజ్యమును తిరిగి పొంది జనరంజకంగా రాజ్యపాలన చేస్తున్నాడు. మీ లాంటి తమ్ములు కలిగిన ధర్మరాజు ఎంత ధన్యుడో కదా! అర్జునా! నేను వచ్చి చాలా రోజులు అయింది. ద్వారకలో మా అమ్మ దేవకీదేవి, తండ్రి వసుదేవుడు నా అన్న బలరాముడు నా కోసం ఎదురు చూస్తూ ఉంటారు. నాకు కూడా వారందరినీ చూడాలని కోరికగా ఉంది. ఇంక నేను ద్వారకకు వెళతాను. ఈ విషయం నీవు ధర్మరాజుకు తగిన సమయంలో చెప్పు. ఎందుకంటే ఆయన అనుమతి లేనిదే నేను హస్తినాపురం విడిచి వెళ్లలేను. ఆయన చెప్పినట్టు చెయ్యడం నా వ్రతము. అందుకని మనము హస్తినాపురమునకు పోవుదము. తగిన సమయం చూచి ఆయనతో నా ప్రయాణం విషయం చెప్పి తరువాత ద్వారకకు వెళతాను." అని అన్నాడు కృ ష్ణుడు. " సరే బావా అలాగే చేద్దాము. కానీ ఒక మాట అడగనా! అని అన్నాడు అర్జునుడు. "అడుగు అర్జునా. సందేహ మెందుకు?" అని అన్నాడు కృష్ణుడు.

"కృష్ణా! యుద్ధ ప్రారంభమునకు ముందు నేను యుద్ధము చేయనని విషాదంతో కుంగి పోతే నీవు నాకు కొన్ని విషయములను బోధించావు. ఈ యుద్ధము వలన అవన్నీ మరిచిపోయాను. నా మీద దయ ఉంచి మరలా వాటిని చెప్పవా" అని అడిగాడు అర్జునుడు. ఆ మాటలు విన్న కృష్ణుడు పకా పకా నవ్వాడు. అర్జునుని వాటేసుకున్నాడు. "ఓ అర్జునా! నీకు బుద్ధితత్త్వము బొత్తిగా లేదు. శ్రద్ధ అసలే లేదు. నీవు ఎట్టా బతుకుతావయ్యా! ఏ పని చేస్తున్నా బుద్ధి దాని మీద లగ్నం కావాలి. చేసే పని మీద శ్రద్ధ ఉండాలి. అప్పుడు వినినది జ్ఞాపకం ఉంటుంది. చేసే పని సఫలం అవుతుంది." అని సున్నితంగా మందలించాడు కృష్ణుడు. "అయినా అర్జునా! ఆ రోజు నేను నీకు చెప్పినవి బ్రహ్మ పదమును సాధించుటకు సాధనములు. కాని నీవు వాటిని బుద్ధిలో నిలుపుకోలేదు. మరలా అవన్నీ నీకు చెప్పడం సాధ్యమా! కాని దాని గురించి నీకు ఒక కథ చెబుతాను. శ్రద్ధగా విను. ఒకసారి నా వద్దకు ఒక బ్రాహ్మణుడు వచ్చాడు. నేను అయనను తత్త్వ జ్ఞానమును ఉపదేశించమని అడిగాను. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు నాతో ఇలా అన్నాడు. "ఓ కృష్ణా! నేను ఒక సారి కాశ్యపుడు అనే సిద్ధుని చూచాను. ఆ సిద్ధుడు ఇంద్రియములను జయించిన వాడు. జ్ఞానవిజ్ఞాన శాలి. ఈ సంసార బంధములను విడిచిన వాడు. ఎంతో మంది మహాత్ములచే సేవింపబడ్డవాడు.

నేను ఆయనకు శిష్యరికం చేసాను. ఆయన నాకు చేసిన బోధనలను నీకు చెబుతాను విను." అని చెప్పి ఆ బ్రాహ్మణుడు నాకు ఆ సిద్ధుని బోధనలను వినిపించాడు. వాటినే నేను నీకు చెబుతాను. విను. ఆ సిద్ధుడు బ్రాహ్మణునికి ఈ ప్రకారం ఉపదేశించాడట. " ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! నేను ఎల్లప్పుడూ పుణ్య కార్యములే చేసాను. అందుకని ఈ లోకంలో పరలోకంలో సుఖాలు అనుభవించాను. కాని కేవలం ఒకే ఒక తప్పుతో స్వర్గం చేజారి పోయింది.

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

స్వర్గభ్రష్టుడనయ్యాను. మరలా మానవలోకంలో పుట్టాను. కామ, క్రోధ, మోహములకు లోనయ్యాను. మరలా మరలా జన్మలు ఎత్తుతూనే ఉన్నాను. ఈ జన్మలలో నాకు ఎంతో మంది తల్లులు, తండ్రులు, సహోదరులు, భార్యలు, పుత్రులు, బంధువులు కలిసారు. విడిపోయారు. ఎన్ని జాతులలో పుట్టానో లెక్కలేదు. ఎన్నో కష్టములను సుఖములను అనుభవించాను. ఎంతో శ్రమ పడ్డాను. బాధలు పడ్డాను. నరక యాతలను అనుభవించాను. ఎంతో మంది చేత చంప బడ్డాను. ఎంతో మంది చేత బంధింపబడ్డాను. ఎంతో మంది చేత మర్దనము (తన్నడం, కొట్టడం) చేయబడ్డాను. ఈ జనన మరణములతో విసిగిపోయాను. నాకు జ్ఞానోదయము అయింది. ఇప్పుడు ఆత్మజ్ఞానము కలిగి సిద్ధి పొందాను. ఇప్పుడు నాకు ఈ మనుషులతో సంబంధం లేదు. ఈ లోకాన్ని ఒక సాక్షిగా చూస్తున్నాను కానీ ఈ బంధములలో తగుల్కొనను. ఇప్పుడు నాకు సుఖ దుఃఖములు లేవు. బ్రహ్మానంద స్థితిని పొందుతాను. అంటే శాశ్వత బ్రహ్మ పదమును పొందుతాను. మరలా ఈ జనన మరణ చక్రములో ఇరుక్కోను. ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! నీ భక్తికి, శ్రద్ధకు సంతోషించాను. నిన్ను నా శిష్యునిగా స్వీకరించాను. నీవు నా దగ్గర నుండి ఏమేమి నేర్చుకోదల్చుకున్నావో అవి నేను నీకు నేర్పుతాను." అని అన్నాడు ఆ సిద్ధుడు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు సిద్ధునితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ మహాత్మా! నాకు పరతత్త్వమును బోధించి నన్ను తరింపజేయండి." అని అడిగాడు. అప్పుడు ఆ సిద్ధుడు పరతత్త్వమును గురించి ఇలా చెప్పాడట. ధర్మసాధనకు ఈ శరీరము సాధనము. కాబట్టి మానవుడు ఈ శరీరమును జాగ్రత్తగా చూసుకోవాలి. దేహమునకు ఏ రోగము రాకుండా జాగ్రత్త పడాలి. ఆరోగ్యవంతుడయి ఉండాలి. తన శరీరమునకు తగిన ఆహారమును తగిన వేళలలో క్రమం తప్పకుండా తీసుకోవాలి. కాని కొంత మంది మానవులు వేళా పాళా లేకుండా, కంటికి కనపడ్డ పదార్థాన్ని, ఇష్టం వచ్చినట్టు తింటూ ఉంటారు. ఇంకా కొంతమంది ఏదో ఒక సాకుతో పుణ్యం వస్తుందని కఠోరమైన ఉపవాసములు చేసి శరీరాన్ని శుష్కింపచేస్తుంటారు. ఇవి రెండూ శరీర పోషణకు మంచివి కావు. ఇంకా కొంతమంది సమయం లేదని, ఉడికీ ఉడకని పదార్థములు, కుళ్లి పోయినవి, పుచ్చిపోయినవి చూచుకో కుండానూ, తినకూడనివీ, తాగ కూడనివీ, దేహానికి చెరుపు చేస్తాయని తెలిసి కూడా తింటూ ఉంటారు. ఇంకా కొంత మంది ఒక సారి భోజనం చేసిన వెంటనే మొహమాటానికి పోయి, వెంట వెంటనే, మరలా మరలా, తింటూ ఉంటారు; తాగుతూ ఉంటారు. కొంత మంది తిన్న వెంటనే నిద్ర పోతారు. ఇంకా కొంతమంది తిన్న వెంటనే మైథున కార్యక్రమంలో పాల్గొంటూ ఉంటారు. ఇలాంటి పనులు చేస్తే మనిషిలో ఉన్న వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు హెచ్చు తగ్గు లయి, నియమం తప్పి తీవ్రమైన రోగములు కలుగచేస్తాయి.

ఇంకా కొంత మంది తమ స్వభావానికి విరుద్ధమైన పనులు చేస్తూ ఉంటారు. చీటికీ మాటికీ ఉద్రేకపడుతుంటారు. దాని వలన దేహము రోగగ్రస్తమవుతుంది. ఇంకా కొంత మందికి కోరికలు ఎక్కువ. అవి తీరకపోతే కోపం

అమరనాథ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

వస్తుంది. దాని వలన శరీరం ఎన్నో వ్యాధులకు గురి అవుతుంది. ఆహారము తీసుకోడంలోనూ, ఇతరులతో ప్రవర్తించడంలోనూ నియమం తప్పి నడిస్తే, ప్రాణాంతకము లైన రోగములు వస్తాయి. అవి మరణానికి కూడా దారి తీస్తాయి. నీకు ఇప్పుడు శ్లేష్మము గురించి చెబుతాను విను. శ్లేష్మము ఎక్కువ అవడం దోషము. అది ఏ అవయవము మీద తన ప్రభావాన్ని చూపిస్తుందో అ అవయవము రోగ గ్రస్తమవుతుంది. ఈ శ్లేష్మమునకు అన్ని అవయవములకు వ్యాపించి వాటిని రోగ గ్రస్తము చేసే గుణము ఉంది. ఈ శ్లేష్మము గొంతుకు అడ్డు పడుతుంది. ఊపిరి ఆడనివ్వదు. ఎగశ్వాస వస్తుంది. ఆ పరిస్థితుల్లో ఆ జీవుడు ఇంక ఆ శరీరంలో ఉండలేక బయటకు వెళ్లి పోతాడు. మానవునికి జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు మొత్తం పది ఉన్నాయి. వీటిని మనస్సు నియంత్రిస్తూ ఉంటుంది. వీటికి మంచి చెడ్డా గురించె చెప్పేదే బుద్ధి. వీటి నియంత్రణకు లోబడి ఇంద్రియములు తమకు కావలసిన సుఖములు అనుభవిస్తూ ఉంటాయి. ఎప్పుడైతే శ్లేష్మము ఈ ఇంద్రియములకు అడ్డుపడి వాటిని పనిచెయ్యనివ్వదో అదే వ్యాధికి మూలము. అప్పుడు అన్ని అవయవముల పనులు ఆగిపోతాయి.

తరువాతది వాతము, వాయువు అంటారు. వాత దోషము అన్ని అంగములలోనూ ప్రసరిస్తూ ఉంటుంది. వాతము మానవుని ఆహార, వ్యవహారముల అలవాట్ల వలన దోషపూరితమైతే, ఆ దోషము అన్ని అంగములకూ వ్యాపించి వ్యాధులు కలుగచేస్తుంది. అది క్రమ క్రమంగా శరీరం అంతా వ్యాపిస్తుంది. నాలుకను ఆడించడం, చేతులు కాళ్లు కదిలించడం, చేతులు కాళ్లు ముడవడం జాపడం, మొదలైన పనులను దేహంలో ఉన్న వాతము నియంత్రిస్తూ ఉంటుంది. ఈ వాతము శరీరంలో ఎక్కువ తక్కువ అయితే ఈ పనులు చేయడం కష్టం అవుతుంది. ఈ దోషములు ఒక్కొక్కటిగా అయితే ఆయా అవయవములు పనిచేయడం మానివేస్తాయి. కాని ఈ దోషములు రెండు మూడు కానీ ఒకేసారి సంభవిస్తే సన్నిపాతము అంటారు. దీని వలన మరణం సంభవిస్తుంది. వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు అస్తవ్యస్తము అయి నందు వలన రోగములు సంభవించి ఈ శరీరము ఉండడానికి యోగ్యంగా లేకపోతే జీవుడు ఈ దేహము వదిలి వెళ్లిపోతాడు.

ఈ విధంగా శరీరాన్ని వదిలిన జీవుడు తాను ఆ శరీరంలో చేసిన కర్మల ఫలితంగా వచ్చే సుఖాలను, దుఃఖాలను అనుభవించడానికి తగిన జన్మను పొందుతాడు. ఆ జన్మలో తాను క్రితం జన్మలో చేసిన పాప పుణ్యముల ఫలితములను అనుభవిస్తాడు. పాపాలు చేస్తే నరక బాధలు, పుణ్యాలు చేస్తే స్వర్గ సుఖాలు అనుభవిస్తారు. ఏ బంధనములూ లేని వారు మోక్ష పదవిని పొందుతారు. పుణ్యకార్యములు చేసిన వారు పోవు ఊర్ధ్వ లోకముల గురించి చెబుతాను విను. ధర్మకార్యములు పుణ్య కార్యములు చేసిన మానవులు సూర్య మండలము, చంద్రమండలము నక్షత్ర మండలముల కు వెళతారు. అక్కడ కూడా వారి వారి పుణ్యములకు తగ్గట్టు సుఖములు అనుభవించి, ఆ పుణ్యము అయిపోగానే మరలా భూలోకములో పుడుతూ ఉంటారు. ఒక్క మోక్షము పొందితేనే మరలా జన్మ ఉండదు.

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

' : తరువాత మానవుడు ఎలా పుడతాడో చెబుతాను విను. మానవుడు పోయిన జన్మలో చేసిన శుభములు, అశుభములు అతని తరువాతి జన్మకు కారణం అవుతాయి. దానిని తప్పించుకోడం ఎవరి తరమూ కాదు. పురుషుడు స్త్రీ కలిసి నపుడు పురుషుని లోని శుక్లము, స్త్రీలోని శోణితముతో కలుస్తుంది. అవి స్త్రీ గర్భంలో చేరి పిండంగా ఏర్పడుతుంది. ఆ పిండము చైతన్యవంత మవుతుంది. క్రమక్రమంగా తల, చేతులు, కాళ్లు, పొట్ట, మొదలగు అవయవములు ఏర్పడతాయి. తొమ్మిది నెలలు రాగానే జీవుడు మాతృగర్భంనుండి బయటకు వస్తాడు. తరువాత, తన పూర్వజన్మకర్మల ఫలాలను బట్టి ప్రవర్తిస్తాడు.

మానవుడు ఎంత కాలమైతే జన్మ రాహిత్యం పొందడో, అప్పటి వరకూ పుట్టడం, చావడం, మరలా పుట్టడం, సుఖ దుఃఖాలు అనుభవిస్తూ ఉంటాడు. మానవుడు ఎంత కాలం మోక్షం పొందకుండా ఉంటాడో అంతకాలం ఈ జనన మరణ చక్రంలో తిరుగుతూ ఉంటాడు. ఇంతకూ మోక్షము, ముక్తి అంటే ఏమిటి? అది ఎలా వస్తుంది? అనే విషయం చెబుతాను విను. దానాలు చెయ్యడం, శమము, దమము, బ్రహ్మ చర్యము పాటించడం, ఇతరుల పట్ల దయకలిగి ఉండటం, పరుల ధనమును పరుల భార్యలను కోరకుండా ఉండటం, నియమంగా జీవితం గడపడం, ఇంద్రియములను నిగ్రహించడం, తల్లి తండ్రులను, గురువులను పూజించడం, దేవతలను, పితరులను, అతిధులను పూజించడం, అర్చించడం, సత్యము పలకడం, శుభ్రంగా ఉండటం, ఎల్లప్పుడూ శుభ కార్యాలు చెయ్యడం, ధైర్యంగా ఉండటం, క్రూరత్వాన్ని వదిలిపెట్టడం, మొదలగు పుణ్య కార్యములు చేయాలి. ఆ పుణ్యకార్యములను ఆసరాగా చేసుకొని మానవుడు మోక్ష సాధనకు ప్రయత్నిస్తాడు. పైన చెప్పినవే కాదు. ధర్మాచరణ కూడా అత్యంత ముఖ్యమైనది. ధర్మాచరణ అనేది గురువుల దగ్గర పెద్దల దగ్గర అభ్యసించ వలసిన విద్య. గురువులను, పెద్దలను అనుసరించాలి. వారి ధర్మప్రర్తనను అనుకరించాలి. వారు చెప్పే శాంతమైన, ఉదారమైన వచనములను శ్రద్ధగా వినాలి. అప్పుడే ధర్మా చరణ సాధ్యపడుతుంది. దానిని ఒక వ్రతము మాదిరి ఆచరించాలి. ఇంద్రియములను జయించాలి. శాంతిమయ జీవితమును గడపాలి. ఆ పరబ్రహ్మను అనునిత్యమూ భజిస్తూ ఉండాలి.

అటువంటి మానవునికి బ్రహ్మయే అగ్ని, యాగము, సమిధలు, జలము, మంత్రము, ఋత్విక్కు. అటువంటి మానవుడు అనునిత్యమూ బ్రహ్మలో చరిస్తూ ఉంటాడు. అతనికి దుఃఖము, మోహము ఎటువంటి హానీ కలిగించవు. కాలక్రమంలో అతనికి సంసారమంటే విరక్తి కలుగుతుంది. బ్రహ్మదేవుడు సృష్టి చేయడానికి సంకల్పించినపుడు, ప్రధానంగా క్షరమును సృష్టించాడు. దానికి అతీతంగా అక్షర తత్త్వమును సృష్టించాడు. అక్షరము అంటే అమృతము అని కూడా అంటారు. ఈ క్షరము అక్షరము లనే జంట వలన ఈ సృష్టి యావత్తు ఆవిర్భవించింది. ఆ సృష్టికి జననము, మరణము నిర్దేశించాడు బ్రహ్మ. జీవుడు ఈ జనన మరణ చక్రంలో తిరుగుతూ ఉంటాడు. ఆ ప్రకారంగా జనన మరణ చక్రంలో నిరంతరమూ తిరుగుతున్న జీవుడు తాను చేసిన పుణ్యకార్యముల ఫలితంగా వివేక

అమరనాథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రధమాశ్వాసము

వంతుడవుతాడు. సుఖదుఃఖములు, సిరిసంపదలు, దేహము అశాశ్వతమని తెలుసుకుంటాడు. నిరంతరమూ కర్మలు చేయడం ఒక వ్యాధిగా భావిస్తాడు. కోరికలను, మోహమును వదిలిపెడతాడు. మోక్షం పొందాలన్న కోరికతో అటుగా పయనిస్తాడు. తనకున్న పాపములను ముందు ప్రక్షాళన గావించుకుంటాడు. మరలా సంసారంలో పడకుండా జాగ్రత్త పడతాడు. పుట్టడం, రోగములు, ముసలితనము, చావు జీవుని పరిణామాలని తెలుసుకుంటాడు. వాటికి బాధపడటం అవివేకమని భావిస్తాడు. మోక్షము కోసం ప్రయత్నం చేస్తాడు. ఆ పరిస్థితిలో ఒక ఏకాంత ప్రదేశంలో కూర్చుంటాడు. హృదయము లో ఉన్న చింతలన్నీ వదిలిపెడతాడు. మనసులోకి కొత్త కొత్త ఆలోచనలను రానీయడు. ఎవరి మీదా ఆధార పడకుండా ఒంటరిగా ఉంటాడు.

ఇంద్రియములను జయిస్తాడు. భయాన్ని వదిలిపెడతాడు. కోరికలను, కోపమును జయిస్తాడు. మనసును అదుపులో పెట్టుకుంటాడు. మానము, అవమానము మొదలగు ద్వంధ్వములను వదిలిపెడతాడు. సర్వభూతములలో పరమేశ్వరుని దర్శిస్తాడు. ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందుతాడు. లాభములు, నష్టములు, ప్రేమలు, ద్వేషములు, సుఖములు, దుఃఖములు, వీటిని ఎవడు సమానంగా చూస్తాడో; ఆశలు, నిరాశలు, ధర్మము, అధర్మము మొదలగు ద్వంధ్వములను ఎవడు వదిలిపెడతాడో; ధర్మ, అర్థ, కామములను వదిలి ఎవడు మోక్షము కోసం తాపత్రయ పడతాడో, ఎవడైతే దేనికీ తాను కర్తను కాననే వైరాగ్యంతో ఉంటాడో అతడు మోక్షమును చేరుకోడానికి అర్హుడు. ఆ మోక్ష స్థానము ఏ ఆధారము లేకుండా ఉంటుంది. అది పంచభూతాత్మకము కాదు. పంచభూతముల గుణములతో ప్రభావితము కాదు. అది నిర్గుణము. ఆ మోక్ష పదమును నిరంతర అభ్యాసము చేతనే పొందగలడు. ఆ మోక్ష పదమును పొందడానికి సర్వ సంకల్పములను వదిలిపెట్టాలి. మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉంచుకోవాలి. నిరంతర సాధన చెయ్యాలి. అప్పుడే మోక్షమును పొందగలడు.

ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! యోగిజనులకు అనుభవ మైన స్థానము గురించి చెబుతాను. విను. ఆత్మ అతి సూక్ష్మమైనది. దానిని కంటితో చూడటం సాధ్యం కాదు. జ్ఞాన నేత్రంతో మాత్రమే చూడగలము. అది యోగులకు మాత్రమే సాధ్యము. ముందుగా యోగి తన శరీరం నుండి జీవాత్మను వేరు చేయడం నేర్చుకుంటాడు. జీవాత్మను దర్శిస్తాడు. తరువాత పరమాత్మను కూడా దర్శించడం అభ్యాసం చేస్తాడు. పరమాత్మను దర్శించిన తరువాత ఈ జనన మరణ చక్రం నుండి విముక్తి పొందుతాడు. ఆ విధంగా ముక్తుడైన యోగి రోగములు, ముసలి తనము మొదలగువాటి చేత బాధింప బడడు. అతనికి సంతోషము కానీ దుఃఖము కానీ కలగవు. అప్పుడు ఆ యోగి తనను తానే కాదు ఇతరులను కూడా మోక్ష మార్గములో పయనింప జేయగలడు. యోగి ఎప్పుడూ ఈ శరీరము అశాశ్వతము అని గుర్తిస్తాడు. అందుకని ఈ శరీరపోషణకు ప్రాధాన్యము ఇవ్వడు. ఎల్లప్పుడూ ఆత్మ దర్శనము చేయడానికి ఆరాటపడుతుంటాడు. దాని కోసం యోగ సాధన చేస్తాడు. అప్పుడు ఆ యోగికి భయం అనేది

మహా భారతము.
అశ్వమేధపర్వము
ప్రథమాశ్వాసము

ఉండదు. రాగద్వేషముల వలన సంతోషము, దుఃఖము పొందడు. అటువంటియోగి ఏ వికారములకు లోను కాడు. ఇంద్ర పదవి ఇచ్చినా నిరాకరిస్తాడు. ఎప్పుడూ తనలో తాను అంతర్ముఖుడై ఉంటాడు. మనసును ఎల్లప్పుడూ ఆత్మయందే లగ్నం చేస్తాడు. మనస్సును చలించనీయడు. యోగి అయిన వాడు తన మనసును ఆత్మయందు లగ్నంచేసి దానిని అక్కడినుండి కదలకుండా ఉండేట్టు చూసుకంటాడు. అప్పుడు అతడు శాశ్వతమైన బ్రహ్మపదమును పొందగలడు. ఈ బ్రహ్మ పదమును మామూలు కళ్లతో చూడలేము. చెవులతో వినలేము. ఒక్క ప్రశాంత మైన మనస్సుతోనే ఆ బ్రహ్మ పదమును దర్శింపగలము. ఆ పరబ్రహ్మ తత్త్వము అన్ని పక్కలా తలలు, చేతులు, కాళ్లు కలిగి ఈ జగత్తు అంతా వ్యాపించి ఉంటుంది. సూర్యుని మాదిరి వెలిగిపోతూ ఉంటుంది. దానిని యోగులు మాత్రమే దర్శింపగలరు. శరీరము నుండి జీవాత్మను వేరు చేసి పరమాత్మ వైపుకు అనుసంధానము చేసినపుడే ఆ పరమ తత్త్వ దర్శనం కలుగుతుంది. బ్రహ్మ విద్యారహస్యము సర్వమూ నీకు చెప్పాను. నీవు ఇంక సుఖంగా పొమ్ము" అని సిద్ధుడు బ్రాహ్మణునికి పరతత్త్వమును ఉపదేశించాడు.

తన సంశయములన్నీ తొలగిన వాడై శిష్యుడు వెళ్లిపోయాడు. సిద్ధుడు కూడా వెళ్లిపోయాడు. ఏ ఓ అర్జునా! విన్నావు కదా! ఆనాడు యుద్ధభూమిలో నీకు చెప్పిన విషయములు సిద్ధుడు బ్రాహ్మణుని సంవాద రూపంలో ఇప్పుడు నీకు సంక్షిప్తంగా వివరించాను. ఈ బ్రహ్మ విద్యను నీవు శ్రద్ధలేని వారికి బోధించరాదు. ఈ విద్యను పూర్వము నేను దేవతలకు బోధించాను. మానవులలో నీకు బోధించాను. శ్రద్ధ గలవారు ఏ జాతి వారైనా, ఏ వర్ణము వారైనా స్త్రీలైనా పురుషులైనా ఈ బ్రహ్మ విద్యను అభ్యసించుటకు అర్హులు. ఎందుకంటే ఈ పరబ్రహ్మ తత్త్వము మానవులందరికీ అవశ్యము ఆచరించదగినది. ప్రతివ్యక్తీ ముక్తి పొందుటకు అర్హుడే కదా! ఎవడైతే శ్రద్ధతో, ప్రాపంచిక సుఖములు వదిలిపెట్టి, ఈ బ్రహ్మ పదమును గూర్చి తెలుసు కుంటాడో వాడికి మోక్షము కలుగుతుంది అనడంలో సందేహము లేదు. అర్జునా! నేను చెప్పదగినది అంతా చెప్పాను. ఇంతకన్నా నీకు ఎవరూ చెప్పలేరు." అని శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునికి బ్రహ్మవిద్యను బోధించాడు.

మహాభారతము. - అశ్వమేధ పర్వము
ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్.

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

సర్పయాగ సందర్భంగా వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు వినిపించిన మహాభారత కధను నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహా మునులకు వినిపించసాగాడు. ఆ ప్రకారంగా శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునకు గీతా సారాన్ని బోధించే క్రమంలో ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ఓ అర్జునా! అభయ అనే పేరుతో ప్రసిద్ధమైన ఒక భార్య ఒక భర్త మధ్యజరిగిన సంవాదమును నీకు వినిపిస్తాను శ్రద్ధగా విను. పూర్వ కాలంలో ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. ఒక రోజు ఆయన వద్దకు ఆయన భార్య వచ్చి తనకు అధ్యాత్మ బోధ చెయ్యమని అడిగింది. ఆయన కూడా తనకు తెలిసిన వరకు చెబుతానని ఇలా చెప్పసాగాడు. "ఓభార్యామణీ! విన డానికి, చూడడానికి, చెయ్యడానికి వీలైన పనులను కర్మలు అంటారు. అజ్ఞానము అనే చీకట్లో కొట్టుకుంటున్న వారు తాము చేసే కర్మలు అన్ని సిద్ధిస్తాయని అనుకొంటూ ఉంటారు. ప్రపంచంలో కర్మ చేయకుండా ఉండటం అనేది లేదు. అందరూ ఏదో ఒక కర్మ చేస్తూ నే ఉంటారు. అది సహజము. ఎవడైనా ఏ పనీ చెయ్యక పోతే వాడిని మూర్ఖుడు అంటారు జనులు. కానీ కర్మలన్నీ విడిచి పెట్టడమే బ్రహ్మ పదము. నా మటుకు నేను ఎల్లప్పుడు నా ఆత్మ యందు బ్రహ్మను నిలుపుకొని ఉపాసిస్తాను. దానిని నిష్కర్మ అంటారు. బాహ్య ప్రపంచంలో చేసే ప్రతి పనీ కర్మయే. కర్మచెయ్యకుండా ఉండటం అసాధ్యము. అగ్ని సోముడు కలిసి ఈ సృష్టిని చేస్తుంటారు. బ్రహ్మ అక్షర తత్త్వమును ఉపాసిస్తూ ఉంటాడు. అక్షర తత్త్వము గురించి వివరిస్తాను. ఆ అక్షర పర బ్రహ్మ తత్త్వము పంచభూతాత్మకము కాదు. వాటి తన్మాత్రల మయం కాదు. అందువలన ఈ అక్షర పర బ్రహ్మమును ఇంద్రియములతో దర్శించలేము. కేవలము బుద్ధి, జ్ఞానముతో మాత్రమే బ్రహ్మను దర్శించగలము. మనలో ఉండే ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన అను పంచ వాయువులు కూడా ఈ బ్రహ్మనుండి ఉద్భవించాయి. మరలా ఆ బ్రహ్మలోనే లీనం అవుతాయి. ప్రాణమునకు, అపానమునకు మధ్య ఉదాన వాయువు తిరుగుతూ ఉంటుంది. మానవుడు ప్రాణ, అపాన వాయువుల మధ్య నిద్రపోతున్నప్పుడు వ్యాన, సమాన వాయువులు వాటితో కలిసిపోతాయి. కాని మానవుడు ఉదాన వాయువు లో నిద్రించునపుడు ప్రాణ అపానములు అతనిని వదిలిపెట్టవు.

పైన చెప్పిన పంచ వాయువులు, మనస్సు, బుద్ధి కలిస్తే ఇవి వైశ్వానరునికి అంటే అగ్ని దేవునికి నాలుకల వంటివి. అందుకే అగ్ని దేవుని సప్తజిహ్వుడు అని పిలుస్తారు. కాబట్టి మానవుల దేహములలో అగ్ని దేవుడు ఆత్మ రూపంలో వెలుగుతున్నాడు. వాసన చూడటం, తినడం, దృశ్యములను చూడటం, వస్తువులను స్పృశించడం, వినడం, ఆలోచించడం, ఇతరుల నుండి తెలుసుకొనడం, ఈ ఏడు మనలో వెలిగే అగ్నికి సమిధలు (కట్టెలు లేక ఇంధనములు). మనలో ఉన్న వాసన చూచేవాడు, తినే వాడు, కంటితో చూచేవాడు, స్పృశించేవాడు, వినేవాడు, ఆలోచించేవాడు, తెలుసుకొనే వాడు..హోమం చేసే ఋత్విక్కులు. అంటే పైన చెప్పబడిన సమిధలను, మనలో ఉన్న ఋత్తిక్కులు ఆత్మ అనే అగ్నిలో వేసి హోమం చేస్తారు. అంటే మనలో హోమ కార్యం జరుగుతూ ఉంటుంది అన్నమాట. దీనినే సప్తహోతృ విధానము అంటారు. వైశ్వానరునికి పది ముఖములు. అవి దిక్కులు, వాయువు,

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

సూర్యుడు, చంద్రుడు, భూమి,అగ్ని, ఇంద్రుడు, విష్ణువు, బ్రహ్మ, మిత్రా వరుణులు. ఇవి వైశ్వానరుడి ముఖాలు. శబ్దము, రూపము, స్పర్శ, రసము, గంధము, వక్తవ్యము(మాట్లాడటం), కర్తవ్యము (పనిచెయ్యడం), గంతవ్యము (రాకపోకలు), విసర్జనము (విడిచిపెట్టడం), ఆనందము ఈ పదీ ఆ పది ముఖములకు హోమద్రవ్యాలు. ఇంక పైన చెప్పిన హోమ ద్రవ్యములను వైశ్వానరాగ్నిలో హోమం చేసే హోతలు.....కళ్లు, ముక్కు, చెవులు, చర్మము, నాలుక, చెవులు, పాదములు, చేతులు, గుదము, జననేంద్రియము. దీనినే దశహోత్రవిధి అంటారు. ఈ రెండు విధులను తెలుసుకొన్న యోగి తనలో ఉన్న జీవాత్మను ఉపద్రష్టగా చేసుకొని(ఋత్తిక్కుగా చేసుకొని) తనలోనే నిత్యమూ యాగం . చేస్తూ ఉంటాడు. తుదకు ఈ జనన మరణ చక్రము నుండి విముక్తి పొందుతాడు. ఇది తెలియని వారు పుడుతూ చస్తూ ఈ జనన మరణ చక్రంలో గిరా గిరా తిరుగుతూ ఉంటారు. ఓంకారము నుండి వాక్కు పుట్టింది. ఆ ఓంకారము అనుసరించి మన మనసు నాలుగు పురుషార్ధముల
సాధనకు ప్రయత్నం చేస్తుంది. " అని అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు. అప్పుడు ఆయన భార్య ఇలా అంది. "నాధా! మనస్సు లో సంకల్పిస్తేనే కదా నోటినుండి వాక్కు వచ్చేది. మరి అటువంటప్పుడు వాక్కును అనుసరించి మనసు ఎలా ప్రవర్తిస్తుంది." అని అడిగింది.
"నీవు అన్నది నిజమే. అందరూ అలాగే అనుకుంటారు. కాని వాక్కు మనసు ఒకటికి ఒకటి అనుసంధానము అయి ఉంటాయి. మనసులో ఒకటి అనుకొని మరొకటి పలకలేడు. ఒకసారి మనసు, వాక్కు కలిసి బ్రహ్మదగ్గరకు పోయి మాలో ఎవరు గొప్ప అని అడిగాయట. మనస్సే గొప్పది అని బ్రహ్మ ఠక్కున సమాధానం చెప్పాడట. పక్కనే ఉన్న సరస్వతి బ్రహ్మతో ఇలా అంది. "నాధా! నేను వాక్కుకు దేవతను. అలాంటి నేను మీ పక్కనే ఉండగా మనస్సు గొప్పది అని ఎలా చెప్పారు." అని నిలదీసింది.
"ఓ దేవీ! మనస్సు రెండు రకాలు. స్థిరమైన మనస్సు. చంచలమైన మనస్సు. స్థిరమైన మనస్సు నా వద్దా, చంచలమైన మనస్సు నీ వద్ద ఉన్నవి. నీ అనుగ్రహం వలన పుట్టిన అన్ని రకాల వర్ణములు, అక్షరములు, విద్యలు, మంత్రములు, మొదలగునవి చంచల మనస్సు అని అంటారు కదా. కాని వాటి కన్నా స్థిర చిత్తము గొప్పది. అదే నేను". అని వివరించాడు. ఆ మాటలకు సరస్వతి ఏమీ మాట్లాడలేకపోయింది." అని చెప్పాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య ఇలా అంది. "నాధా! బ్రహ్మ దేవుని మాటలకు చింతించిన సరస్వతి ఏ ప్రకారము తేరుకుంది." అని అడిగింది. "తరుణీ! వాక్కు అనునది ప్రాణము అపానముల (ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసముల) వల్ల కలుగుతుంది. అందు ప్రాణ వాయువే బ్రహ్మము. తనలో సగమైన సరస్వతి చింతను బ్రహ్మదేవుడు పోగొట్టగలిగాడు. కాబట్టి వాక్కు, మనస్సు యొక్క ధర్మములను తెలుసుకొన్న వాడు మోక్షమునకు అర్హుడు. ఇంకా, వాక్కు మనస్సు, వీటి యొక్క ధర్మములను గురించి చెబుతాను విను. ప్రాణము అపానములో కలుస్తుంది. అప్పుడు వాక్కు తన సహజమైన శబ్దమును వదిలి పెట్టి పంచ భూతములలో కలిసి వ్యానుడి ప్రేరణతో శరీరం అంతా వ్యాపిస్తుంది. అప్పుడు మనస్సు ప్రశాంతత పొంద తుంది. ఆ ప్రకరంగా మనస్సు ప్రశాంతత

అనురాధ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

పొందడమే ముక్తికి మార్గము.
ఉచ్చరించనిది (అఘోషిణి) అంటే మనసులోనే అనుకొనేది అని రెండు విధములు. ఇందులో అఘోషిణి అనునది ఉత్తమమైనది. ఆ వాక్కు అవ్యయము. శబ్ద రూపము లేనిది. కాని ఉజ్వలంగా ప్రకాశిస్తుంది. అదే బ్రహ్మతత్త్వము. జ్ఞానేంద్రియాలు ఐదు, మనస్సు, బుద్ధి ఈ ఏడూ జీవాత్మను ఆశ్రయించుకొని ఉంటాయి. దేని పని అదే చేసుకుంటూ ఉంటుంది. ఒకదాని పని ఒకటి చెయ్యవు. వాసన చూడడం అనేది ముక్కు మాత్రమే చేస్తుంది. మిగిలిన వాటికి చేతకాదు. అలాగే నాలుక రుచి చూస్తుంది. మిగిలిన ఇంద్రియములు ఆ పని చేయలేవు. రూపాన్ని కళ్లు మాత్రమే చూడగలవు మిగిలినవి చూడలేవు కదా. స్పర్శను చర్మము మాత్రమే గ్రహిస్తుంది. శబ్దమును చెవులు మాత్రమే వినగలవు. ఏదైనా విషయం తెలుసుకోవడం, అనుమా నించడం, అనేవి మనసు ధర్మములు. మిగిలిన ఏ ఇంద్రియములు ఈ పని చేయలేవు. అలాగే మంచి చెడు గురించి తెలుసుకోవడం మనసును జాగృతం చెయ్యడం బుద్ధి పని. ఆ పనికి మిగిలిన ఇంద్రియములు పనికిరావు. ఒకప్పుడు మనస్సుకు, ఇంద్రియములకు, వాగ్వివాదము జరిగింది. మనస్సుతో ఇంద్రియాలు అన్నాయి. "ఓ మనసా! నువ్వు మేము ఒకటే కదా! మరి నీ గొప్ప ఏమిటి?" అని అడిగాయి. అప్పుడు మనస్సు ఇంద్రియములతో ఇలా అంది. " ఓ ఇంద్రియములారా! నేను అంటే మనస్సు, మీ మీ ఇంద్రియముల ద్వారా పనిచెయ్యకపోతే మీరు పని చెయ్యలేరు. అంటే నేను లేనిదే ముక్కు వాసన చూడలేదు. నాలుక రుచి చూడలేదు. కన్ను దేనినీ చూడలేదు. అలాగే
చెవులు ఏమీ వినలేవు. నేను కనక లేకపోతే మీ ఇంద్రియములు ఉన్నా ఒకటే లేకపోయినా ఒకటే. కాబట్టి మీ అందరి కంటే నేను గొప్ప." అని అన్నది మనస్సు. అప్పుడు ఇంద్రియములు మనస్సుతో ఇలా అన్నాయి. "ఓ మనసా! అంత మాత్రం చేతనే నీవు గొప్ప దానివి అయిపోయావా! మేము లేకుండా నువ్వు దేనినీ అనుభవించ లేవు కదా. ముక్కు లేకుండా నువ్వు వాసన చూడగలవా. నాలుక లేకుండా రుచి చూడగలవా. మా లో ఏ ఒక్కటి లేకపోయినా నువ్వు ఏమీ చెయ్యలేవు. పోనీ ఒకదానితో మరొక పని చేయించ గలవా అంటే అదీ చేయించలేవు. ముక్కుతో కన్ను పని చేయించలేవు కదా. కనుక మేము అందరం ఉంటేనే నున్న అన్నీ అనుభవించగలవు. ఇందులో నీ గొప్పదనం ఏముంది. అదీ కాకుండా ముందు మేము అనుభవించిన తరువాతనే నువ్వు అనుభవిస్తావు. అంటే మా ఎంగిలి నువ్వు అనుభవిస్తున్నావు అన్నమాట. అంతే కాదు. ఒక వేళ నీవు ఏ కారణం చేతనైనా పనిచేయలేకపోతే, మాలోని ప్రాణ శక్తి చేతనే నువ్వు మరలా పని చేయగలవు. మేమంటూ ఉంటేనే నువ్వు మా ద్వారా విషయములను గ్రహించి అనుభవించగలుగుతున్నావు. మేమే లేక పోతే నీవు విషయములను అనుభవించలేవు కదా! కాబట్టి నీకు స్వతస్సిద్ధంగా అనుభవం లేదు. మామీద ఆధార పడవలసినదే కదా! కాబట్టి ఓ మనసా! నువ్వు, మేము కలిస్తేనే ఈ శరీరము విషయ సుఖములను అనుభవించగలుగుతుంది. అది తెలుసుకో. ఇందులో ఎవరి గొప్పతనమూ లేదు." అని అన్నాయి ఇంద్రియములు. ఆ వాదనకు బదులు చెప్పలేక

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

పోయింది మనస్సు." అని చెప్పాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్యతో.

ఆ బ్రాహ్మణుడు ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ఓ భార్యామణీ! నీకు మరొక విషయం కూడా చెబుతాను విను. ఒక సారి, మానవుని శరీరములో పని చేయుచున్న ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన వాయువులు అన్నీ బ్రహ్మ దేవుని వద్దకు పోయి మాలో ఎవరు గొప్ప అని అడిగాయి. దానికి బ్రహ్మదేవుడు నవ్వి "మీలో ఎవ్వరు ఉంటే మిగిలిన వాయువులు అన్ని పని చేస్తాయో, మీలో ఎవరు లేకపోతే ఏ వాయువూ పని చేయదో వారే గొప్ప. ఇంక పోయి మీమీ పనులు చేసుకోండి." అని అన్నాడు. కాని ఆ వాయువులు అక్కడ నుండి కదల లేదు. "ఏం ఇంకా ఇక్కడే ఉన్నారు!" అని అడిగాడు బ్రహ్మ. అప్పుడు ప్రతి వాయువూ తానే గొప్ప అనీ తాను లేకపోతే ఏ వాయువూ పని చేయలేదనీ వాదించాయి. బ్రహ్మదేవుడు నవ్వి "ఆ విషయం నాకు తెలియదా! మీలో ప్రతి ఒక్కరూ విశేషవృత్తి కలవారే. మీలో ఎవరు లేకపోయినా మిగిలిన వారు పని చేయలేరు. అది ఎలాగో చెబుతాను వినండి. మీరు అందరూ ఒకే సారి పని చెయ్యరు. ఒక్కొక్కరూ ఒక్కోసారి, ఒక్కొక్క పని చేస్తూ ఉంటారు. ఎప్పుడు ఏ వాయువు పనిచేస్తుందో అప్పుడు ఆ వాయువు గొప్పది అవుతుంది. కాబట్టి మీరందరూ ఒకరితో ఒకరు స్నేహ భావంతో కలిసి పని చేసి నప్పుడు మీరందరూ గొప్పవారే. ఈ ప్రకారంగా మీరు నడచుకోండి." అని అన్నాడు బ్రహ్మదేవుడు. ఆ మాటలకు మారాడక వెళ్ళిపోయాయి వాయువులు. ఇదే సందర్భంలో నీకు నారదుడికి దేవమతుడికి జరిగిన సంవాదము వినిపిస్తాను విను. "ఒకసారి దేవ మతుడు అనే బ్రాహ్మణుడు నారద మహర్షిని చూచి ఇలా ఆ బ్రాహ్మణుడు ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ఓ భార్యామణీ! నీకు మరొక విషయం కూడా చెబుతాను విను. ఒక సారి, మానవుని శరీరములో పని చేయుచున్న ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన వాయువులు అన్నీ బ్రహ్మ దేవుని వద్దకు పోయి మాలో ఎవరు గొప్ప అని అడిగాయి. దానికి బ్రహ్మదేవుడు నవ్వి "మీలో ఎవ్వరు ఉంటే మిగిలిన వాయువులు అన్ని పని చేస్తాయో, మీలో ఎవరు లేకపోతే ఏ వాయువూ పని చేయదో వారే గొప్ప.

ఇంక పోయి మీమీ పనులు చేసుకోండి." అని అన్నాడు. కాని ఆ వాయువులు అక్కడ నుండి కదల లేదు. "ఏం ఇంకా ఇక్కడే ఉన్నారు!" అని అడిగాడు బ్రహ్మ. అప్పుడు ప్రతి వాయువూ తానే గొప్ప అనీ తాను లేకపోతే ఏ వాయువూ పని చేయలేదనీ వాదించాయి. బ్రహ్మదేవుడు నవ్వి "ఆ విషయం నాకు తెలియదా! మీలో ప్రతి ఒక్కరూ విశేషవృత్తి కలవారే. మీలో ఎవరు లేకపోయినా మిగిలిన వారు పని చేయలేరు. అది ఎలాగో చెబుతాను వినండి. మీరు అందరూ ఒకే సారి పని చెయ్యరు. ఒక్కొక్కరూ ఒక్కోసారి, ఒక్కొక్క పని చేస్తూ ఉంటారు. ఎప్పుడు ఏ వాయువు పనిచేస్తుందో అప్పుడు ఆ వాయువు గొప్పది అవుతుంది. కాబట్టి మీరందరూ ఒకరితో ఒకరు స్నేహ భావంతో కలిసి పని చేసి నప్పుడు మీరందరూ గొప్పవారే. ఈ ప్రకారంగా మీరు నడచుకోండి." అని అన్నాడు బ్రహ్మదేవుడు. ఆ మాటలకు మారాడక వెళ్ళిపోయాయి వాయువులు. ఇదే సందర్భంలో నీకు నారదుడికి దేవమతుడికి జరిగిన సంవాదము వినిపిస్తాను విను. "ఒకసారి దేవ మతుడు అనే

అమరనాథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

బ్రాహ్మణుడు నారద మహర్షిని చూచి ఇలా అడిగాడు.

"ఓ మహర్షి! మానవులలో ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన వాయువులు ఉంటాయి కదా. తల్లి గర్భంలో ఉన్నప్పుడు శిశువులో మొదటగా ఏ వాయువు పని చెయ్యడం మొదలె పెడుతుంది. తెలియచెయ్యండి." అని అడిగాడు. అప్పుడు నారదుడు ఇలా అన్నాడు. " పిండము ఏర్పడడానికి ముందు స్త్రీ పురుషులు కలియాలి కదా. పురుషునిలోని సమాన వాయువు పురుషునిలో వీర్యాన్ని, వ్యానము అనే వాయువు స్త్రీలో శోణితమును పుట్టిస్తాయి. పురుషుడు స్త్రీతో కలిసి సంభోగించినపుడు పురుషునిలోని శుక్లము స్త్రీలోని శోణితముతో కలిసి పిండము గా ఏర్పడుతుంది. ఆ పిండము లోనికి ప్రాణ వాయువు, అపాన వాయువు ప్రవేశిస్తుంది. అప్పుడు శ్వాస తీసుకోడం, విడవడం జరుగుతుంది. ప్రాణవాయువు కిందికి, అపాన వాయువు పైకి ప్రసరిస్తూ ఉంటుంది. ఈ రెండు వాయువులలో అగ్ని తో కూడిన వ్యాస, ఉదాన, సమాన వాయువులు ప్రవేశిస్తాయి. అప్పుడు ఈ ఐదు వాయువులు శిశువు శరీరం అంతా ప్రసరిస్తాయి. కాబట్టి ఈ వాయువులు అన్నింటిలో నూ అగ్ని అంతర్లీనంగా ఉంటుంది. ఈ అగ్నినే ఉదానము అని కూడా అంటారు. నేను ప్రాణ, అపాన వాయువులు అని చెప్పాను కదా! వాటినే రాత్రి పగలు, శుభము అశుభము, సత్యము అసత్యము, ఉంది లేదు, మొదలగు ద్వంద్వములు అని కూడా అంటారు. వీటన్నిటి మధ్య ఉదాన వాయువు అనే అగ్ని తత్త్వము ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. మనలో ఉన్న అగ్ని తత్త్వము, వాయు తత్త్వము ను శరీర శాస్త్రము తెలిసిన నిపుణులు (డాక్టర్లు) మాత్రమే గ్రహించగలరు." అని నారద మహర్షి ఆ బ్రాహ్మణునికి చెప్పాడు.

" ఓ భార్యామణీ! నీకు మరొక రహస్యము కూడా చెబుతాను విను. ఈ ప్రపంచం అంతా మూడింటి మీద ఆధార పడి ఉంది. అవి... చేసేవాడు (కర్త), చేసే పని(కర్మ), ఆ పని చెయ్యడానికి ఉపయోగ పడే సాధనము(కరణము). ముక్కు మొదలగు జ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి ఇవి అన్నీ సాధనములు (కరణములు). వాసన చూడటం, వినడం, రుచి చూడటం, చూడ డం, తాకడం, ఆలోచించడం, నిర్ణయాలు తీసుకోడం మొదలగు పనులు (కర్మలు) జీవుడు(కర్త) చేస్తాడు. వీటితో జీవుడు విషయ సుఖములు అనుభవిస్తాడు. జీవుడు, వాటిని వదిలి పెట్టి మోక్ష మార్గమున కూడా పయనించగలడు. ఎలాగ అంటే కరణము, కర్మ... వీటిని అనుభవించేవాడు(భోక్త) జీవుడు. కాని ఆ జీవుడు వీటితో కలియ కుండా, ప్రాపంచిక విషయములను సమిధల మాదిరి ఆత్మ అనే అగ్నిలో పడేసి కాలిస్తే, అవి కాలిపోతాయి. అప్పుడు అతనిలో ఉన్న అవిద్య నశిస్తుంది. జీవుడు, అవిద్య అనే పొగ లేకుండా వెలుగుతాడు. అదే మోక్ష మార్గము. దానినే యోగయజ్ఞము అంటారు. ఆ యజ్ఞమునకు దక్షిణ (సంభావన) కోరికలను వదిలిపెట్టడమే. అప్పుడు సర్వవ్యాపి అయిన భగవంతుడు సంతోషించి, మోక్షమును ప్రసాదిస్తాడు. అలా కాకుండా జీవుడు (భోక్త) ప్రాపంచిక విషయములలో ఆసక్తి కలిగి ప్రవర్తిస్తే ఆ బంధనములలో ఇరుక్కుంటాడు. పతనమై పోతాడు. ఓ భార్యామణీ! ఈ ప్రపంచమునకు శాసించే వాడు ఒక్కడే. అతని శాసనమును

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

నేను పాటిస్తాను. ఆ లోకములో గురువు ఒక్కడే. అతని బోధనలు నేను శిరసావహిస్తాను. శ్రోత కూడా ఒక్కడే. అదే నేను. నాకు శత్రువు వలన ఆపద వస్తే అప్పుడు ఆ శత్రువుకు తల వంచుతాను. ఆ సంసారమును దాటే మార్గము పెద్దల వలన తెలుసుకుంటాను. ఒక సారి దేవతలు మునులు బ్రహ్మదేవుని వద్దకుపోయి మాకందరకూ హితము ఏదో తెలపండి అని అడిగారు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు "అక్షరోపాసనే మీకు హితమైన మార్గము." అని అన్నాడు. నేను కూడా అదే మార్గమును అవలంబిస్తున్నాను.

కాబట్టి ఓ భార్యామణీ! నేను ఈ సంసారమనే అరణ్యమును దాటే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. కోపము అనే చీకటిని, లోభము అనే పామును, కామము అను కోటను, దాటాను. ప్రస్తుతము ఒక అడవిలో ఉన్నాను." అని అన్నాడు. "నాధా! అది ఎటువంటిఅడవి ఎలా ఉంటుంది?" అని అడిగింది. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్యతో ఇలా అన్నాడు. " ఓ భార్యామణీ! అక్కడ చిన్నా పెద్దా తారతమ్యము లేదు. సుఖదుఃఖాలు అసలే లేవు. చింతా లేదు భయమూ లేదు. అడవిలో ఉన్న చెట్లకు పంచరంగుల ఫలాలు ఉన్నాయి. అవి చాలా తియ్యగా ఉంటాయి. ఈ ఫలాలు ఆ అడవిలోకి వచ్చిన అతిధులను తృప్తి పరుస్తూ ఉంటాయి. ఆ అడవిలోకి వచ్చే వారు సామాన్యులు కారు... మహా ఋషులు. ఆ ప్రశాంత వనంలో తపస్సు చేసుకుంటూ ఉంటారు. ఆ అడవికి యజమాని సూర్యుడు. ఆ అడవిలో ఉన్న నదులలో బ్రహ్మసంభవమైన నీరు ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. ఆ అడవిలో ఉన్న కొండల మీద ఋషులు తపస్సు చేసి ముక్తి పొందుతూ ఉంటారు. ఆ అడవిలో ఉండే మహా ఋషులు చాలా ప్రభావం కలిగిన వారు. వారు శాంతి, దాంతి కలిగినవారు. ఎల్లప్పుడూ వైరాగ్యభావనతో బ్రహ్మానందం పొందుతూ ఉంటారు. నేను కూడా ఆ అడవిలో ఉన్న మునుల వలె నిస్సంగత్వంతో ఉంటాను. నేను ఏపని చేసినా దాని ఫలితమును ఆశించి ఆపని చెయ్యను. అందు వలన నాకు ఎటువంటి కర్మ బంధములు లేవు. నా ఆలోచన ఎలా ఉంటుంది అంటే జరగనున్నది మనం ఎన్ని ప్రయత్నములు చేసినా జరగక మానదు. రాబోయే ఆపదలు ఎన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకున్న కలగక మానవు. కాబట్టి వాటి గురించి చింతించడం వృధా. ఇవన్నీ తెలుసుకొని నేను తామరాకు మీది నీటి బొట్టు మాదిరి ఈ ప్రపంచంలో తిరుగుతూ ఉంటాను. ఓ భార్యామణీ! ఈ సందర్భంలో నీకు ఒక అధ్వర్యునికి అనగా యజ్ఞములు చేయించే యాజకుడు (పురోహితుడు) మరొక యతికి జరిగినసంవాదమును వినిపిస్తాను విను. ఒకచోట యజ్ఞం జరుగుతూ ఉంది. ఆ యజ్ఞములో బలి ఇవ్వడానికి ఒక మేకను సిద్ధం చేస్తున్నారు. ఆ మేక మీద నీళ్లు చల్లి శుద్ధి చేసి బలి ఇవ్వడానికి సిద్ధమవుతున్నాడు ఆ యాజకుడు. యాజకుని చూచి ఒక యతి ఇలా అన్నాడు. "అయ్యా పవిత్రమైన యజ్ఞ చేస్తూ జీవ హింస చేయడం తప్పుకాదా!" అని అన్నాడు. ఆ మాటలకు యాజకుడు ఇలా అన్నాడు. "అయ్యా! మీరు వేదములు చదివినట్టు లేదు. ఇది వేదములలో చెప్పిన విధి. ఈ మేక చనిపోయిన తరువాత స్వర్గసుఖాలు అనుభవిస్తుంది." అని అన్నాడు.

అప్పుడు ఆ యతి ఇలా అన్నాడు. "అయ్యా! మీరు చెప్పినట్టు ఈ మేక స్వర్గలోకమునకు

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

పోతుంది అనుకుందాము. కాని ఈ మేకను ఈ యజ్ఞములో బలి ఇచ్చినందువలన మీకు కలిగే లాభము ఏమిటి?" అని అడిగాడు. "అదేమిటి అలా అంటారు. యజ్ఞములలో మేకలను బలి ఇవ్వమని వేదములు ఘోషిస్తున్నాయి. దానివలన యజ్ఞములు చేసిన వారు, చేయించిన మేమూ స్వర్గసుఖములు అనుభవిస్తాము. ఇది తప్పా?" అని అన్నాడు. "మీరు చెప్పునది సరి కాదు. వేదములలో జీవహింస మహా పాపము అని పదే పదే చెప్పారు. నాకు తెలుసు." అని అన్నాడు. ఆ యతి. "ఓహో! తమరు అలా అంటున్నారా. మరి తమరు చేసే పని ఏమిటి. తమరు సమాధిలో ఉన్నప్పుడు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములను బంధించి యోగాభ్యాసము చెయ్యడం లేదా. మరి మీరు కూడా మీ శరీరమును హింస పెట్టడం లేదా!" అని అన్నాడు యాజకుడు. దానికి ఆ యతీశ్వరుడు ఇలా బదులుచెప్పాడు. "నేను చేసేది తపస్సు. అందులో గాఢమైన పరిపక్వతను పొందాను. జ్ఞాన స్వరూప మైన అక్షర తత్త్వాన్ని తెలుసుకున్నాను. క్షర తత్త్వమును నా జ్ఞానంతో వివేకంతో నశింప చేసాను. ఐహిక సుఖములను విడిచి పెట్టాను. మోక్ష ప్రాప్తి కోసం నేను చేసే యోగము హింస అనడం నీ మూర్ఖత్వము కాక మరేమవుతుంది." అని అన్నాడు ఆ యతి. అప్పుడు ఆ యాజకుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ యతీంద్రా! నాకు అవన్నీ తెలియవు. నేను యజ్ఞము చేస్తున్నాను. యజ్ఞములలో మేకలను బలి ఇవ్వమని వేదములు చెబుతున్నాయి. నేను వేద విధిని నిర్వర్తిస్తున్నాను. ఈ హింస చేసిన పాపము నాకు అంటదు. నాకు తెలిసింది యజ్ఞము చేసి ఉత్తమ గతులు పొందడమే." అని అన్నాడు. అప్పుడు ఆ యతి ఇలా అన్నాడు. "ఓ యాజకుడా! నీవు చేసే జీవ హింస తో కూడిన యజ్ఞము కన్నా నేను చేసే తపో యజ్ఞము గొప్పది అని అన్నాను. అంతే కాని వేరు కాదు." అని అన్నాడు ఆ యతి. ఆ మాటలను ఒప్పుకున్నాడు. ఆ యాజకుడు. ఓ భార్యామణీ! ఈ విషయమును వివరించే కథ ఇంకొకటి ఉన్నది. చెబుతాను విను. పూర్వము కార్తవీర్యార్జునుడు అనే రాజు పరశురాముడు అనే బ్రాహ్మణునికి తీరని అపకారము చేసాడు. దానికి ప్రతీకారంగా పరశురాముడు ఆ కార్తవీర్యార్జునుని చేతులు ఖండించాడు. అతనిని దారుణంగా చంపాడు. ఆ పగను మనసులో పెట్టుకొని అతని కుమారులు పరశురాముడు ఇంట్లో లేని సమయంలో పరశురాముని తండ్రి అయిన జమదగ్నిని చంపారు. దానితో ఆగ్రహోదగ్రుడైన పరశురాముడు ఆ కార్తవీర్యార్జునుని కుమారులందరినీ తన గండ్రగొడ్డలితో చంపాడు. వారినే కాదు క్షత్రియ జాతి నంతా 21 మారులు దండెత్తి సమూలంగా నాశనం చేసాడు. అప్పటికి కానీ అతని పగ చల్లారలేదు. అప్పుడు అతని పితృదేవతలు ప్రత్యక్షం అయ్యారు. పరశురామునితో ఇలా అన్నారు. "పరశురామా! నీవు బ్రాహ్మణుడివి కదా. ఈ హింసను ఎందుకు చేసావు. ఇది తప్పుకదా" అని అన్నారు.

అప్పుడు పరశురాముడు వారితో ఇలా అన్నాడు. "పితృదేవతలారా! నేనుచేసేది మహా యజ్ఞము. ఆ యజ్ఞములో ఈ క్షత్రియులు అందరూ బలిపశువులు. యజ్ఞంలో బలి ఇవ్వడం వేద ధర్మము. నేను వేద ధర్మాన్ని పాటిస్తున్నాను.మీరు నాకు అడ్డురాకండి." అన్నాడు పరశురాముడు. కాని పితృదేవతలు మరలా పరశురామునితో

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

ఇలా అన్నారు. "ఓ పరశురామా! యజ్ఞములలో కల్లా తపో యజ్ఞమే శ్రేష్ఠమైనది. నీవు కూడా ఆ తపోయజ్ఞము చెయ్యి. శాంతం వహించు. భగవంతుడు నిన్ను కరుణిస్తాడు. అసలు మనము జయించ వలసినది బాహ్య శత్రువులను కాదు. అంతఃశత్రువులను. అవి ఆయుధములతో వధింప బడవు. కేవలం తపస్సు చేతనే వాటిని జయింపగలము. కాబట్టి నువ్వు కూడా తపస్సు చేసి అంతఃశత్రువులను జయించి ఆత్మ సుఖం అనుభవించు." అని అన్నారు. పితృ దేవతలు చెప్పిన ప్రకారము పరశురాముడు హింస వదిలి తపో మార్గము అవలంబించాడు. ఓ వనితా! మానవునికి తొమ్మిది గుణాలు ఉంటాయి. వాటిలో స్తంభము, అభిమానము, హర్షము అవి సత్త్వ గుణ ప్రధానములు. క్రోధము, సంరంభము, శోకము రజోగుణ ప్రధానములు. మోహము, నిద్ర, స్వప్నము ఇవి తమోగుణ ప్రధానములు. వీటిని జయించ డానికి తగు అస్త్రములు మనమే ప్రయోగించాలి. దానికన్నా ముందు ఇంద్రియములను జయించాలి. తరువాత మోక్షమార్గములో పయనించాలి.

మోక్ష మార్గములో వచ్చే ముఖ్యమైన శత్రువు గురించి తెలుసుకోడానికి నీకు అంబరీష గీత చెబుతాను విను. పూర్వము అంబరీషుడు అనే రాజు ఉండేవాడు. అతను రాజ నీతిలో చాలా గొప్పవాడు. శత్రువుల నందరినీ జయించాడు. ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె పరిపాలిస్తున్నాడు. ఒకరోజు తన ఆస్థానములో ఉన్న పండితులను చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఓ పండితులారా! నేను శత్రువులను అందరినీ జయించాను. కాని అది కూడా ఒక జయము అని నాకు అనిపించడం లేదు. ఎందుకంటే నన్ను ఇంకా అరిషడ్వర్గములు, రోగములు, మృత్యువు మొదలగు అంతః శత్రువులు బాధిస్తున్నాయి. వాటిని గెలవ కుండా నాకు సంపూర్ణ విజయం ఎలా దక్కుతుంది." అని అన్నాడు. అప్పటి నుండి ఆ మహారాజు అరిషడ్వర్గములను జయించి శాంతితో రాజ్యపాలన సాగించాడు. ఓ తరుణీ! కాబట్టి అంతఃశత్రువులను జయించడం ముఖ్యం. ఈ సందర్భంలో నీకు జనక మహారాజుకు ఒక బ్రాహ్మణునకు జరిగిన సంవాదమును వినిపిస్తాను. ఒక సారి ఒక బ్రాహ్మణుడు జనక మహారాజు రాజ్యములో ఒక అనుచితమైన పని చేసాడు. దాని ఫలితంగా ఆ రాజు ఆ బ్రాహ్మణుని రాజ్యము నుండి వెడలగొట్టాడు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు జనకమహారాజుతో ఇలా అన్నాడు. "రాజా నన్ను నీ రాజ్యము నుండి వెళ్లి పొమ్మన్నావు. కాని నీ రాజ్యము

ఎంతవరకు విస్తరించి ఉందో చెప్పు. నేను దాని అవతలకు వెళతాను." అని అన్నాడు. ఆ ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పలేక పోయాడు జనకుడు. మౌనంగా ఉన్నాడు. తరువాత ఆ బ్రాహ్మణునితో ఇలా అన్నాడు. ఆ ఆ "అయ్యా! ఈ రాజ్యము నాది కాదు. మా తాత ముత్తాతల నుండి నాకు సంక్రమించింది. ఈ రాజ్యము నాది అని నేను ఎలా చెప్పగలను. ఏదో ఆవేశంలో నా రాజ్యమునుండి వెళ్లిపొమ్మన్నాను. కాని నా రాజ్యమేదో నాకు తెలియనపుడు నేను నిన్ను ఎలా వెళ్లమని చెప్పను." అని అన్నాడు జనకుడు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు జనకునితో ఇలా అన్నాడు. "అదేమిటి మహారాజా! ఇది నీ రాజ్యము. ఈ నగరము నీది. నువ్వు ఆ రాజ్యమునకు మహారాజువు. కాని నీవు, ఏదీ నాది కాదు,

అమరనాద్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

అనుకుంటూ ఎలారాజ్యము చెయగలుగుతున్నావు. ఆ రహస్యం నాకు తెలియ చెయ్యండి." అని అడిగాడు. అప్పుడు జనక మహారాజు ఇలా అన్నాడు. "ఓ విప్రోత్తమా! ఈ రాజ్యము, రాజ్యాధికారము, నేను పుట్టక ముందు నుండి ఉన్నాయి. నేను పోయిన తరువాత కూడా ఉంటాయి. కాబట్టి వీటిని నావి అని ఎలా చెప్పుకోను. కాబట్టి నేను కేవలం ఈ రాజ్యాన్ని అనుభవిస్తున్నాను. ఇవి నావి కావు అనే భావన తోనే నేను రాజ్యపాలన చేస్తున్నాను." అని అన్నాడు జనకమహారాజు. ఆప్పుడు బ్రాహ్మణుడు నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు. "ఓ జనకమహారాజా! నేను యమ ధర్మరాజును. నిన్ను పరీక్షించడానికి అలా ప్రవర్తించాను. నీవు జ్ఞానివి. నిష్కామ కర్మయోగివి. నీ మనస్సు ఎల్లప్పుడూ శాంతితో వర్ధిల్లుగాక అని ఆశీర్వదించి వెళ్లిపోయాడు యమ ధర్మరాజు." అని ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్యతో ఇంకా ఇలా అన్నాడు.

'ఓ లలనామణీ! నేను సంసార బంధనములను విడిచి వైరాగ్యముతో ఇల్లు విడిచి ఏకాంత స్థలమునకు వెళ్లవలెనని సంకల్పించగా నువ్వు నా మనసు తెలుసుకొని నన్ను వైరాగ్య మార్గము నుండి మార్చవలెనని నా వద్దకు వచ్చి అధ్యాత్మబోధ చెయ్యమని అడిగావు. నాకు నీ మనసు తెలిసి కూడా ఏమీ తెలియని వాని వలె నీకు అధ్యాత్మ బోధ చేసాను. నేను ఇంక ఎంతమాత్రం ఈ సంసారం లో ఉండలేను. నేను ఇప్పుడు నిజమైన బ్రాహ్మణుడను. బ్రహ్మ చర్యము అవలంబిస్తాను. నేను జీవన్ముక్తుడ నయ్యాను. కాని నువ్వు మాత్రము నన్ను ఒక సామాన్యమానవుడిగా చూస్తున్నావు. నేను ఎంతో సాధన చేసాను. యోగి గా మారాను. నేను ఈ ఇంటికి పరిమితం కాలేను. ఈ ప్రపంచమే నాది. నేను అంతటా నిండి ఉన్నాను. నాకు స్వర్గాధిపత్యము ఇచ్చినా అక్కరలేదు. నాకు ఇలాంటి తలపు బుద్ధి కలగడమే నాకు అన్ని సంపదలతో సమానము. అన్ని కొయ్యలలోనూ అగ్ని ఉన్నట్టు ఈ చరాచర జగత్తులో భగవంతుడు నిండి ఉన్నాడు. నదులన్నీ సముద్రంలో కలిసినట్టు అందరూ తుదకు ఆ భగవంతుని చేరుకుంటారు. కానీ ఈ శరీరంతో ఆ భగవంతుని చేరుకోలేము. ఈ శరీరం తో చేసే కర్మలకు మొదలు, ఆఖరు ఉంటాయి. ఆ కర్మలే ఈ శరీరాన్ని బంధిస్తాయి. నేను ఈ కర్మ బంధనములను తెంచుకున్నాను. ఇప్పుడు నాకు మృత్యు భయం లేదు. నన్ను అడ్డుపెట్టే ఆలోచన మాని నువ్వు కూడా నా మార్గంలో ప్రయాణం చేసి మోక్షము పొందు." అని అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

ఆ మాటలు విన్న ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య ఇలా అంది. "నాధా! నీవు చెప్పిన మాటలు సామాన్యులకు అర్థం కావు. ఒక వేళ అర్థం అయినా కలకాలం గుర్తు ఉండవు. అటువంటి జ్ఞానమును మీరు నాకు ఉపదేశించారు. నేను కృతార్ధురాలనయ్యాను." అని అంది ఆ ఇల్లాలు. " ఓ భార్యామణీ! నువ్వు అన్నది నిజమే. బ్రాహ్మణుడు అరణి అయితే గురువు ఉత్తర అరణి. రెండూ కలిస్తేనే జ్ఞానాగ్ని పుడుతుంది." అని అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు. "నాధా! అటువంటి బ్రాహ్మణుని ఎలా తెలుసుకోవడం." అని అడిగింది ఆ బ్రాహ్మణ వనిత. " ఓ భార్యామణీ! అటువంటి బ్రాహ్మణోత్తముని తెలుసుకోడానికి ఎటువంటి సాధనము లేదు. అతడి లక్షణములు ఇంద్రియములకు గోచరించవు. అతడు గుణములకు అతీతుడు. అతనికి

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

అహంకారము అంటే ఏమిటో తెలియదు. అతడు శుద్ధసత్త్వగుణ స్వభావుడు." అని చెప్పాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు. భర్తవలన బోధనలు పొందిన ఆ భార్య తాను కూడా భర్త అడుగు జాడలలో నడిచి ముక్తి పొందింది." అని శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునుని తో చెప్పాడు.

"ఓ శ్రీ కృష్ణా! ఆ భార్యాభర్తలు అయిన బ్రాహ్మణులు అంత గొప్పవారా. వారి గురించి ఇంకను వినవలెనని ఉన్నది. వివరించండి." అని అడిగాడు అర్జునుడు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు నవ్వి ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు. "ఓ అర్జునా! నా మనసే ఆ బ్రాహ్మణుడు. నా బుద్ధి ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య. ఇంద్రియములకు అతీత మైన ఆ పరమాత్మను నేను." అని చెప్పాడు శ్రీ కృ ష్ణుడు. అది విన్న అర్జునుడు శ్రీ కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ కృష్ణా! నీ అనుగ్రహము చేత నా మనస్సు చాలా వివేకవంతము, సూక్ష్మగ్రాహి అయింది. కాబట్టి నాకు బ్రహ్మము గురించి తెలియచెయ్యండి." అని అడిగాడు. " ఓ అర్జునా! నీ ప్రశ్నకు సమాధానము గా నీకు ఒక గురు శిష్యసంవాదమును వినిపించెదను. నీవు అడిగిన ప్రశ్నను యథాతథంగా ఒకశిష్యుడు తన గురువుగారిని అడిగాడు. అప్పుడు ఆ గురువుగారు బృ హస్పతి, భరద్వాజుడు, భార్గవుడు, గౌతముడు, కశ్యపుడు, వసిష్ఠుడు, అత్రి, విశ్వామిత్రుడు, మొదలగు మహా మునులను తోడు తీసుకొని బ్రహ్మ దేవుని వద్దకు వెళ్లాడు. ఆయనకు నమస్కరించి ఇలా అడిగాడు. " ఓ దేవా! హితము అనగా నేమి? ఆ హితము పొందుటకు సులభ మైన మార్గము ఏది?" అని అడిగాడు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు వారిందరికీ ఈ విధంగా బోధించాడు.

ఈ చరాచర జగత్తు సత్త్వగుణములోనే జన్మిస్తాయి. . కొంత కాలము ఆ సత్త్వగుణముతోనే సంచరిస్తాడు. తరువాత ఒకటి వెంబడి ఒకటి రజస్తమోగుణములు జీవుడిని ఆశ్రయిస్తాయి. ముందు సత్త్వగుణము దాని విశిష్టత గురించి చెబుతాను. వేదములు, తపస్సు, ప్రజాపతి ఇవి సత్త్వగుణమునకు పేర్లు. సత్త్వగుణము అత్యంత మహిమ గల తత్త్వము. కాబట్టి యోగులు అందరూ కామము, క్రోధమును పూర్తిగా విడిచి పెట్టి సత్త్వగుణమును ఆశ్రయిస్తారు. ఆ సత్త్వగుణమును అనుసరించుటకు తగిన మార్గము చెబుతాను వినండి. ధర్మమునకు నాలుగు ఆశ్రమములు నాలుగు కాళ్లు. ఈ ధర్మము అన్ని వర్ణముల వారిచేత అనుష్ఠింప బడుతుంది. ఇదియే ఉత్తమ ధర్మము. ఈ ధర్మమును అనుసరించడం ద్వారా మోక్షమును పొందవచ్చును. పైన చెప్పిన నాలుగు ఆశ్రమములలో కూడా ఆత్మ సాక్షాత్కారము పొందని వారు మోక్షపదమును పొందలేరు. ఇది అన్నివర్ణముల వారికి సమానము. మరుత్తులు, ఆదిత్యులు, దేవతలు ఎవరికైనా సరే మోక్షమునకు ఆధ్యాత్మ దర్శనమే సులభమైన మార్గము. అధ్యాత్మ దర్శనము అంటే 24 తత్త్వముల గురించి తెలుసుకోవడమే. వాటి గురించి వివరిస్తాను. భూమి మొదలగు పంచభూతములు 5. వాటి తన్మాత్రలు అనగా గంధము, రసము మొదలగునవి 5. ఇంద్రియములు 10. మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము 3. ప్రకృతి-1. ఇవన్నీ 24 తత్త్వములు. ఎప్పుడైతే మానవుడు

జనన మరణాల రహస్యమును తెలుసుకొని, అజ్ఞానమును వదిలి పెట్టి, ఈ 24 తత్త్వముల నిజస్వరూపమును తెలుసుకుంటాడో, అతనికి ఈ సంసార బంధములు విడిపోతాయి.

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

మోక్షమార్గము వైపు పయనిస్తాడు. మానవ దేహమునకు తొమ్మిది రంధ్రాలు ఉన్నాయి. మనస్సు ఈ తొమ్మిది రంధ్రాల గుండా, సత్వరజస్తమోగుణాల ప్రభావంతో, బాహ్య ప్రపంచంతో సంబంధాలు పెట్టుకుంటుంది. అందుకే ఈ దేహము వ్యక్తము. కాని అందులో అంతర్లీనంగా ఉండే పరమాత్మ అవ్యక్తము, కాబట్టి వ్యక్తమైన దేహము మీది భ్రాంతి వదిలిపెట్టి అవ్యక్తమైన పరమాత్మను దర్శించడానికి ప్రయత్నించాలి.కాని అది చాలా కష్టము. అసాధ్యము. ఇంద్రియములను, మనస్సును, సత్త్వరజస్తమోగుణములను జయించిన వాడే మోక్ష మార్గము వంక పయనించగలడు. పైన చెప్పిన సత్త్వరజస్తమోగుణములు, ఒకదానితో ఒకటి కలిసి పనిచేస్తాయి. ఒకదానికి మరొకటి ఆసరాగా ఉంటుంది. ఒకదాని వెంట మరొకటి వస్తుంది. ఒకదానితో మరొకటి సహకరించుకుంటుంది. కాబట్టి ఈ సత్త్వ,రజస్తమోగుణములను గుర్తించడం, వాటిని నివారించడం అసాధ్యము. ఒకదానిని నిరోధిస్తే మరొకటి విజృంభిస్తుంది. తమోగుణమును అణిచి వేస్తే రజోగుణము వృద్ధిచెందుతుంది. సత్త్వగుణమును ఆశ్రయిస్తే తమోగుణము వృద్ధి చెందుతుంది. లోభము, శోకము, భ్రాంతి, నిద్ర, భయము, వికారము, దురభి మానము, మంకుతనము, పాపకార్యములయందు ఆసక్తి, అధిక కోపము, ఇతరులను మోసం చెయ్యడం, ఇతరుల పట్ల అసూయ, ద్వేషము ఇవన్నీ తమోగుణ లక్షణములు. ఈ జన్మలో పాములుగా, తేళ్లుగా, పశువులుగా, పందులుగా, కుక్కలుగా, చేపలుగా, కోళ్లుగా, చీనులుగా, కాకులుగా, క్రిములుగా, జింకలుగా,నక్కలుగా, గుంటనక్కలుగా, దోమలుగా, చెట్లుగా జీవనం గడుపుతున్నవారు క్రిందటి జన్మలో తమోగుణమును ఆశ్రయించిన వారే! ఈ విషయాన్ని ఎవరు గుర్తిస్తారో వారు ఈ తమోగుణము నుండి దూరంగా ఉంటారు. తామస వికారాలతో అధోగతి పాలు గాకుండా బయటపడతారు. ఇంక రజోగుణము గురించి చెబుతాను విను. బలము, శౌర్యము, మదము, ప్రాభవము, సుఖము, దుఃఖము, స్నేహం చేయడం, మిక్కుటమైన కోరికలు, కాంక్షలు, ఏదీ నచ్చకపోవడం, ప్రతాపము, ఇతరులతో పోట్లాడటం, ఈర్ష్య, పరుషంగా మాట్లాడటం, తిట్టడం, స్త్రీల ఎడల కామప్రవృత్తి, దాని గురించి అబద్ధాలు ఆడటం, తన గురించి తాను గొప్పలు చెప్పుకోవడం, పొగడ్తలు అంటే ఇష్టపడటం, ఇవన్నీ రజోగుణములు. ఇది వరకు జన్మలో రజోగుణము ప్రధానముగా కలిగినవారు ఈ జన్మలో నీతి అవినీతి నీటి మధ్య తేడా గ్రహించి, ధన సంపదలు కలిగి, వాటితో తమ కోరికలు తీర్చుకుంటూ, సుఖజీవనము చేస్తుంటారు. కేవలం ప్రాపంచిక సుఖములయందు ఆసక్తి కలిగి ఉంటారు. ఇవి రజోగుణము వలన వచ్చినవి అనే వివేకము కలిగిన వారు, ఈ రజోగుణముల నుండి బయటపడి, సత్త్వగుణము వంక పయనిస్తారు. ఇంక సత్త్వగుణము గురించి చెబుతాను విను. సంతోషము, ప్రకాశము, ప్రియంగా ఉండటం, ఆనందము, కరుణ, క్షమాగుణము, సత్యము, శౌచము, ధైర్యము, లోభత్వము లేకుండా ఉండటం, ఓర్పుతో ఉండటం, అహింస, మంచి ప్రవర్తన, ఇతరుల ఎడల అసూయ లేకుండా ఉండటం, ఇతరుల పట్ల కోపంతో ప్రవర్తించకుండా ఉండటం, ప్రతి దేనికీ ప్రభావితం కాడు. జీవాత్మ ప్రకృతి నుండి విడివడి పరమాత్మ వంక పయనించిన నాడు ముక్తి పొందుతాడు. జ్యోతిస్సులలో సూర్యుడు,

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

పంచభూతములలో అగ్ని, విద్యలలో సావిత్రీ దేవి, దేవతలలో ప్రజాపతి, వేదములలో ఓంకారము, పంచ వాయువు లలో ప్రాణము, ఛందస్సులలో గాయత్రీ ఛందస్సు, పశువులలో మేక, నాలుగుకాళ్ల జంతువులలో వృషభము (ఎద్దు), మానవులలో బ్రాహ్మణుడు, పక్షులలో డేగ, యజ్ఞవిధానములలో హవిస్సు, నాలుగు యుగములలో కృతయుగము, ధాతువులలో బంగారము ప్రసిద్ధములైనవి. ఇంకా ఓషధులలో యవలు, భక్ష్యములు భోజ్యములలో (పిండి వంటలు, తినదగినవి వీటిలో) అన్నము, తాగే వాటిలో నీరు, పర్వతములలో మేరు పర్వతము, చెట్లలో ప్లక్షము (జువ్విచెట్టు), దిక్కులలో ఊర్ధ్వము (అనగా పై దిక్కు అనగా ఆకాశము), నదులలో గంగానది, సరస్సులలో (అనగా నీరు ఉండే ప్రదేశములలో) సముద్రము, నాలుగు ఆశ్రమములలో గృహస్థా శ్రమము, ప్రజాపతులందరిలో నేను, తత్త్వములలో కెల్లా విష్ణు తత్త్వము, దేవతలలో కెల్లా ఈశ్వరుడు, శ్రేష్టమైనవి. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు అని వేరు వేరు గా పిలిచినా, ముగ్గురిలో ఉన్న పరమాత్మ తత్త్వము ఒక్కటే. వేరు వేరుకాదు. ఈ ఏకత్వాన్ని గుర్తించడమే బ్రహ్మజ్ఞానము. రోజులో రాత్రి, పగలు సహజంగా ఎలా వస్తూ పోతూ ఉంటాయో అలాగే సుఖ దుఃఖాలు కూడా వస్తూ పోతూ ఉంటాయి. కాబట్టి సుఖాలు కలిగినప్పుడు పొంగిపోవడం, దుఃఖములు వచ్చినప్పుడు కుంగి పోవడం తగదు. ఈ ప్రపంచంలో పుట్టిన ప్రతి పదార్ధము పెరుగుతుంది, తరుగుతుంది. అది పుట్టిన ప్రతి వస్తువుకు సహజ లక్షణం. పుట్టిన ప్రతి వస్తువు నశించడం సహజం. వచ్చిన ప్రతి సుఖము దుఃఖించడానికే. ఈ సత్యమును తెలుసుకొన్న విజ్ఞులు రెండింటినీ సమంగా చూస్తారు. ఓ ఋషులారా! ఇప్పుడు మీకు నేను ఆశ్రమముల గురించి వివరిస్తాను. బ్రహ్మచర్యము మొదటిది. బ్రహ్మచర్య ఆశ్రమములో, బ్రహ్మ చారి ఈ క్రింది విధంగా ఉండాలి. గురువుగారిని భక్తితో సేవిస్తూ వేదాధ్యయనము చెయ్యాలి. ప్రతిరోజూ బిక్షాటన చేసి ఆహారము సేకరించాలి. బిల్వ వృక్షము నుండి సేకరించిన కొయ్యను ఒక దానిని దండముగా ధరించాలి. ఎప్పుడూ శుచిగా శుభ్రంగా ఉండాలి. బ్రహ్మచర్యమును పాటించాలి. ఇంద్రియములను అదుపులో ఉంచుకోవాలి. ఎల్లప్పుడూ యజ్ఞోపవీతమును ధరించాలి. మితంగా మాట్లాడాలి. ఎప్పుడూ మొలనూలు ధరించాలి. కూర్చునేటప్పుడు, పడుకునే టప్పుడు నియమం ప్రకారం ఒద్దికగా ఉండాలి. ఎప్పుడు సత్యమునే పలకాలి. మనస్సు శాంతంగా ఉంచుకోవాలి. ఉదయం సాయంత్రం అగ్ని కార్యము నిర్వర్తించాలి. పాప కార్యములజోలికి పోకుండా ఉండాలి. ఈ విధులను బ్రహ్మచర్య ఆశ్రమములో విధిగా పాటించాలి. ఇంక గృహస్థాశ్రను ధర్మముల గురించి చెబుతాను వినండి. గృహస్థు బయట ప్రపంచంలో తిరిగేటప్పుడు ధర్మము, న్యాయము పాటించాలి. ఆ ప్రకారమే నడుచుకోవాలి. స్వంత భార్యను తప్ప పరాయి స్త్రీల వంక కన్నెత్తి చూడకూడదు. నిర్మలమైన జీవితం గడపాలి. పంచ యజ్ఞములు పాటించాలి. అతిధులను ఆదరించాలి. అతిధులకు పెట్టి తాను తినాలి. సాధ్యమైనంత వరకూ తెల్లని బట్టలు ధరించాలి. తన శక్తి కొద్దీ దానధర్మాలు చెయ్యాలి. ఇంద్రియ నిగ్రహముపాటించాలి. ఎల్లప్పుడూ శుచిగా ఉండాలి. ఇతరులతో స్నేహంగా ఉండాలి. వేదాధ్యయనము, యజ్ఞయాగములు చెయ్యాలి. ఎల్లప్పుడు క్షమా

అమరవద్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(ద్వితీయాశ్వాసము)

గుణం కలిగి ఉండాలి. సత్పురుషులు ఇచ్చే దాన ధర్మములు స్వీకరించాలి. తుదకు దుఃఖములపాలవుతూ ఉంటాడు. తాను చేసే పనిని మమతాను రాగాలు లేకుండా, నిర్మలంగా, మమకారం లేకుండా చేస్తే ఆ బంధనాలు అంటవు. దాని వలన వచ్చే దుఃఖము కూడా అంటదు. యోగులు రెండు రకాలు. జ్ఞాన యోగులు, కర్మయోగులు, జ్ఞాన యోగులు జ్ఞానమే మేలంటారు. కర్మ యోగులు కర్మచెయ్యడమే మేలంటారు. కాని వేదము చెప్పేది ఏమిటంటే. ప్రధమంలో కర్మలు చెయ్యాలి. పదహారు వికారములతో పరమాత్మను సేవించాలి. క్రమేణా కర్మలను వదిలి జ్ఞానయోగము అవలంబించాలి. ఎందుకంటే జ్ఞానమే పురుషుని యొక్క స్వభావము. ఈ జ్ఞానము కలిగిన నాడు సాధకుడు కర్మలను వదిలి జ్ఞానయోగ మవలంబించి తుదకు ముక్తిని పొందుతాడు. కాబట్టి నిత్యము కర్మలు చేస్తున్నా వాటిలో లీనం కాకుండా, కోరికలను విడిచిపెట్టి, మనస్సును స్థిరంగా నిలిపి, అన్నింటి ఎడలా సమభావం కలవారు ముక్తిని పొందుతారు. ఓ ఋషులారా! బ్రాహ్మణులారా! మీకు అన్ని విషమయులు వివరంగా చెప్పాను. ఈ ప్రకారంగా మీరు మీ మీ పనులను నిర్వర్తించండి. మీకు పరమపద సిద్ధి కలుగుతుంది." అని బ్రహ్మదేవుడు మునులకు జ్ఞానోపదేశము చేసాడు. అని గురువు తన శిష్యునికి వివరించాడు. పైవిధంగా శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునికి జ్ఞానబోధ చేసాడు. అప్పుడు అర్జునునికి
ఒక సందేహము కలిగింది. "శ్రీ కృష్ణా! ఇంతకూ ఆ గురువు ఎవరు? ఆ శిష్యుడు ఎవరు?" అని అడిగాడు.

దానికి కృష్ణుడు నవ్వి "అర్జునా! ఇంకా అర్ధం కాలేదా! ఆ గురువును నేను. నా మనసే ఆ శిష్యుడు. నీ పై ప్రీతితో నీకు ఈ జ్ఞానబోధ చేసాను. నీవు నిర్మలము, చంచలము కాని నీ మనస్సును నా పై నిలిపి అధ్యాత్మమును అనుసరించు. నీలో ఉన్న చింతలు అన్నీ సమసిపోతాయి. ఇప్పుడు నేను చెప్పిన విషయములు అన్నీ నీకు నేను యుద్ధము ప్రారంభం కాక ముందు చెప్పాను. మరలా ఇప్పుడు చెప్పాను. నీ మనస్సును, ఇంద్రియములను నిగ్రహించుకొని, అచంచలమైన మనస్సుతో ఈ ఆత్మజ్ఞానములో రమించు." అని శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునికి అధ్యాత్మబోధ చేసాడు. అని వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు మహాభారత కధను వినిపించినట్టు, నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహామునులకు మహాభారత కథను వినిపించాడు.

మహాభారతము,
అశ్వమేధ పర్వము ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.
ఓంతత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓంతత్సత్

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

మహా భారతము అశ్వమేధ పర్వము సర్పయాగ సందర్భంలో జనమేజయునకు వైశంపాయనమహర్షి చెప్పిన మహా భారత కధను, నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు అనే పౌరాణికుడు శౌనకాది మహామునులకు వినిపించాడు. ఆ ప్రకారంగా శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునికి ఆత్మ విద్య బోధించిన తరువాత ఇలా అన్నాడు. "ఓ అర్జునా! నా చిత్తము నా తండ్రి - వసుదేవుని చూడ వలెనని ఆరాటపడుతున్నది. నేను త్వరగా ద్వారకకు వెళ్లవలెను. మీ అనుమతి కోసం ఎదురు చూచుచున్నాను." అని అన్నాడు. "కృష్ణా! అయితే మనము వెంటనే హస్తినకు వెళుదాము. నేను, నీ ద్వారక ప్రయాణము గురించి ధర్మజునకు చెప్పి ఒప్పిస్తాను. ఆయన కూడా నిన్ను సంతోషంగా ద్వారకకు పంపుతాడు." అని అన్నాడు అర్జునుడు. తరువాత కృష్ణార్జునులు ద్వారకకు ప్రయాణమయ్యారు. రథము ఎక్కిన తరువాత అర్జునుడు శ్రీ కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ కృష్ణా! నీ దయ వలన కౌరవ సైన్యము అనే సాగరమును దాట గలిగాము. యుద్ధములో శత్రువులను జయించాము. భీష్ముడు, ద్రోణుడు, కర్ణుడు మొదలగు మహా వీరులను జయించాము. ఈ విజయము నీది. నీవు ముందుగా మా శత్రువులను చంపిన తరువాత, మేము ఈ కీర్తిని ప్రతిష్ఠలను పొందాము. ధర్మరాజు చక్రవర్తిగా పట్టాభిషిక్తుడయ్యాడు. సర్వాంతర్యామివి. నీ మహిమ గురించి పొగడటం నా తరమా! దామోదరా! నీవు ఈ విశ్వ సంవిధాతవు. నీ తేజస్సే అగ్నిష్టోమము (అన్ని అగ్నుల స్వరూపము). నీవే కాలస్వరూపుడవు. నీ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములే వాయువు (పంచ భూతము లలో ఒకటి). నీ కోపమే మృత్యువు. నీ అనుగ్రహమే లక్ష్మీ కటాక్షము. నీ మూలము గానే మానవులకు సుఖదుఃఖములు, జననమరణములు సంభవిస్తున్నాయి. ఈ చరాచర జగత్తులు నీ వలననే ఉద్భవించి నీ లోనే లయమవుతున్నాయి. నీవు భావమునకు అతీతుడవు. ఈ సర్వజగత్తుకు నీవే పతివి. ఓ కృష్ణా! నారదుడు, దేవలుడు, కాశికుడు, పారాశర్యుడు మొదలగు మహామునులు, భీష్ముడు, చెప్పిన మంచి మాటలు విని నీవు సకల ధర్మ స్వరూపుడవు అని తెలుసుకున్నాను. అంతే కాకుండా నీవు నా మీద ఉన్న కరుణా కటాక్షముల వలన నాకు మరలా అధ్యాత్మ విద్యను బోధించావు. నేను బ్రహ్మానందాన్ని పొందాను." అంటూ అర్జునుడు శ్రీ కృష్ణుని భక్తితో ప్రార్ధించాడు. ఆ మాటలు విన్న వాసుదేవుడు చిరునవ్వుతో అర్జునునితో ఆదరించాడు. అభినందించాడు. కృష్ణార్జునులు ఇద్దరూ హస్తినాపురముచేరుకున్నారు. ముందుగా ధృతరాష్ట్రుని వద్దకు పోయి ఆయన ఆశీర్వాదము, గాంధారి ఆశీర్వాదము తీసుకున్నారు. తరువాత కుంతీదేవి ఆశీర్వాదము తీసుకున్నారు. తరువాత విదురుడు, ధౌమ్యుడు, యుయుత్సుడు, సంజయుడు మొదలగు వారిని దర్శించుకున్నారు. తరువాత ధర్మరాజు వద్దకు వెళ్లారు. ధర్మరాజు శ్రీ కృ ష్ణుని ఆలింగనము చేసుకున్నాడు. అర్జునుడు అన్నగారికి భక్తిపూర్వకంగా నమస్కరించాడు. మరునాడు కృష్ణార్జునులు కలిసి ఆస్థాన మండపములో ఉన్న ధర్మరాజు వద్దకు వెళ్లారు. అప్పుడు అర్జునుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "అన్నయ్యా! మన బావ, శ్రీ కృష్ణుడు, హస్తినకు వచ్చి చాలా రోజులు అయింది. ద్వారకలో శ్రీ కృష్ణుని తండ్రి వసుదేవుడు, శ్రీ కృష్ణుని సోదరులు ఆయన కోసరము ఎదురు చూస్తుంటారు కదా! వారిని చూడడం కోసరం శ్రీ కృష్ణుడు కూడా

అమరనాద్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

ఆతురతగా ఉన్నాడు. అందువలన తమరు అనుమతి ఇస్తే శ్రీ కృష్ణుడు ద్వారకకు బయలు దేరుతాడు. అక్కడ తండ్రి వసుదేవుని, తల్లి దేవకీదేవిని, అన్న బలరాముని సంతోషంతో దర్శిస్తాడు. కొంతకాలము వారితో గడిపి మరలా హస్తినాపురమునకు వస్తాడు. కాబట్టి తాము ఆలోచించి ఒక నిర్ణయము తీసుకోండి." అని అన్నాడు అర్జునుడు.

ఆ మాటలు విన్న ధర్మరాజు చాలా సంతోషించాడు. "తమ్ముడూ అర్జునా! అలాగే చేద్దాము. కృష్ణా! తమరు ద్వారకు పోయి మా బదులుగా తమరి తండ్రి వసుదేవునికి, తల్లి దేవకీదేవికి మా నమస్కారములు తెలియచేయండి. బలరామునికి మా నమస్కారములు తెలియజేయండి. తక్కిన బంధువులను మిత్రుల యోగక్షేమములు పేరుపేరునా అడిగినట్టు చెప్పండి. కొన్నిరోజులు వారితో గడిపి, తమరు బంధు మిత్ర సపరి వార సమేతంగా నేను చేయబోవు అశ్వమేధ యాగమునకు రండి." అని సాదరంగా ఆహ్వానించాడు.

తరువాత శ్రీ కృష్ణుడు కుంతీ దేవిని కలిసి ఆమె అనుమతి తీసుకున్నాడు. ద్రౌపదిని, సుభద్రను కలిసాడు. వారి అనుమతి తీసుకున్నాడు. సుభద్రను తనతో తీసుకొని పోవుటకు కుంతీదేవి, అర్జునుడు అనుమతి తీసుకున్నాడు. వారు సంతోషంతో అంగీకరించారు. తరువాత శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకకు ప్రయాణము అయ్యాడు. ద్వారకకు పోతున్నాడే కాని కృష్ణుడి మనసు మాత్రము అర్జునుని వెంటనే ఉంది. రథము ముందుకు పోతుంటే కృష్ణుడు, అర్జునుని వెనక్కు తిరిగి మాటి మాటికీ చూస్తున్నాడు. అర్జునుడు కనుమరుగు అయ్యేంత వరకూ కృష్ణుని అలా చూస్తూనే ఉన్నాడు. శ్రీకృష్ణుడు, సాత్యకి ఒక రథం మీద వెళుతుంటే వెనక సుభద్ర వేరొక రథం మీద వెళుతూ ఉంది.

అలా ద్వారకకు పోతున్న శ్రీ కృష్ణుడు దారిలో ఉదంకుని ఆశ్రమమును చూచాడు. ఉదంకుడు శ్రీ కృష్ణునికి అతిథి మర్యాదలు చేసాడు. ఉదంకుడు కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. " కృష్ణా! హస్తినాపురంలో పాండవులు కౌరవులు క్షేమంగా ఉన్నారా. అన్నదమ్ములు అందరూ సయోధ్యతగా ఉన్నారా. నీవు వారి మధ్య సంధి కుదిర్చావా! కౌరవ పాండవులు ఎవరి రాజ్యములు వారు చేసుకుంటూ సుఖంగా ఉన్నారా! అని ఏమీ తెలియనట్టు అడిగాడు. శ్రీకృష్ణుడు కూడా తనకు ఏమీ తెలియనట్టు ఉదంకుడి మొహం చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఓ మహర్షీ! నేను కురుపాండవులకు సంధి చెయ్యడానికి వెళ్లి ఉచితమైన మంచి మాటలు చెప్పాను. కొంచెం గట్టిగా గద్దించాను కూడా. నాకు తోచిన విధంగా నయానా భయానా సంధి చెయ్యడానికి ప్రయత్నం చేసాను. కానీ నామాటలు సుయోధనుడు, అతని తమ్ములు వినలేదు. నాకు తోడుగా భీష్ముడు ద్రోణుడు కూడా సంధిచేసుకొనడం మంచిది అని చెప్పారు. అక్కడ ఉన్న మునులు కూడా అదే విషయం చెప్పారు. కాని అతిలోభి అయిన సుయోధనుడు మా అందరి మాటలు పెడచెవిని పెట్టాడు. సంధికి ఒప్పుకోలేదు. కురు పాండవుల మధ్య యుద్ధము జరిగింది. ఆ యుద్ధములో కౌరవులు సమూలంగా నాశనము అయ్యారు. పాండవులు ఐదుగురు తప్ప ఎవరూ మిగలలేదు. కాలనిర్ణయమును ఎవరు తప్పింప గలరు?" అని అన్నాడు కృష్ణుడు. ఆ మాటలు విన్న ఉదంకుడు కోపంతో ఊగిపోయాడు.

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

కృష్ణా! దీని కంతకూ నీవే కారణము. నీ మోసంతో కౌరవ కులమును నాశనము చేసావు. కౌరవ పాండవులకు సంధి చేసే శక్తి నీకు ఉండి కూడా నీవు ప్రయత్నించలేదు. నీ వలననే ఇంతఘోరం జరిగింది. కాబట్టి నీకు శాపం ఇస్తున్నాను." అని కోపంతో పలికాడు. ఆమాటలు విన్న కృష్ణుడు ఉదంకునితో ఇలా అన్నాడు. "మహర్షీ! నేను చెప్పబోవు మాటలుకూడా విని తరువాత తమరు ఇష్టం వచ్చినట్టు చేయండి. ఓ మహర్షి! నీ కోపం మాను. మునులకు కోపించడం తగదు. ప్రశాంత చిత్తంతో నేను చెప్పేది వినండి. అనవసరంగా నాకు శాపం ఇచ్చి, తమరి అమూల్యమైన తపోబలమును వృధాచేసుకోకండి." అని అన్నాడు. అప్పుడు ఉదంకుడు శాంతించాడు. "సరే. నీవు చెప్పుకోదగ్గది ఏదో చెప్పు. నేను శాంతంగా వింటాను." అని అన్నాడు. అప్పుడు శ్రీ కృష్ణుడు చిరునవ్వుతో ఇలా అన్నాడు. "ఉదంకా! నేనెవరో నీకు తెలియజెపుతాను. సత్త్వ, రజస్ తమోగుణములు నా యందే ఉన్నాయి. నా ఆజ్ఞానుసారం ప్రవర్తిస్తాయి. మరుత్తులు, వసువులు, మొదలగు దేవతాగణము నా యందే ఉద్భవించాయి. ఈ విశ్వమంతా నేను వ్యాపించి ఉన్నాను. ఈ సృష్టి అంతా నా యందే నిండి ఉన్నది. పర, అపర తత్త్వములు నేనే. ఓం కారము, మూడు వేదములు,నాలుగు వర్ణములు,నాలుగు విధములైన ఆశ్రమములు, వాటికి సంబంధించిన సమస్త కర్మలు, స్వర్గము, మోక్షము, అన్నీ నేనే. నారూపాలే. యజ్ఞ యాగములలో నన్ను స్తుతించి యజ్ఞఫలమును పొందుతూ ఉంటారు. పాపములు చేసిన వారు కూడా, నన్ను భజించి, వారి పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకుంటూ ఉంటారు. ఈ లోకములో అధర్మము పెచ్చు పెరిగినపుడు నేను అవతరించి అధర్మమును రూపు మాపి, ధర్మరక్షణ చేస్తూ ఉంటాను. నేను బ్రహ్మగా, విష్ణువుగా, మహేశ్వరుడుగా ఆయావిధులను నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాను. అంటే సృష్టి స్థితి లయములను మూడు రూపములలో నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాను. ఎప్పుడైతే ధర్మమునకు హాని కలుగుతుందో, నేను అధర్మ వర్తనులను నశింప జేసి, ధార్మికులను రక్షిస్తూ ఉంటాను. లోకోపకారం చేస్తూ ఉంటాను. ఓ ఉదంకా! నేను సర్వ సమర్ధుడిని అయి ఉండి కూడా, అధర్మ వర్తనులైన కౌరవులతో ధర్మ వర్తనులైన పాండవులను కలపడానికి ఎంతో ప్రయత్నించాను. నేను చేసిన ప్రయత్నములను వ్యాసుడు, మొదలగు మహా మునులు కూడా ప్రశంసించారు. కాని దుర్మదులైన కౌరవులకు నా మాటలు రుచించలేదు. అందువలన యుద్ధమే శరణ్యమైనది. అధర్మ వర్తనులైన కౌరవులు సమూలంగా నాశనమైనారు. ఇదీ జరిగింది. ఇప్పుడు నువ్వు అనదలచుకొన్నది అను. చెయ్యదలచుకొన్నది చెయ్యి." అని పలికాడు శ్రీ కృష్ణుడు. "శ్రీ కృష్ణా! నీవు ఎవరో నీ మహిమలు ఏమిటో నాకు ముందే తెలుసు. కాని నేను తాత్కాలికమైన కోపానికి గురి అయ్యాను. నిన్ను నిందించాను. నీ అమృతతుల్యమైన వాక్కులతో నా మనసులోని మాలిన్యాన్ని కడిగివేసావు. కాని నాకు ఒక కోరిక ఉంది. మహోన్నతమైన నీ విశ్వరూపమును చూడవలెనని కోరికగా ఉన్నది. నేను దానికి అర్హుడను అని నీవు అనుకుంటే నాకు నీ విశ్వరూపమును చూపించు." అని ప్రార్థించాడు ఉదంకుడు. ఉదంకుని మాటలు మన్నించాడు శ్రీ కృష్ణుడు. నాడు యుద్ధ భూమిలో అర్జునునికి చూపించిన విశ్వరూపమును ఉదంకునిచేత దర్శింపజేసాడు. అద్భుతము, అనిర్వచనీయము అయిన

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

విశ్వరూపమును చూచి ఉదంకుడు భయము, ఆనందము, ఆశ్చర్యములకు ఒకేసారి లోనయ్యాడు. చేతులు జోడించి ఇలా ప్రార్థించాడు. " ఓ పుండరీకాక్షా! ఈ భూమి అంతా నీయొక్క పాదపద్మములతో నిండి పోయింది. ఆకాశమంతా నీ శిరస్సులతో నిండిపోయింది. నీ యొక్క నడుము అంతరిక్షము అంతా నిండిపోయింది. నీ భుజములు, చేతులు అన్ని దిక్కులను ఆక్రమించాయి. లెక్కలేనన్ని శిరస్సులతో, చేతులతో, కాళ్లతో ఈ విశ్వమంతా నీవే నిండి ఉన్నావు. మహాత్మా! నీ విశ్వరూపమును కళ్లారా చూచాను. ధన్యుడను అయ్యాను. నా మనసు తృప్తి చెందింది. లోకోత్తరమైన ఈ విశ్వ రూపమును ఉపసంహరించి, నీ జగన్మోహనాకారముతో నాకు దర్శనము ఇవ్వమని ప్రార్థిస్తున్నాను కృష్ణా!" అని ప్రార్థించాడు ఉదంకుడు.

శ్రీ కృష్ణుడు తన విశ్వరూపమును ఉపసంహరించాడు. "ఉదంకా! ఏదైనా వరము కోరుకో ప్రసాదిస్తాను." అని అన్నాడు. "ఓ మహాత్మా! సామాన్యులకు దుర్లభమైన నీ విశ్వరూపమును కనులారా చూచాను. ఇంతకన్నా నాకు వేరే వరం ఏం కావాలి. ఈ భాగ్యం చాలు నాకు." అని అన్నాడు ఉదంకుడు. "ఉదంకా! నా విశ్వ రూపమును దర్శించడం నీకు శుభములు కలిగిస్తుంది. కాని నీకు ఒక వరము ఇవ్వవలెనని కోరికగా ఉన్నది." అడుగు అని అన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు. " ఓ కృష్ణా ఈ ప్రాంతం అంతా కరవు ప్రాంతము. వర్షపు జలము కానీ భూగర్భజలము కానీ దొరకవు. కాబట్టి నాకు ఎప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు నీరు లభించేటట్టు వరం ప్రసాదించు." అని ప్రార్థించాడు. "దానిదేముంది. నీకు నీరు కావాల్సి వచ్చినప్పుడు నన్ను స్మరించు. నీకు నీళ్లు లభిస్తాయి." అని వరం ఇచ్చాడు శ్రీ కృష్ణుడు. తరువాత శ్రీ కృష్ణుడు ద్వారకకు వెళ్లి పోయాడు. తరువాత ఒకరోజు ఉదంకునికి దాహం వేసింది. ఎక్కడూ చుక్క నీరు దొరక లేదు. అప్పుడు ఉదంకునికి ఒక కడజాతి వాడు కనిపించాడు. అతని ఒంటి మీద బట్ట లేవు. అతని చుట్టు కుక్కలు తిరుగుతున్నాయి. చాలా మురికిగా ఉన్నాడు. కాని అతని శరీరం నుండి నిర్మలమైన జలం కారుతూ ఉంది. అతడు ఉదంకుని పిలిచి "ఉదంకా! నీకు దాహంగా ఉంది కదా. నా శరీరం నుండి కారుతున్న నిర్మలమైన జలం తాగు." అని అన్నాడు. కాని ఉదంకుడు సందేహించాడు. "ఉదంకా! నీకు దాహంగా ఉందని తెలిసి . నీకు నీరు అవసరము. అందుకని నా దేహము నుండి కారే నీరు వచ్చాను. తాగు." అని అన్నాడు. ఉదంకుడికి కోపం వచ్చి అతనిని వెళ్లి పొమ్మని అరిచాడు. అప్పుడు ఆ కడజాతి వాడు, అతని కుక్కలు మాయం అయ్యాయి. ఇంతలో కృష్ణుడు అక్కడకు వచ్చాడు. ఉదంకుడు కృష్ణుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "మహానుభావా! నిన్ను తలచుకుంటే జలం అభిస్తుంది అని అన్నావు కదా. కాని నీవు నన్ను ఈ కడజాతి వాని శరీరం నుండి కారే జలాన్ని తాగమంటు న్నావా. ఇదేనా నీవు నాకు ఇచ్చిన వరం." అని అన్నాడు.

ఉదంకా! నీవు మంచి అవకాశాన్ని జారవిడుచుకున్నావు. నేను నీకు అమృతం ప్రసాదించమని దేవేంద్రుని కోరాను. మానవులు అమృతము తాగడానికి అర్హులుకారు అని దేవేంద్రుడు అన్నాడు. కాని నా మాట కాదన లేక ఇంద్రుడు నీ కొరకు అమృతాన్ని పంపుతాను కాని ఒక నిబంధన.

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

నేను ఛండాలుని రూపంలో ఉదంకుని వద్దకు వెళతాను. కాని అతడు నేను ఇచ్చే అమృతాన్ని ఇష్టపడక పోతే నేనేమీ చేయలేను. అని అన్నాడు. తరువాత ఇంద్రుడు చండాలుని రూపంలో నీ వద్దకు వచ్చాడు. అమృతాన్ని నీకు అందించాడు. కానీ నీవు తిరస్కరించావు. దానికి నేనేం చేయను. కాని నీకు ఇంకొక వరం ప్రసాదిస్తాను. నీకు సంవత్సరం పొడుగునా నీరు దొరికేట్టు చేస్తాను. నీవు నీరు కావాలి అని అనుకుంటే వెను వెంటనే మేఘాలు నీ దగ్గర వర్షం కురిపిస్తాయి. అలా అకాలంలో వర్షం కురిపించే మేఘాలు ఉదంక మేఘములు అని పేరుతో ప్రసిద్ధి చెందుతాయి. కాబట్టి నీ కోరిక తీరినట్టే కదా." అని అన్నాడు కృష్ణుడు. తరువాత శ్రీకృష్ణుడు వెళ్లిపోయాడు. అప్పటి నుండి ఉదంక మేఘాలు ఆ ప్రదేశంలో క్రమం తప్పకుండా వర్షం కురిపిస్తున్నాయి." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునికి ఉదంకోపాఖ్యానము చెప్పాడు. అప్పుడు జనమేజయుడు వైశంపాయనుని ఇలా అడిగాడు.

"ఓ మునీంద్రా! ఈ ఉదంకుడు ఎవరు. అతడికి శ్రీ కృష్ణుని కూడా శపించ గలిగే శక్తి ఎలా వచ్చింది." వివరించండి అని అడిగాడు. అప్పుడు వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు ఉదంకుని వృత్తాంతము ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు. (ఈ ఉదంకుని కథ మీకు ఆదిపర్వములో వచ్చింది. మరలాచిన్న చిన్న మార్పులతో ఇక్కడకూడా చెప్పారు).

"ఓ జనమేజయ మహారాజా! ఉదంకునికి కల గురు భక్తి వలన, గురువునకు అతడు చేసిన సేవల వలన అతనికి అంతటి శక్తి వచ్చింది. ఉదంకుడు గౌతమునికి శిష్యుడు. విద్యాభ్యాసము పూర్తి అయిన తరువాత మిగిలిన శిష్యులందరికీ గౌతముడు ఎవరికి తగ్గట్టు వారికి తగిన వరాలు ఇచ్చి పంపి వేసాడు. కాని ఉదంకునికి ఎటువంటి వరము ఇవ్వలేదు. అతనిని బయటకు పంపలేదు. కాని ఉదంకుడు గురువుగారైన గౌతముని భక్తితో సేవిస్తున్నాడు. ఒక రోజు ఉదంకుడు మిక్కి లి బరువైన కట్టెల మోపును తెచ్చి ఆశ్రమం దగ్గర పడేసాడు. ఆ పడేయడంలో అతని జడ ఒకటి అందులో చిక్కుకున్నది. బలవంతంగా లాగడంతో ఆ జడతెగిపోయింది. ఆ జడలోని వెంట్రుకలు తెల్లగా మెరుస్తూ ఉన్నాయి. అంటే ఉదంకునికి ముసలి తనం వచ్చింది అని అర్థం అయింది. అది చూచి ఉదంకుడు బాధ పడుతున్నాడు. ఏడుస్తున్నాడు. అది చూచాడు గౌతముడు. అతని కన్నీళ్లు భూమి మీద పడకుండా పట్టుకోమని తన కుమార్తెను పంపాడు. గౌతముని కుమార్తె తండ్రి ఆజ్ఞ ప్రకారము పోయి ఉదంకుని కళ్ల నుండి కారే నీళ్లను పట్టడానికి ప్రయత్నించింది. కాని ఆ కన్నీళ్లు సలా సలా కాగుతున్నాయి. చేతులు కాలడంతో వదిలేసింది. అప్పుడు గౌతముడు తన శిష్యుడు ఉదంకుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఉదంకా! ఎందుకు దుఃఖిస్తున్నావు. కారణము ఏమి?" అని అడిగాడు. "గురువు గారూ! తమరు మిగిలిన శిష్యుల మీద చూపిన దయ నామీద చూపలేదు. వారు వెళ్లిపోయి హాయిగా గృహస్థు లయ్యారు. నాకు వయసు మీరిపోయింది. ముసలి వాడినయ్యాను.

ఈ వయసులో నాకు వివాహం కాదు. అందుకే ఈ ఏడుపు." అని అన్నాడు. గౌతముడు నవ్వి "ఉదంకా! దిగులుపడకు. నీకు మరలా యౌవనం ప్రసాదిస్తున్నాను. అంతేకాదు. నా కూతురును ఇచ్చి వివాహం కూడా చేస్తాను. హాయిగా గృహస్థాశ్రమము

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

స్వీకరించు." అని అన్నాడు. అప్పటికే వయసు మీరి పోయిన గౌతముని కుమార్తెకు కూడా యౌవనాన్ని అందాన్ని ప్రసాదించాడు గౌతముడు. ఇద్దరికీ పెళ్లి చేసాడు. అప్పుడు ఉదంకుడు "గురువర్యా! తమరు నాకు యౌవనాన్ని, యౌవ్వనవతి అయిన భార్యను ప్రసాదించారు. తమరి ఋణం ఎలా తీర్చుకోను. ఏదో ఒక పని చెప్పండి. అది సక్రమంగా నెరవేర్చి ఆ రూపేణా గురుదక్షిణ ఇచ్చుకుంటాను." అని అన్నాడు.

ఆ "అదేమిటి ఉదంకా! నీవు నాకు వేరు గురుదక్షిణ ఇవ్వాలా! నీ గురుభక్తి, మంచి నడవడి ఇవే నాకు గురుదక్షిణ." అని చెప్పి బయటకు వెళ్లాడు. అప్పుడు ఉదంకుడు గురు పత్ని అహల్య వద్దకు వెళ్లాడు. ఆమెను చూచి "అమ్మా! తమరైనా చెప్పండి. నేను ఏమి చెయ్యాలో." అని అడిగాడు. "అదేమిటి నాయనా! నీ గురువు గారి మాటలు నావికావా. అయినా నువ్వు అడుగుతున్నావు కాబట్టి చెబుతున్నాను. నీవు మిత్రసఖుడు అను వాని వద్దకు పోయి ఆయన భార్య వద్ద ఉన్న కుండలములు తెచ్చి నాకు ఇవ్వు. నేను సంతోషిస్తాను." అని చెప్పింది గురుపత్ని. ఉదంకుడు ఆ పని మీద వెళ్లాడు. కొంత సేపటికి గౌతముడు ఆశ్రమానికి తిరిగివచ్చాడు. ఉదంకుడు కనిపించలేదు. భార్యను పిలిచి ఉదంకుడు ఎక్కడకు వెళ్లాడు అని అడిగాడు. ఆమె తాను ఉదంకుని మిత్రసఖుని వద్దకు పంపాను అని చెప్పింది. "అయ్యో! ఆ సౌదాసుడు రాక్షసుడు. వాడు శాప వశాత్తు మనుష్య మాంసము తింటాడు. ఈ విషయం ఉదంకునికి తెలియదు. ఏమవుతుందో ఏమో!" అని కంగారుపడ్డాడు గౌతముడు.

ఆ మాటలకు గౌతముని భార్య కూడా భయపడింది. "నాధా! నేను పొరపాటు చేసాను. ఉదంకునికి ఏ అపాయమూ కలగ కుండా చూడండి." అని ప్రార్థించింది. గౌతముడు నవ్వి భయపడవలసిన పనిలేదు. నేను ఉదంకునికి ఎలాంటి ఆపదా రానివ్వను. నిశ్చింతగా ఉండు." అని భార్యను ఊరడించాడు. అక్కడ ఉదంకుడు మిత్రసఖుని వద్దకు వెళ్లాడు. అతనిని సౌదాసుడుఅని కూడా అంటారు. సౌదాసుని ఒక నిర్జనమైన అడవిలో చూచాడు. ఆ సమయంలో సౌదాసుని శరీరం అంతా రక్తం తో తడిసి ఉంది. కళ్లు ఎర్రగా ఉన్నాయి. భయంకరంగా ఉన్నాడు. కాని ఉదంకుడు సౌదాసుని చూచి భయపడలేదు. ధైర్యంగా అతని ముందు నిలబడి ఉన్నాడు.

సౌదాసుడు ఉదంకుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఎవరునువ్వు! ఎక్కడికి పోతున్నావు. ఈ రోజు ఆహారం ఎలాగా అని చూస్తున్నాను. నువ్వు దొరికావు. నిన్ను విడిచిపెట్టను. నిన్ను చంపి తింటాను." అని అన్నాడు సౌదాసుడు. "ఓ రాజా! నా పేరు ఉదంకుడు. నేను గురువుగారి పని మీద వెళుతున్నాను. గురుకార్యం మీద వెళ్లే వాడిని చంపడం మహా పాపము. నీవు ఈ అధర్మానికి ఒడిగట్టుతావా!" అని అన్నాడు ఉదంకుడు. "ఓ బ్రాహ్మణా! నాకు దినములో మూడవ జాములో మనుష్య మాంసము ఆహారంగా తినమని నన్ను దేవతలు ఆదేశించారు. కాబట్టి ఈ మూడవ జాములో నాకు ఆకలిగా ఉంది. నిన్ను తిని నా ఆకలి తీర్చుకుంటాను." అని అన్నాడు సౌదాసుడు.

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

"అలాగా అయితే మంచిదే. ముందు నేను గురువు గారి పని ముగించుకొని వస్తాను. అప్పుడు నీవు నన్ను తిని నీ ఆకలి తీర్చుకో. నేను అబద్ధం ఆడను. నా మాట నమ్ము. అయినా నీవు కూడా నిన్ను యాచించే వారి కోరికలు తీరుస్తావు కదా! నేను ఈ కోరికను నా స్వార్ధం కోసం కోరడం లేదు. గురువు గారి కొరకు కోరుకుంటున్నాను. కాబట్టి నా కోరిక తీరుస్తావని నమ్ముతున్నాను." అని అన్నాడు ఉదంకుడు. ఆ మాటలకు సౌదాసుడు "సరే. అయితే నీ కోరిక ఏమిటి?" అని అడిగాడు. "మహాత్మా! మా గురు పత్ని తమరి భార్య వద్దనున్న కుండలములు తీసుకొని రమ్మని నన్ను పంపింది. అవి ఇస్తే నేను వెళ్లి పోతాను. అవి నా గురువు గారి భార్యకు వచ్చి నీ దగ్గరకు వచ్చినీకు ఆహారం అవుతాను." అని అన్నాడు . దానికి సౌదాసుడు "ఆ కుండలములు నావి కావు కదా! ఇతరుల సొమ్ము నేను ఎలా ఇవ్వగలను. అవి తప్ప ఇంకేమన్నా అడుగు ఇస్తాను." అని అన్నాడు. " నాకు ఇతరుల సొమ్ము అక్కర లేదు. నాకు కుండలములే కావాలి." అని అన్నాడు ఉదంకుడు. "అయితే నీవు నా భార్య వద్దకుపోయి నేను పంపానని చెప్పి నీకు కావాల్సిన కుండలములు ఆమెను అడిగి తీసుకో!" అని అన్నాడు. "అయితే మీ ధర్మపత్ని ఎక్కడ ఉందో చెప్పండి. ఆమెనే అడిగి తీసుకుంటాను." అని అన్నాడు ఉదంకుడు. "అదుగో ఆ కనపడేదే ఆమె నివాసము." అని చూపించాడు సౌదాసుడు. ఉదంకుడు సౌదాసుని భార్య ఉండే మందిరమునకు వెళ్లాడు. "తల్లీ నమస్కారము. మా గురుపత్ని, అహల్య, తమరి వద్ద ఉన్న కుండలములు తీసుకు రమ్మని నన్నుపంపింది. తమరు కుండలములు ఇస్తే నేను తీసుకొని వెళతాను." అని అన్నాడు ఉదంకుడు. "కుమారా! నీవు ఉదంకుడు అని, నాభర్త నిన్ను పంపాడు అని నాకు గుర్తు ఏమిటి. నీ దగ్గర గుర్తు ఏమన్నా ఉంటే చూపించు." అని అడిగింది సౌదాసుని భార్య. ఉదంకుడు మరలా సౌదాసుని వద్దకు వచ్చాడు. "రాజా! నీ భార్య నన్ను గుర్తు తెమ్మని చెప్పింది. ఏదైనా గుర్తు ఇప్పించండి." అని అడిగాడు కడు. "ఉదంకా! నేను నీకు కొన్ని మాటలు చెబుతాను. అవి యధాతథంగా చెప్పు. అవే నా గుర్తు అని ఈ విధంగా అన్నాడు. "ఈ విధంగా క్షేమం అవుతుంది అని చెప్పలేము. కాని ఇది తప్ప వేరు మార్గము లేదు." ఈ మాటలు చెప్పు చాలు." అని అన్నాడు.

ఉదంకుడు సౌదాసుని భార్య మదయంతి వద్దకు వెళ్లి అవే మాటలు చెప్పాడు. మదయంతి ఆ మాటలకు సంతోషించి "కుమారా! నీకు నేను కుండలములు ఇస్తాను.కాని ఒక్కమాట. ఈ కుండలముల కోసం దేవతలు, గంధర్వులు, నాగులు పొంచి ఉన్నారు. ఎన్నో ఉపాయములను పన్నుతున్నారు. కాబట్టి జాగ్రత్తగా ఉండు. ఈ కుండలములకు ఎంగిలి సోకినా, ఏమరుపాటున నీవు నిద్రించినా, నేల మీద పెట్టినా, దీనిని అపహరించే ప్రమాదము ఉంది. నీవు ఈ కుండలములను భక్తితో సేవిస్తే, పూజిస్తే నీకు ఆకలి, దప్పికలు ఉండవు. నీకు అగ్ని వలన, విషము వలన, భూత, భేతాళ, పిశాచముల వలన భయము కలగదు. ఈ కుండలములకు మరొక ప్రత్యేకత కలదు. ఈ కుండలములు పిల్లలు పెట్టుకున్నా, పెద్దవారు ధరించినా వారికి అతికినట్టు సరిపోతాయి. పైగా ఈ కుండలములు బంగారమును కురిపిస్తుంది. అందువల్ల అత్యంత అప్రమత్తతతో వీటిని జాగ్రత్తగా తీసుకొని పోయి నీ గురుపత్నికి ఇమ్ము." అని తగు

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

జాగ్రత్తలు చెప్పి కుండలములు ఉదంకునికి ఇచ్చింది మదయంతి. ఉదంకుని ఆశీర్వదించింది. ఉదంకుడు కూడా ఆ కుండలములు జాగ్రత్తగా భక్తితో తీసుకున్నాడు. తిరిగి సౌదాసుని వద్దకు వచ్చాడు. "దేవా! నీ వలన కృతార్ధుడనయ్యాను. కాని నాకు ఒకటి అర్ధం కాలేదు. నీవు నీ గుర్తుగా చెప్పిన మాటలు నాకు అర్ధం కాలేదు. నీకు అభ్యంతరములేకపోతే వాటి అర్ధము నాకు వివరించండి." అని అడిగాడు.

"ఓ బ్రాహ్మణ కుమారా! లోకంలో క్షత్రియులు బ్రాహ్మణులను పూజిస్తారు. నేను కూడా బ్రాహ్మణులను పూజిస్తాను. కాని ఒక బ్రాహ్మణుని పట్ల నేను చేసిన చిన్న తప్పుకు ఇలా మానవ మాంస భక్షణ చేస్తున్నాను. నేను చేసిన పాపమునకు బ్రాహ్మణ పూజ ఒక్కటే మార్గము. కాని బ్రాహ్మణులను పూజించుట చాలా కష్టము. దీని వలన మేలు జరుగుతుంది అని చెప్పలేము. కాని ఇది తప్ప వేరు మార్గము లేదు. ఇదే నేను చెప్పిన మాటలకు అర్ధము. నీవు బ్రాహ్మణుడవు. నీకు కుండలములు ఇచ్చి నా పాపం తొలగించుకొన వచ్చును అని భావించాను." అని అన్నాడు సౌదాసుడు. ఉదంకుడి దర్శనము వలన రాక్షస ప్రవృత్తి కలిగిన సౌదాసునికి పూర్వజన్మ జ్ఞానము, వినయమూ, బ్రాహ్మణులకు దానం చెయ్యాలనే బుద్ధి ప్రాప్తించాయి. ఉదంకుడు సౌదాసుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "మహానుభావా! నీ దయ వలన నాకు కుండలములు లభించాయి. నేను వెళ్లి వీటిని నా గురుపత్నికి ఇచ్చి నీకు ఇచ్చిన మాట ప్రకారము తిరిగి నీ వద్దకు తిరిగి వస్తాను. అప్పుడు నీవు నన్ను భక్షించి నీ ఆకలి తీర్చుకో." అని అన్నాడు. అప్పుడు సౌదాసుడు ఉదంకుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "నేను చంపుతాను అని తెలిసీ నా వద్దకు తిరిగి వస్తాను అన్నావు. నీ సత్య నిష్టకు నేను ప్రీతి చెందాను. నీవు చేసిన తపస్సుతో నా దుఃఖమును తొలగించు." అని ప్రార్ధించాడు. " ఓ రాజా! మంచి మనసు కలవారికి, పొరపాటున ఆపదలు కలిగినే వెంటనే తొలగిపోతాయి. నీ సుగుణములే నీపాపమును పోగొడతాయి. నా గురువు గౌతముని కరుణ నీమీద ప్రసరించింది. నీవు కృతార్ధుడివి అయ్యావు. నీకు శుభం జరుగుతుంది. " అని అన్నాడు ఉదంకుడు.

సౌదాసుని వద్ద సెలవు తీసుకొని ఉదంకుడు జింక చర్మముతో చేసిన సంచిలో పెట్టిన కుండలములతో సహా గురు పత్నివద్దకు ప్రయాణం అయ్యాడు. దారిలో ఉదంకునికి ఆకలి వేసింది. ఒక పళ్ల చెట్టును చూచాడు. కుండలములు ఉన్న సంచిని ఆ చెట్టు కొమ్మకు తగిలించాడు. ఆ చెట్టు ఎక్కి పండ్లను కోసి తింటున్నాడు. ఇంతలో గట్టిగా గాలి వీచింది. ఆ గాలి తాకిడికి ఆ కుండలములు ఉన్న సంచి కింద పడింది. అక్కడే పొంచి ఉన్న ఒక నాగు పాము ఆ సంచిని నోట కరచుకొని వేగంగా పారిపోయింది. ఇది చూచాడు ఉదంకుడు. గబగబా చెట్టు దిగాడు. ఆ పామును వెంబడించాడు. ఆ పాము ఒక పుట్టలో కి దూరింది. ఉదంకుడు ఒక కర్ర తీసుకొని ఆ పుట్టను తవ్వసాగాడు. ఆ త్రవ్వకానికి భూమి కంపించింది. ఇంతలో దేవేంద్రుడు ఒక బ్రాహ్మణ వేషంలో అక్కడకు వచ్చాడు. "విప్రోత్తమా! అంత చిన్న కర్రతో తవ్వి పాతాళమునకు మార్గముచెయ్యడం సాధ్యమా? ఎందు కంటే ఇక్కడి నుండి

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

పాతాళము వెయ్యి యోజనముల దూరంలో ఉంది. నీ కుండలములు దొంగిలించిన నాగు పాము ఎవరో తెలుసా! అతడు నాగరాజు ఐరావతుని కుమారుడు." అని అన్నాడు. బ్రాహ్మణుని వేషంలో ఉన్న దేవేంద్రుడు. "విప్రోత్తమా! కుండలములు పాతాళంలో ఉన్నా సరే నేను వెళ్లి తీసుకొని వస్తాను." అని పలికాడు ఉదంకుడు. దేవేంద్రునికి ఉదంకుని ధృఢమైన సంకల్పము నచ్చింది. అందుకని ఉదంకుడు చేతిలో ఉన్న కర్రముక్కకు వజ్రాయుధమునకు ఉన్న వాడి వేడి శక్తి ప్రసాదించాడు. ఉదంకుడు ఆ కర్రతో భూమిలో ఒక్క పోటు పొడవగానే భూదేవి కూడా వజ్రాయుధమునకు భయపడి దారి ఇచ్చింది. ఆ దారి గుండా ఉదంకుడు పాతాళంలో ఉన్న నాగలోకమునకు వెళ్లాడు. పటిష్ఠమైన కోట గోడలు ద్వారములు, అగడ్తలు కల ఆ నాగలోకము చూడగానే ఉదంకుడికి తాను తిరిగి కుండలములు పొందడం అంత సులభం కాదు అనిపించింది. ఇంతలో దారిలో అతనికి ఒక గుర్రం కనిపించింది. ఆ గుర్రము మొహం అరుణ వర్ణము (ఎరుపు రంగు) లోనూ, శరీరం నలుపు రంగులోనూ, తోక శ్వేత వర్ణములోనూ ప్రకాశిస్తున్నాయి. ఆ గుర్రము ఉదంకుని ఇలా అంది. "ఓ ఉదంకా! నీవు నాకు తెలుసు. నేను నీవు నీ ఆశ్రమములో రోజూ పూజించే అగ్నిహోత్రుడను. నేను నీకు కుండలములు ఎక్కడ ఉన్నాయో చెబుతాను. నీవు ఏమీ అనుకోకుండా నా వెనక భాగంలో నీ ఊపిరి ఊదు." అని అన్నాడు.

ఉదంకుడు ఆ గుర్రము వెనక భాగంలో ఊదాడు. అప్పుడు ఆ గుర్రము శరీరం నుండి సెగలు పొగలు వచ్చాయి. ఆ పొగ నాగ లోకం అంతా అలము కొంది. వాయు భక్షణతో జీవించే నాగులకు ఊపిరి ఆడలేదు. విల విల లాడుతున్నారు. కుండలములు దొంగిలించిన ఐరావతుని కుమారునికి కూడా ఊపిరి ఆడక గిలా గిలా కొట్టుకుంటున్నాడు. వేరు దారి లేక నాగ రాజులు అందరూ కలిసి ఆ కుండలములను తెచ్చి ఉదంకునికి ఇచ్చి అతని శరణు వేడారు. ఉదంకుడు వారిని క్షమించి, వెంటనే తన ఆశ్రమమునకు పోయి గురుపత్నికి కుండలములు అందచేసాడు.

గౌతముడు ఉదంకుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఉదంకా! రాక్షస ప్రవృత్తి కలిగిన సౌదాసుని ప్రసన్నం చేసుకొని కుండలములు సంపాదించడం, దేవుని ప్రసన్నం చేసుకొని నాగ రాజు దగ్గర నుండి కుండలములు అగ్ని సంపాదించడం నీవే చేయగలవు. ఇది మరొకరికి సాధ్యమయ్యేపని కాదు." అని అన్నాడు గౌతముడు. ఇదీ ఉదంకోపాఖ్యానము అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునికి ఉదంకుని చరిత్ర వివరించాడు. తరువాత కథ ఇలా చెప్పసాగాడు. "జనమేజయ మహారాజా! ఉదంకుని వద్ద నుండి బయలు దేరిన శ్రీ కృష్ణుడు ద్వారకాపురి చేరుకున్నాడు. ఆ సమయంలో రైవతక పర్వతము నకు ఉత్సవములు జరుగుతున్నాయి. ద్వారకాపురి వాసులందరూ ఆ ఉత్సవము నకు పోవడానికి సమాయత్తమవుతున్నారు. శ్రీకృష్ణుని ద్వారకాపురి ప్రవేశంతో వారు ఆగిపోయారు. శ్రీ కృష్ణునికి స్వాగతం పలికారు. శ్రీ కృష్ణుడు ముందు తల్లి తండ్రులు దేవకీ వసుదేవులను, అన్న బలరాముని కలిసి వారికి ప్రణామాలు చేసాడు. వారికి ధర్మనందనుడు చెప్పిన

అమరనాథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

ప్రణామాలు అర్పించాడు. తరువాత, తన తమ్ముళ్లను, కుమారులను భార్యలను కలిసి వారికి ఆనందం కలుగచేసాడు. తరువాత ఒకనాడు వసుదేవుడు తన కుమారుడు శ్రీ కృష్ణుని దగ్గర కూర్చోపెట్టుకొని "నాయనా కృష్ణా! మహా భారత యుద్ధము జరిగిందని వాళ్లు వాళ్లు చెప్పుకుంటుంటే విన్నాను. కాని పూర్తి వివరములు తెలియలేదు. నీవు ఆ యుద్ధ విశేషములు నాకు చెప్పవా!" అని అడిగాడు. "తండ్రీ! మహాభారత యుద్ధము 18 రోజులు జరిగింది. ఆ యుద్ధ విశేషములు చెప్పడానికి చాలా రోజులు పడుతుంది. కాని ప్రముఖులు చేసిన యుద్ధవిశేషాలు క్లుప్తంగా వివరిస్తాను. తండ్రీ! ఇరు వైపున మోహరించిన సైన్యము 18 అక్షౌహిణులు. అందులో కౌరవ సైన్యం 11 అక్షౌహిణులు. పాండవ సైన్యము 7అక్షౌహిణులు. కౌరవ సైన్యాధ్యక్షుడు భీష్ముడు. భారత యుద్ధం 18 రోజులు హోరాహోరీగా జరిగింది. భీష్ముని చంపడానికి పాండవులు శిఖండిని ఉపయోగించారు. శిఖండిని ముందు నిలబెట్టుకొని అర్జునుడు భీష్ముని పడగొట్టాడు. కాని భీష్ముడు ఉత్తరాయన పుణ్యకాలము వచ్చే దాకా ఆగి తరువాత ఈ శరీరం వదిలిపెట్టాడు. అప్పటిదాకా అంపశయ్య మీద కాలం గడిపాడు. భీష్ముడు పడిపోయిన తరువాత ద్రోణుడు సర్వసైన్యాధ్యక్షుడు అయ్యాడు. ఆయన 5 రోజులు యుద్ధం చేసాడు. ధ్రుపద కుమారుడు ధృష్టద్యుమ్నుడు, ధర్మరాజు సాయంతో ద్రోణుని చంపాడు. తరువాత అంగదేశాధీశుడు కర్ణుడు సర్వసైన్యాధ్యక్షుడు అయ్యాడు. కర్ణుడు యుద్ధం చేసాడు. తుదకు అర్జునుని చేతిలో పరమపదించాడు. మరునాడు శల్యుని సారధ్యంలో కౌరవ సేన యుద్ధమునకు సమాయత్త మయింది. కాని సగం దినం లోనే అతను ధర్మరాజు చేతిలో మరణించాడు. రెండురోజులు.

తరువాత వచ్చిన శకుని, వచ్చీ రాగానే సహదేవుని చేతిలో చంపబడ్డాడు. అప్పటికే సుయోధనుని తమ్ముళ్లు, బంధువులు, స్నేహితులు అందరూ యుద్ధంలో మరణించారు. సుయోధనుడు ఒంటరిగా మిగిలాడు. ఆ అవమానం తట్టుకోలేక సుయోధనుడు ఒక మడుగులో దాక్కున్నాడు. అతని జాడ తెలుసుకున్న పాండవులు ఆ మడుగు దగ్గరకు వెళ్లారు. సుయోధనుని సూటిపోటీ మాటలతో రెచ్చగొట్టారు. మడుగులోనుండి బయటకు వచ్చేట్టు చేసారు. తరువాత భీమసుయోధనులు గదాయుద్ధం చేసారు. భీముడు సుయోధనుని తొడలు విరుగ గొట్టి చంపాడు. సుయోధనుని మరణంతో పాండవులకు సంపూర్ణ విజయం లభించింది.

కాని అంతలోనే ఒక అపశృతి దొర్లింది. ఆ రోజు రాత్రి గురు పుత్రుడు అశ్వత్థామ, పాండవ శిబిరములలో ప్రవేశించి ఉపపాండవులతో సహా, పాండవ సేనలను మట్టుపెట్టాడు. సర్వనాశనం చేసాడు. ఆరోజు నేను పాండవులు ఆ శిబిరములలో లేము. అందు వలన నేను, పాండవులు బతికి బయటపడ్డాము. ఆ ప్రకారంగా 18 దినములు జరిగిన మహాభారతయుద్ధములో, పాండవుల వంక నేను, పాండవులు, సాత్యకి తక్క మిగిలిన వారు అందరూ మరణించారు. కౌరవుల వంక అశ్వత్థామ, కృపాచార్యుడు, కృత వర్మ తక్క

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

మిగిలిన వారందరూ మరణించారు. యుయుత్సుడు పాండవుల వంక వచ్చాడు కాబట్టి అతడూ బతికిపోయాడు. ఇదీ భారత యుద్ధ కథ." అని చెప్పాడు కృష్ణుడు. ఇది విని వసుదేవుడు చింతాక్రాంతుడయ్యాడు. వసుదేవుడు ఇంకా బాధపడతాడు అని అభిమన్యుని చావు గురించి వారికి చెప్పడం ఇష్టం లేక చెప్పలేదు. కాని పక్కనే ఉన్న సుభద్ర దుఖం ఆపుకోలేక పోయింది. "అన్నా! మీ తండ్రి వసుదేవుడు చెవులారా వినేటట్టు నా కుమారుడు అభిమన్యుడు మరణించిన తీరు కూడా చెప్పు అన్నా!" అని వసుదేవుడు వినేటట్టు ఏడ్చింది. దుఃఖము ఆపుకోలేక భూమి మీద పడిపోయింది సుభద్ర. వసుదేవుడు అక్కడ ఉన్న యాదవులు ఆ మాటలు విని మరింత దుఃఖించారు. వారి నందరినీ ఓదార్చడం శ్రీ కృష్ణుని వంతు అయింది. తరువాత మెల్ల మెల్లగా అన్ని వివరాలు చెప్పాడు. అభిమన్యుడు మరణించడం, కుంతీదేవి అభిమన్యుని భార్య ఉత్తరను, అభిమన్యుని తల్లి సుభద్రను ఓదార్చడం, తరువాత ధర్మరాజు, ధృతరాష్ట్రుడు కౌరవులకందరికీ తర్పణములు వదలడం, బ్రాహ్మణులకు దానములు ఇవ్వడం, వారి పేరుమీద అనేక ధర్మకార్యములు చెయ్యడం సవిస్తరంగా వివరించాడు కృష్ణుడు. అందరూ మెల్ల మెల్లగా ఆ దుఃఖము నుండి బయట పడ్డారు." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు వివరించాడు.

"ఓ వైశంపాయన మహర్షి! వ్యాసుడు ధర్మరాజును అశ్వమేధ యాగము చేయమని ఆదేశించాడు కదా. ధర్మరాజు ఆ యాగమును ఎలా నిర్వహించాడు. తెలియజేయండి." అని అడిగాడు. అప్పుడు వైశంపాయనుడు ఇలా చెప్పసాగాడు. "ఓ జనమేజయ మహారాజా! తన మీద వాత్సల్యంతో అశ్వమేధ యాగము చెయ్యమని ఆదేశించిన తరువాత, ధర్మరాజు తన తమ్ములను చూచి ఇలా అన్నాడు. "భీమార్జుననకుల సహదేవులారా! వింటిరి కదా వ్యాసమహర్షి ఆదేశము. ఆ యాగము చేయుటకు మన వద్ద ధనము లేదు. వ్యాసుల వారు చెప్పినట్టు బ్రాహ్మణులు దాచిన ధనమును తీసుకురావలసిన ఆవశ్యకత ఉన్నది. మరి ఆ నిధిని హిమాలయ ప్రాంతముల నుండి ఎలా తీసుకురావాలి. దానికి ఏమేమి ఏర్పాట్లు చెయ్యాలి. ఈ విషయంలో మీ మీ అభిప్రాయములను తెలపండి." అని అడిగాడు.

అప్పుడు భీముడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "అన్నయ్యా ధర్మనందనా! మనము ఆ పరమేశ్వరుని నియమ నిష్ఠలతో పూజించి, ఆయన కరుణను పొంది, ప్రమథగణములను పూజించి, ఆ స్థలములో భూత బలులు ఇచ్చి, ఆ నిధిని తీసుకొని వస్తాము. కాబట్టి మన వద్ద ధనము లేదు అన్నచింత మనకు అక్కరలేదు. ఆపనికి తమరు సముచిత సైన్యముతో బయలు దేరాలి." అని అన్నాడు భీముడు. భీముని మాటలకు అర్జునుడు, నకుల సహదేవులు తమ అంగీకారమును తెలిపారు. తమ్ముల మాటలకు ధర్మరాజు ఎంతో సంతోషించాడు. హిమాచలమునకు పోవుటకు నిశ్చయించుకున్నాడు. పెదనాన్న గారు అయిన ధృతరాష్ట్రుని అనుమతి తీసుకొనటకు ఆయన వద్దకు వెళ్లాడు. తాను అశ్వమేధ యాగము చేయవలెనని సంకల్పించినట్టు ధృ తరాష్ట్రునితో చెప్పాడు. ఆయన ఆ మాటలు విని తన కుమారులు లేనందుకు ఎంతో విలపించాడు. ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రుని పాదములు పట్టుకొని, గాంధారి

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

వింటూ ఉండగా వ్యాస మహర్షికి తనకు జరిగిన సంభాషణ, వ్యాసమహర్షి తనను అశ్వమేధ యాగము చేయమని ఆదేశించడం మొదలగు విషయములు అన్ని సవిస్తరంగా చెప్పాడు. యాగం చేయడానికి ధృతరాష్ట్రుని అనుమతి పొందాడు. తరువాత తన తల్లి అయిన కుంతీ దేవి వద్దకు పోయి అశ్వమేధయాగము గురించి ఆమెకు కూడా చెప్పాడు. ఆ మాటలు విని కుంతీదేవి చాలా సంతోషించింది. కుంతీ దేవి అనుజ్ఞ కూడా తీసుకొని ధర్మరాజు ఆ స్థాన మండపమునకు వచ్చాడు. యుయుత్సునికి హస్తినాపుర సంరక్షణ బాధ్యత అప్పగించాడు. అతనికి తోడుగా విదురుని నియమించాడు. సైన్యాధిపతులకు ప్రయాణ సన్నాహములు చేయమని ఆదేశించాడు. తరువాత సమస్త దేవతలను, పితరులను పూజించాడు. దాన ధర్మములు చేసాడు. అగ్ని కార్యము నిర్వర్తించాడు. తన పురోహితుడు ధౌమ్యునికి నమస్కరించాడు. తరువాత తనరథము మీద కూర్చున్నాడు. దారిలో బ్రాహ్మణుల యొక్క పుణ్యస్త్రీల యొక్క ఆశీర్వాదములు స్వీకరిస్తూ తన పురోహితుడు ముందు నడువగా హిమాచలమునకు పయనమయ్యాడు. ధర్మజుని వెంట భీమార్జున నకుల సహదేవులుకూడా తమ తమ రథముల మీద ప్రయాణమయ్యారు. దారిలో వారి సామంత రాజులు కూడా వచ్చి వారిని కలిసారు. కొన్ని రోజులు ప్రయాణము చేసి ధర్మరాజాదులు హిమవత్పర్వతము చేరుకున్నారు. ఒక సమతల ప్రదేశములో విడిది చేసారు. ఆ సమయంలో వ్యాసుడు వారి వద్దకు వచ్చాడు. ధర్మరాజు తన తమ్ములతో వ్యాసునికి ఎదురు వెళ్లి ఆయనకు స్వాగత సత్కారములు చేసాడు. వ్యాసునికి అర్ఘ్యము పాద్యము సమర్పించి ఉచితాసనము మీద కూర్చోపెట్టాడు. తరువాత చేయవలసిన పనుల గురించి వ్యాసుని అడిగాడు. "ధర్మనందనా! ఈ రోజు రాత్రికి మీరందరూ నిష్ఠగా దర్భ చాపలమీద పడుకోండి. రేపు ఉదయమే లేచి శివుని అర్చించండి." అని చెప్పాడు వ్యాసుడు.

మరునాడు ఉదయము పాండవులందరూ వేకువ జామునే మేలుకొన్నారు. స్నానాదికములు ఆచరించి దర్భల మీద మహాశివుని ప్రతిష్ఠించారు. ధూప,దీప,నైవేద్యములతో పూజించారు. పాయసమును సమర్పించారు. తరువాత ప్రమథ గణములను ఆవాహన చేసి పూజించారు. కుబేరుడు,మణిభద్రుడు మొదలగు యక్షులను భక్తితో ఆవాహన చేసి పూజించారు. తరువాత పురోహితుడు ధౌమ్యుడు ముందు నడువగా ధర్మరాజు ఆ తన తమ్ములు వెంటరాగా, ఆ నిధి ఉన్న చోటికి వెళ్లాడు. ఆ నిధిని ఆవహించి ఉన్న భూతములను ఎర్రని పూలతోనూ, మాంసముతో చేసిన పదార్థముల తోనూ, పేలాలతోనూ అర్చించారు. భూత తృప్తి చేసిన తరువాత ఆ ప్రదేశములో త్రవ్వమని తన సేవకులను ఆజ్ఞాపించాడు ధర్మరాజు. కొంత లోతు తవ్వగానే ఆ నిధి బయట పడింది. అప్పుడు ధర్మరాజు వ్యాసుని పాదములకు సాష్టాంగ నమస్కారము చేసాడు.

వ్యాసుడు ధర్మజుని ఆశీర్వదించాడు. తరువాత ధర్మరాజు ఆ నిధికి బలులు సమర్పించాడు. పూజలు చేసాడు. తరువాత ఆ నిధిని అనేక వేల బండ్ల మీదికి ఎక్కించాడు. ఆ నిధిలో బంగారం తో చేసిన బిందెలు, చెంబులు, గృహోప కరణములు, రోళ్లు రోకళ్లు ఉన్నాయి.

అమరవర్ధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

ఇంకా బంగారు దిమ్మలు, కణికలు ఉన్నాయి. ధర్మరాజు వాటిని మూటలు కట్టించి, సంచులలో ఎత్తించి బండ్ల మీదికి ఎత్తించాడు. వేల కొద్ది బండ్లు హస్తినకు సాగిపోయాయి. బరువు ఎక్కువ కాబట్టి అక్కడక్కడా మజిలీలు చేస్తూ ప్రయాణం సాగించారు. ఇది ఇలా ఉండగా, అక్కడ ద్వారకలో శ్రీ కృష్ణుడు ధర్మరాజు చేయబోయే అశ్వమేధ యాగము గురించీ, ధర్మరాజు తమకు పంపిన ఆహ్వానము గురించి తెలియజేసాడు. తరువాత శ్రీ కృష్ణుడు ధర్మరాజు హిమాచలమునకు పోవుటయు, నిధిని సంపాదించుటయు ఆ నిధిని హస్తినకు తరలించుటయు విని మిక్కిలి సంతోషించాడు. శ్రీకృష్ణుడు తన అన్నగారు అయిన బలరాముడు, సాత్యకి, కృతవర్మ, ప్రద్యుమ్నుడు, సాంబుడు మొదలగు యాదవ ప్రముఖులతో కలిసి హస్తినాపురమునకు వచ్చాడు. వారి రాక విని ధృతరాష్ట్రుడు, గాంధారి సంతోషించారు. యుయుత్సుని, విదురుని వారిని తీసుకొని వచ్చుటకు పంపారు. విదురుడు, యుయుత్సుడు వెళ్లి శ్రీకృష్ణుని బలరాముని యాదవ ప్రముఖులకు స్వాగతం పలికి అంతః పురానికి తీసుకొని వచ్చారు. శ్రీకృష్ణుడు, బలరాముడు, యాదవ ప్రముఖులు ముందు ధృతరాష్ట్రుని, గాంధారిని దర్శించుకొని వారికి ప్రణామాలు అర్పించారు. తరువాత కుంతీదేవిని కలుసుకున్నారు. సుభద్ర తన అత్తగారైన కుంతీ దేవి వద్దకు పోయి ఆమె ఆశీర్వాదము తీసుకొంది. విదురుడు, యుయుత్సుడు, శ్రీ కృషునికి, బలరామునకు, యాదవులకు తగిన విడిది ఏర్పాట్లు చేసారు.

ఆ సమయంలో గర్భిణితో ఉన్న అభిమన్యుని ధర్మపత్ని ఉత్తర గర్భ వాసాన తమరి జనకుడు పరీక్షిత్తు జన్మించాడు. దాసీలు ఉత్తర కు పుత్రుడు జన్మించాడు అని ప్రసూతి గృహము నుండి బయటకు వచ్చి చెప్పారు. అందరూ ఆనందోత్సాహాలలో ఓలలాడారు. కాని ఇంతలో మరొక దుర్వార్త. గర్భంలోనే చనిపోయిన బిడ్డ పుట్టాడు అని వెలువరించారు. అందరూ దుఃఖ సాగరంలో మునిగిపోయారు. ఈ విషయం శ్రీ కృష్ణునికి తెలిసింది. వెంటనే శ్రీ కృష్ణుడు, సాత్యకిని వెంటబెట్టుకొని కుంతీదేవి దగ్గరకు వెళ్లాడు. ఆ సమయంలో కుంతీదేవి, ద్రౌపది, సుభద్ర పెద్దపెట్టున ఏడుస్తున్నారు. శ్రీ కృష్ణుని చూచి ఇంకా బిగ్గరగా ఏడవసాగారు. అప్పుడు కుంతి కృష్ణునితో ఇలా అంది. "కృష్ణా! నాకు నీవే గతి. వేరెవ్వరూ లేరు. నీ మేనల్లుడు అభిమన్యునికి కుమారుడు కలిగాడు. కాని చచ్చిపోయి పుట్టాడు. ఈ క్రూరాత్ముడు అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రము వలన గర్భములోనే చనిపోయినాడు. బ్రహ్మాస్త్రము మహిమ వలన మాడి మసిఅయిపోయాడు. కృష్ణా! ఈ బాలుని నీవే బతికించాలి. ఆనాడు నీవు చెప్పిన మాట, చేసిన ప్రతిజ్ఞ గుర్తుకు తెచ్చుకో. "ఉత్తర రాకుమారి గర్భమును నేను రక్షిస్తాను." అని అన్నావు. " ఉత్తర కడుపులో ఉన్న బిడ్డను కాపాడుతాను" అని ప్రతిజ్ఞ చేసావు. కృష్ణా! నాప్రాణాలు, ద్రౌపది, సుభద్రల ప్రాణాలు నీచేతిలో ఉన్నాయి. బిడ్డ బతికితే మేము బతుకుతాము. లేకపోతే మేమందరమూ చస్తాము. ఈ బిడ్డ చనిపోతే పాండవ వంశంలో పితరులకు పిండప్రదానము చేయుటకు తిలోదకములు వదలుటకు ఎవ్వరూ మిగలరు. కాబట్టి ఈ బిడ్డను బతికించు. మత్స్యరాకుమారి ఉత్తర శోకమును పోగొట్టు.

ఓ దేవా! కృష్ణా! నీవు పాండవ వంశమును నిలిపిన వాడవు. ఈ పాండవ

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

వంశాంకురమును బతికించు." అని ప్రార్థించింది కుంతి. శోకము తట్టుకోలేక నేలవాలిపోయింది . అక్కడే ఉన్నసుభద్ర శ్రీకృష్ణుని చూచి ఇలా మొరపెట్టుకుంది. "అన్నయ్యా! ఆ అశ్వత్థామ భీముని చంపడానికి బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. కాని ఆ అస్త్రమునకు నేనూ, నా భర్త అర్జునుడు ఫలితమును అనుభవిస్తు న్నాము. వంశాంకురమును పోగొట్టుకున్నాము. నీ మరిది అర్జునుడు ఇప్పటికీ తన కుమారుడు అభిమన్యుని తల్చుకుంటూ కుమిలిపోతున్నాడు. అప్పుడు మనుమడు కూడా చనిపోయినాడని తెలిస్తే ఆయన పరిస్థితి ఎలా ఉంటుందో ఊహించలేము. ఇంక ధర్మరాజు, భీముడు, నకుల సహదేవులు ఈ దుఃఖాన్ని ఎలా తట్టుకుంటారు. అన్నయ్యా మరిచిపోయావా! అశ్వత్థామ బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రాన్ని ప్రయోగించినపుడు దానిని నిర్వీర్యం చేస్తానని పలికావు. నీ మాటలతో మేము ఊరట చెందాము. కానీ నీ మాటలు ఫలించినట్టు కనపడలేదు. కాబట్టి మా యందు దయయుంచి పాండవ కులమును కాపాడు. పాండవ వంశ ఉద్ధారకుడిని కాపాడు.

అన్నయ్యా! నీవు ఉండగా పాండవులకు భంగపాటు కలగదు. కానీ ఇప్పుడు నీ ఎదురుగానే ఆ అశ్వత్థామ పాండవుల వంశాంకురాన్ని నాశనం చేసాడు. ఓ భక్తవత్సలా! ఈ చరాచర జగత్తులో మరణించిన వారిని బతికించడం నీ ఒక్కడికే సాధ్యపడుతుంది అని నాకు తెలుసు. అలాంటిది నీ మేనత్త కొడుకు నీకు ఆప్తుడు, నీ సఖుడు అయిన అర్జునుని మనుమడు అకాల మరణం చెందితే ఊరుకుంటావా!
అన్నయ్యా! ఈ దుఃఖ భారంతో మేము ఏమేమో మాట్లాడాము. నీ శక్తి తెలియకుండా ప్రవర్తించాము. మమ్ములను క్షమించు. ఈ బిడ్డను బతికించు." అని దీనంగా వేడుకుంది సుభద్ర. కుంతీ సుభద్రల మాటలకు కృష్ణుని హృదయం ద్రవించింది. అందరూ వింటూ ఉండగా కృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు. " ఎవరూ విచారించకండి. ఈ బిడ్డను నేను బతికిస్తాను." అని పెద్దగా అన్నాడు కృష్ణుడు. ఆమాటలకు అందరూ సంతోషించారు. తన వెంట కుంతీదేవి, ద్రౌపది, సుభద్ర వెంటరాగా కృష్ణుడు ప్రసూతి గృహానికి వెళ్లాడు. వెంటనే తెల్లటి పూలు, ఆవాలు, లాజలు, పూర్ణ కుభంతో పుణ్యజలాలు, తెప్పించాడు. అగ్ని హోత్రం జ్వలింపజేసాడు. అక్కడ పదునైన ఆయుధములను, లేచిగుల్లను పేర్చారు. అందరి కంటే ముందు ద్రౌపది వెళ్లి "అమ్మా ఉత్తరా! లేచి చూడమ్మా! శ్రీ కృష్ణుడు వచ్చాడు. నిన్ను చూడ్డానికి వచ్చాడు." అని చెప్పింది. ఉత్తర కళ్లు తెరిచింది. భారంగా లేచి కూర్చుంది. కృష్ణునికి నమస్కారం చేసింది. "దేవాది దేవా! నీవు భక్తుల ఆర్తిని బాపుతావని ప్రతీతి. నీదయ మామీద చూపించు. ఈ మృతశిశువును పునర్జీవితుడిని చెయ్యి. నేను భర్తను పోగొట్టుకున్నాను. తుదకు బిడ్డను కూడా పోగొట్టుకొని ఎలా బతుక గలను. అయినా నీ మేనల్లుని కుమారుడిని చంపే సామర్థ్యము ఆ అశ్వత్థామకు ఉందా! కృష్ణా! నా భర్త అభిమన్యుడు చనిపోయినప్పుడే నేను సహగమనం చెయ్యాల్సి ఉంది. కానీ ఈ బిడ్డ కోసం బతికాను. ఇప్పుడు నేను చనిపోయి స్వర్గమునకు పోతే నా భర్త అభిమన్యుడు తన కుమారుని గురించి అడిగితే ఏమని సమాధానము చెప్పను. అయినా

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

వంశాంకురమును బతికించు." అని ప్రార్థించింది కుంతి. శోకము తట్టుకోలేక నేలవాలిపోయింది . అక్కడే ఉన్నసుభద్ర శ్రీకృష్ణుని చూచి ఇలా మొరపెట్టుకుంది. "అన్నయ్యా! ఆ అశ్వత్థామ భీముని చంపడానికి బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. కాని ఆ అస్త్రమునకు నేనూ, నా భర్త అర్జునుడు ఫలితమును అనుభవిస్తు న్నాము. వంశాంకురమును పోగొట్టుకున్నాము. నీ మరిది అర్జునుడు ఇప్పటికీ తన కుమారుడు అభిమన్యుని తల్చుకుంటూ కుమిలిపోతున్నాడు. అప్పుడు మనుమడు కూడా చనిపోయినాడని తెలిస్తే ఆయన పరిస్థితి ఎలా ఉంటుందో ఊహించలేము. ఇంక ధర్మరాజు, భీముడు, నకుల సహదేవులు ఈ దుఃఖాన్ని ఎలా తట్టుకుంటారు. అన్నయ్యా మరిచిపోయావా! అశ్వత్థామ బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రాన్ని ప్రయోగించినపుడు దానిని నిర్వీర్యం చేస్తానని పలికావు. నీ మాటలతో మేము ఊరట చెందాము. కానీ నీ మాటలు ఫలించినట్టు కనపడలేదు. కాబట్టి మా యందు దయయుంచి పాండవ కులమును కాపాడు. పాండవ వంశ ఉద్ధారకుడిని కాపాడు.

అన్నయ్యా! ఈ దుఃఖ భారంతో మేము ఏమేమో మాట్లాడాము. నీ శక్తి తెలియకుండా ప్రవర్తించాము. మమ్ములను క్షమించు. ఈ బిడ్డను బతికించు." అని దీనంగా వేడుకుంది సుభద్ర. కుంతీ సుభద్రల మాటలకు కృష్ణుని హృదయం ద్రవించింది. అందరూ వింటూ ఉండగా కృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు. " ఎవరూ విచారించకండి. ఈ బిడ్డను నేను బతికిస్తాను." అని పెద్దగా అన్నాడు కృష్ణుడు. ఆమాటలకు అందరూ సంతోషించారు. తన వెంట కుంతీదేవి, ద్రౌపది, సుభద్ర వెంటరాగా కృష్ణుడు ప్రసూతి గృహానికి వెళ్లాడు. వెంటనే తెల్లటి పూలు, ఆవాలు, లాజలు, పూర్ణ కుభంతో పుణ్యజలాలు, తెప్పించాడు. అగ్ని హోత్రం జ్వలింపజేసాడు. అక్కడ పదునైన ఆయుధములను, లేచిగుళ్లను పేర్చారు. అందరి కంటే ముందు ద్రౌపది వెళ్లి "అమ్మా ఉత్తరా! లేచి చూడమ్మా! శ్రీ కృష్ణుడు వచ్చాడు. నిన్ను చూడ్డానికి వచ్చాడు." అని చెప్పింది. ఉత్తర కళ్లు తెరిచింది. భారంగా లేచి కూర్చుంది. కృష్ణునికి నమస్కారం చేసింది. "దేవాది దేవా! నీవు భక్తుల ఆర్తిని బాపుతావని ప్రతీతి. నీదయ మామీద చూపించు. ఈ మృతశిశువును పునర్జీవితుడిని చెయ్యి. నేను భర్తను పోగొట్టుకున్నాను. తుదకు బిడ్డను కూడా పోగొట్టుకొని ఎలా బతుక గలను. అయినా నీ మేనల్లుని కుమారుడిని చంపే సామర్థ్యము ఆ అశ్వత్థామకు ఉందా! కృష్ణా! నా భర్త అభిమన్యుడు చనిపోయినప్పుడే నేను సహగమనం చెయ్యాల్సి ఉంది. కానీ ఈ బిడ్డ కోసం బతికాను. ఇప్పుడు నేను చనిపోయి స్వర్గమునకు పోతే నా భర్త అభిమన్యుడు తన కుమారుని గురించి అడిగితే ఏమని సమాధానము చెప్పను. అయినా పరంధామా! ఈ విధంగా నా కుమారుడు చనిపోతాడని ఆనాడే తెలిస్తే, నేను నా భర్తతో సహగమనము చేసేదాన్ని కదా! నాకు కొడుకు పుట్టగానే, ఆ కొడుకును ఎత్తుకొని శ్రీ కృష్ణుల వారి దగ్గరకు పోయి మురిపెంతో నా కుమారుని చూపాలని అనుకున్నాను. కానీ ఆ క్రూరాత్ముడు అశ్వత్థామ నా ఆశలన్నీ వమ్ముచేసాడు." అంటూ బిడ్డ శవాన్ని ఒడిలో పెట్టుకొని ఏడుస్తూ ఉంది ఉత్తర. ఆ మృత శిశువును చూచి ఉత్తర "ఒరేయ్

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

కన్నా! లేవరా! మీ తాతగారు, శ్రీ కృష్ణుల వారు వచ్చారు. లేచి నమస్కారం చెయ్యి నాయనా! పెద్దలు వచ్చినపుడు అలా పడుకొని ఉండటం తగునా!" అని కొడుకును నిద్రలేపినట్టు లేపింది. అంతలో కొడుకు మరణాన్ని తలుచుకొని తలుచుకొని ఏడుస్తూ సొమ్మసిలి పడిపోయింది ఉత్తర. ఆమె శోకము చూచి అక్కడ ఉన్న వారంతా కన్నీరుమున్నీరు అయ్యారు. అప్పుడు శ్రీ కృష్ణుడు " అమ్మా ఉత్తరా! భయపడకు. నీ కుమారుని నేను బతికిస్తాను." అని అన్నాడు. వెంటనే పాదప్రక్షాళనము చేసాడు. ఆచమనము చేసాడు. శుచి అయ్యాడు. అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మ శిరోనామకాస్త్రమును నిర్వీర్యము చేసాడు. మృతశిశువును శయ్య మీద ఉంచమని అన్నాడు. కృష్ణుని ఆ బాలుని చూచి "ఈ బాలుని నేను బతికిస్తాను. ఉత్తరకు, సుభద్రకు, పాండవులకు మనస్సులకు ఆనందం చేకూరుస్తాను." అని పలికాడు.

తరువాత ఈ విధంగా పలికాడు..... నేను శత్రువుల తో సైతమూ ఎన్నడూ అసత్యము పలుకని వాడినయితే, యుద్ధభూమిలో ఎన్నడూ వెనుకంట వేయని వాడనైతే, ఈ శిశువు వెంటనే పునరుజ్జీవితుడు అగుగాక! నేను బ్రాహ్మణుల ఎడల అచంచల మైన భక్తి విశ్వాసములు కలవాడనైతే, ఎల్లప్పుడూ ధర్మము తప్పని వాడనైతే, ఈ ఉత్తర కుమారుడు పునరుజ్జీవితుడు అగు గాక! ఈ బాలుడు బతుకు గాక! అర్జునుని ఎడల నా మనస్సులో ఏనాడూ విరోధ భావము లేని వాడనైతే, ధర్మ సంస్థాపనార్ధము నేను కంసాదులను వధించడం నిక్కువమైతే, నేను చేసిన ఈ ధర్మ సంస్థాపన ఆర్యజనులకు ఆమోద యోగ్యమైతే, ఈ శిశువు బతుకుగాక! నేను ఎల్లప్పుడూ సత్యమును, ధర్మమును, బ్రహ్మచర్యమును పాంటిచే వాడినైతే ఈ బాలుడు బతుకు గాక! అని శ్రీ కృష్ణుడు గాఢంగా పలికాడు. ఆ మాటలకు బాలునిలో చలనం కలిగింది. మెల్లిగా కాళ్లు చేతులు కదిలాయి. నెమ్మదిగా కళ్లు తెరిచాడు. అది చూచి కుంతీదేవి, ద్రౌపది, సుభద్ర మొదలగువారు అమితానందాన్ని పొందారు. వారి కళ్లలో ఆనందాశ్రువులు నిండాయి. వారి దేహములు పులకిం చాయి. రోమములు నిక్కపొడుచుకున్నాయి. అక్కడ ఉన్న జనులందరూ ఆనందోత్సాహములతో కేరింతలు కొట్టారు. ఆకాశంనుండి దివ్యవాణి శ్రీ కృ ష్ణుని స్తుతించింది.

ఓ జనమేజయ మహారాజా! అప్పుడు మీ తండ్రి గారు ఉన్న ఆ పురుటి ఇల్లు మీ తండ్రిగారి తేజస్సుతో ప్రకాశించింది." అని జనమేజయుడు వైశంపాయనునికి చెప్పాడు. అప్పటి దాకా కదలిక లేకుండా ఉన్న బిడ్డ ఒక్కసారి కాళ్లు చేతులు ఆడిస్తూ కళ్లు తెరిచి కేరింతలు కొడుతుంటే ఉత్తర ఆ ఆనందం తట్టుకోలేక పోయింది. బిడ్డను పొదివి పట్టుకొని శయ్య దిగి పరుగు పరుగున వచ్చి శ్రీ కృ ష్ణుని పాదాల మీద పడిపోయింది. శ్రీ కృష్ణుడు ఆమెను ఆదరంతో లేవనెత్తాడు. అంతలోనే యాదవులందరూ ఆ పసిబిడ్డకు ఎన్నో అలంకారాలు బహుమతులు సమర్పించారు. అప్పుడు కృష్ణుడు అందరూ వింటూ ఉండగా ఇలా ప్రకటించాడు. "పాండవ వంశము అంతా నశించి పోయింది అనుకుంటున్న తరుణంలో జన్మించిన వాడు కావున ఇతనికి పరీక్షిత్తు అనే పేరు పెడుతున్నాను." అని బహిరంగంగా

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

ప్రకటించాడు. అప్పటినుండి నీ తండ్రికి పరీక్షిత్తు అనే పేరు సార్ధకమయింది. ఓ జనమేజయ మహారాజా! ఆ ప్రకారంగా శ్రీ కృష్ణుడు పాండవ సంతతిని నిలిపాడు. ఒక మాసము గడిచింది. నీ తండ్రి నెల వయసు బిడ్డ అయ్యాడు. అప్పటికి ధర్మరాజు, భీమార్జున నకుల సహదేవులు బంగారు రాసులు ఎత్తించుకొని వేలాది బండ్లతో హస్తినాపురము చేరుకున్నారు. వారికి స్వాగత సన్నాహాలు చేయమని కృష్ణుడు విదురుని, యుయుత్సుని నియోగించాడు. హస్తినాపుర వీధులను శోభాయమానంగా అలంకరించారు. తోరణాలు : కట్టారు. అరటి స్తంభాలు పాతారు. కస్తూరితో కళాపు చల్లారు. ముత్యాల ముగ్గులు పెట్టారు. పూర్ణ కుంభములతో పాండవులకు స్వాగతము పలికారు.

శ్రీ కృష్ణుడు, బలరాముడు, విదురుడు, యుయుత్సుడు యాదవులు పాండవులకు ఎదురు వెళ్లి వారికి స్వాగతం పలికారు. సువర్ణ రాసులతో సహా పాండవులు హస్తినాపుర నగర ప్రవేశం చేసారు. ధర్మరాజు, తన తమ్ములతో ముందు ధృతరాష్ట్రుడు, గాంధారిని దర్శించుకున్నారు. తరువాత తమ తల్లి కుంతీ దేవిని దర్శించుకున్నారు. తరువాత ఒక మండపములో కొలువుతీరారు. ఆ సమయంలో ఉత్తర మృత శిశువును ప్రసవించడం, శ్రీకృష్ణుడు ఆ మృతశిశువును పునరుజ్జీవింపచేయడం, ఆ శిశువునకు పరీక్షిత్తు అని నామకరణం చేయడం అన్నీ విపులంగా చెప్పారు. ధర్మరాజాదులు ఇది అంతా విని ఆశ్చర్యపోయారు. పాండవులు శ్రీ కృష్ణుని అనేక విధముల స్తుతించారు.

తరువాత కొన్ని దినములకు వ్యాసుడు వారి వద్దకు వచ్చాడు. ధర్మరాజాదులు వ్యాసునికి అర్ఘ్య పాద్యాదులు ఇచ్చి సత్కరించారు. ధర్మరాజు వ్యాసుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "ఓ మునీంద్రా! తమరి దయ వలన అశ్వమేధ యాగమునకు కావలసిన ధనము సమకూరినది. తమరి అనుమతి అయితే అశ్వమేధ యాగమును ప్రారంభిస్తాను." అని అన్నాడు.

'ధర్మనందనా! నీకు శుభములు కలుగు గాక! అశ్వమేధ యాగము నిర్విఘ్నముగా నెరవేరుగాక!" అని దీవించాడు. అప్పుడు ధర్మరాజు శ్రీ కృష్ణుని చూచి "కృష్ణా! ఆపద్భాంధవా! నీ కరుణా కటాక్ష వీక్షణములతో భారత యుద్ధములో విజయము సాధించాము. ఈ అశ్వమేధ యాగము కూడా నీ చేతుల మీదుగా జరిపించి మమ్ములను కృ తార్థులను చెయ్యి. మాకు తల్లి తండ్రి గురువు దైవమూ అన్నీ నీవే. నీవు ఆజ్ఞాపించు. నా ఆజ్ఞానువర్తులమై మేము అశ్వమేధ యాగమును నెరవేరుస్తాము." అని వినయంగా ప్రార్థించాడు ధర్మరాజు. "ధర్మనందనా! వ్యాసులవారు ఆజ్ఞాపించారు. మనందరం ఈ యాగమును చేద్దాము. ఈ యాగంతో నీ మనసులోని పరితాపమంతా పటాపంచ లవుతుంది. అసలు అశ్వమేధ యాగము చేయడం వలన కలిగే ఫలము అన్ని ఫలముల కన్నా మేలైనది అని నీకు ముందే చెప్పాను కదా! నేనే నిన్ను అశ్వమేధ యాగము చెయ్యమని చెప్పినపుడు మరలా నా అనుమతి దేనికి. నీవే ఈయాగమునకు కర్తవు. నీవు మమ్ములను ఆజ్ఞాపించు. నీ ఆజ్ఞానువర్తులమై మేము యాగనిర్వహణ చేస్తాము." అని అన్నాడు కృష్ణుడు. ఆ మాటలకు ఎంతో సంతోషించాడు ధర్మరాజు. వ్యాసుని చూచి "మహానుభావా! యాగ దీక్షకు సుముహూర్తము తమరు

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

నిర్ణయించండి. తగిన సంస్కారములను ఆచరించండి." అని ప్రార్థించాడు. "ధర్మనందనా! ఈ యాగమును నేనూ, యాజ్ఞవల్క్యుడు పైలుడు ముగ్గురము కలిసి నిర్వహిస్తాము. రాబోవు చైత్రమాసములో పౌర్ణమాస్య నాడు దివ్యమైన ముహూర్తము. యజ్ఞాశ్వము కొరకు అశ్వనిపుణులను పంపించు. యాగములో వేదోక్తముగా విడువ బడిన ఆ ఉత్తమాశ్వము ఈ భూమండలం అంతా కలయ తిరుగుతుంది. నీ యశస్సును భూమండలం అంతా వ్యాపింప జేస్తుంది. యాగమునకు కావలసిన సంభారములు సిద్ధం చేయించు. పనిముట్లను తయారు చేయించు." అని ఆదేశించాడు వ్యాసుడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు అశ్వశాస్త్రము తెలిసిన వారిని పిలిపించి సకల శుభ లక్షణములు కలిగిన ఉత్తమాశ్వమును ఎంపిక చేసి తీసుకురావలసినది అని ఆజ్ఞాపించాడు. యజ్ఞమునకు కావలసిన పనిముట్లను అన్నీ బంగారం తో తయారు చేయించమని ఆజ్ఞలు ఇచ్చాడు. కాలక్రమేణా ఉత్తమాశ్వము, బంగారముతో చేయబడిన పనిముట్లు, సకల సంభారాలు సమకూరాయి. ధర్మరాజు వ్యాసుని వద్దకు పోయి అన్ని ఏర్పాట్లు పూర్తి అయ్యాయి అని మనవి చేసాడు. వ్యాసుడు ఆ హయమును చూచి సంతృప్తి చెందాడు.. అప్పుడు ధర్మరాజు వ్యాసునితో ఇలా అన్నాడు. "మహర్షి! ఈ అశ్వమును వేదోక్తముగా అర్చించి వదులుతాము. కాని దీనిని అనుసరించి రక్షించు వీరుడెవరో తమరే నిర్ణయించండి." అని అన్నాడు. "ధర్మనందనా! ఇంకెవరున్నారు. దివ్యాస్త్ర కోవిదుడు, బుద్ధిమంతుడు, శౌర్యము, పరాక్రమము కలవాడు అయిన అర్జునుడే దీనికి సమర్థుడు. నీవు యాగ దీక్షలో ఉంటావు. భీముడు, నకులుడు రాజ్యాన్ని రక్షిస్తూ ఉంటారు. సహదేవుడు అంతఃపుర రక్షణ చూస్తూ ఉంటాడు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు. అప్పుడు ధర్మరాజు అర్జునుని పిలిచి "అర్జునా! భగవాన్ వ్యాసమహర్షి చెప్పిన మాటలు విన్నావు కదా! ఈ అశ్వము యాగాశ్వము. దీనిని నీవు సంరంక్షించవలెను. నీకు తక్క ఈ పని వేరే వారికి శక్యము కాదు. కాబట్టి, ఈ పనిమీద నీవు వెళ్లవలసి ఉంటుంది. ఈ యాగాశ్వము ఎక్కడెక్కడ తిరుగుతుందో అక్కడక్కడ ఉన్న రాజులకు ఇది యాగాశ్వము. యాగ దీక్షలో ఉన్నది అని చెప్పు. ఏ ఆటంకమూ లేకుండా ఈ యాగాశ్వము అన్ని ప్రాంతములలో తిరిగేటట్టు చూడు. ఆ యాగాశ్వమును పట్టుకున్న రాజులతో యుద్ధము చెయ్యకు. ఎవరినీ చంపకు. ఆ రాజులందరికీ అశ్వమేధయాగమునకు నా ఆహ్వానమును అందించు. అని అన్నాడు ధర్మరాజు. వ్యాసుడు ఆదేశించినట్టు భీముని, నకులుని రాజ్య పరిరక్షణకు నియోగించాడు. సహదేవుని అంతఃపుర రక్షణకు నియోగించాడు. మిగిలిన పనులకు ఆయారంగములలో నిష్ణాతులను నియోగించాడు. గాంధారీ, ధృ తరాష్ట్రుల అనుమతి తీసుకున్నాడు. తల్లి కుంతీదేవి అనుమతి తీసుకున్నాడు. ద్రౌపదితో సహా అశ్వమేధ యాగము చెయ్యడానికి ఉద్యుక్తుడయ్యాడు ధర్మరాజు." ." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు చెప్పినట్టు సూతుడు శౌనకాది మహామునులకు మహాభారత కథను చెప్పాడు.

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(తృతీయోధ్యాయము)

మహాభారతము,
అశ్వమేధ పర్వము,
తృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్.

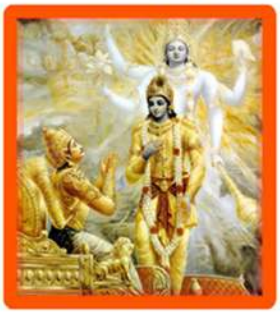

Editing
C. AMARANATH AMAR
AMR
సవరణ
అమరనాథ్ అమర్

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

మహాభారతము అశ్వమేధ పర్వము వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు సర్పయాగ సందర్భంగా వినిపించిన మహాభారత కధను నైమిశారణ్యంలో, సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహామునులకు వినిపించసాగాడు. అశ్వమేధ యాగమునకు పెట్టిన ముహూర్తము సమీపించినది. ఆ శుభ ముహూర్తమున వ్యాసుడు మొదలగు ఋత్విజులు వేద విహిత మైన విధానము ప్రకారము ధర్మరాజు చేత యాగ దీక్ష పట్టించారు. ధర్మరాజు చేత దండమును ధరించి, కృష్ణాజినము మీద కూర్చున్నాడు. తరువాత యాగాశ్వమును పూజించి శాస్త్రోక్తంగా వదిలిపెట్టాడు. ఆ యాగాశ్వము బయలు దేరింది. అర్జునుడు గాండీవము చేత బూని తన సైన్యముతో యాగాశ్వమునకు రక్షణగా వెంబడించాడు. హస్తినాపుర ప్రజలందరూ పురవీధులలో అటు ఇటునిలబడి అర్జునుని ఆశీర్వదించారు. వారి ఆశీర్వాదములు వినయంగా అందుకుంటూ అర్జునుడు యాగాశ్వరక్షణకు బయలుదేరాడు. అర్జునుని వెంట యాజ్ఞవల్క్య శిష్యుడు మరి కొంత మంది బ్రాహ్మణులతో బయలుదేరాడు. ఆ యజ్ఞాశ్వము ఉత్తరదిక్కుగా వెళుతూ ఉంది. త్రిగర్తదేశంలో ప్రవేశించింది. త్రిగర్ధ దేశాధీశుని కుమారులు, మనుమలు, రెట్టించిన ఉత్సాహంతో ఆ హయమును బంధించడానికి వచ్చారు. అర్జునుడు వారితో ఇలా అన్నాడు. "రాకుమారులారా! ఇది ధర్మరాజుచే వదిలి పెట్టబడిన యాగాశ్వము. ఈ అశ్వమునకు కీడు తలపెడితే ధర్మరాజుకు కీడుచేసినట్టే. మనలో మనకు వైరం దేనికి. మాతో మిత్రులుగా ఉండండి. అదియును కాక మా అన్న ధర్మజుడు నాతో ఇలా అన్నాడు. "మహాభారత యుద్ధంలో రాజులందరూ మరణించారు. ప్రస్తుతం వారి కుమారులు ఉన్నారు. వారిని చంపవద్దు. దయతో వారితో స్నేహం చెయ్యి. ఒక వేళ వారు ఉద్రేకంతో హయమునకు అడ్డుపడినా మన చుట్టరికములను కలిపి వారిని వారించు." అని అన్నాడు. కాబట్టి నేను మీతో పోరాడను. మీరు కూడా ధర్మరాజుతో వినయంగా ఉండటం మంచిది. ఎందుకంటే మీకు కూడా ప్రాణములు అంటే తీపి కదా!" అని వినయంగా చెప్పాడు అర్జునుడు.

కాని అర్జునుని మాటలు వారు పెడచెవిని పెట్టారు. త్రిగర్తాధీశుడు సూర్యవర్మ అర్జునుని మీద బాణ వర్షం కురిపించాడు. అర్జునుడికి ఇంక వారితో యుద్ధము చెయ్యక తప్పలేదు. సూర్యవర్మ ప్రయోగించిన బాణములనన్నిటినీ మధ్యలోనే ముక్కలు చేసాడు. ఇంతలో సూర్యవర్మ తమ్ముడు కేతు వర్మ వచ్చాడు. అతను కూడా అర్జునుని మీద శరవర్షము కురిపించాడు. అర్జునుడు తన బాణ పరంపరతో కేతు వర్మను రణరంగము నుండి తరిమివేసాడు. ఇంతలో కేతు వర్మ తమ్ముడు ధృతవర్మ వచ్చాడు. అతడు కూడా అర్జునుని మీద బాణ ప్రయోగం చేసాడు. అర్జునుడు ధృతవర్మ యొక్క యుద్ధకౌశలాన్ని మెచ్చుకున్నాడు. అందుకని అతనిని తన బాణములతో బాధించలేదు. కేవలము ధృతవర్మ వేస్తున్న బాణములను మాత్రం మధ్యలోనే ఖండిస్తున్నాడు. కాని ధృతవర్మ అర్జునుని శరీరంలో బాణములను నాటాడు. అర్జునునికి కోపం వచ్చింది. గత్యంతరం లేక ధృతవర్మ గుండెలకు గురి చూచి బాణములతో కొట్టాడు. ధృతవర్మ కూడా అర్జునుని చేతి మీద కొట్టాడు. అంతలో చేతి పట్టు తప్పి అర్జునుని చేతిలోని గాండీవము కిందపడింది. ఇది చూచి త్రిగర్త సైన్యము హర్షధ్వానాలు చేసారు. కాని

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

మహాభారతము అశ్వమేధ పర్వము వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు సర్పయాగ సందర్భంగా వినిపించిన మహాభారత కధను నైమిశారణ్యంలో, సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహామునులకు వినిపించసాగాడు. అశ్వమేధ యాగమునకు పెట్టిన ముహూర్తము సమీపించినది. ఆ శుభ ముహూర్తమున వ్యాసుడు మొదలగు ఋత్విజులు వేద విహిత మైన విధానము ప్రకారము ధర్మరాజు చేత యాగ దీక్ష పట్టించారు. ధర్మరాజు చేత దండమును ధరించి, కృష్ణాజినము మీద కూర్చున్నాడు. తరువాత యాగాశ్వమును పూజించి శాస్త్రోక్తంగా వదిలిపెట్టాడు. ఆ యాగాశ్వము బయలు దేరింది. అర్జునుడు గాండీవము చేత బూని తన సైన్యముతో యాగాశ్వమునకు రక్షణగా వెంబడించాడు. హస్తినాపుర ప్రజలందరూ పురవీధులలో అటు ఇటునిలబడి అర్జునుని ఆశీర్వదించారు. వారి ఆశీర్వాదములు వినయంగా అందుకుంటూ అర్జునుడు యాగాశ్వరక్షణకు బయలుదేరాడు. అర్జునుని వెంట యాజ్ఞవల్క్య శిష్యుడు మరి కొంత మంది బ్రాహ్మణులతో బయలుదేరాడు. ఆ యజ్ఞాశ్వము ఉత్తరదిక్కుగా వెళుతూ ఉంది. త్రిగర్తదేశంలో ప్రవేశించింది. త్రిగర్ధ దేశాధీశుని కుమారులు, మనుమలు, రెట్టించిన ఉత్సాహంతో ఆ హయమును బంధించడానికి వచ్చారు. అర్జునుడు వారితో ఇలా అన్నాడు. "రాకుమారులారా! ఇది ధర్మరాజుచే వదిలి పెట్టబడిన యాగాశ్వము. ఈ అశ్వమునకు కీడు తలపెడితే ధర్మరాజుకు కీడుచేసినట్టే. మనలో మనకు వైరం దేనికి. మాతో మిత్రులుగా ఉండండి. అదియును కాక మా అన్న ధర్మజుడు నాతో ఇలా అన్నాడు. "మహాభారత యుద్ధంలో రాజులందరూ మరణించారు. ప్రస్తుతం వారి కుమారులు ఉన్నారు. వారిని చంపవద్దు. దయతో వారితో స్నేహం చెయ్యి. ఒక వేళ వారు ఉద్రేకంతో హయమునకు అడ్డుపడినా మన చుట్టరికములను కలిపి వారిని వారించు." అని అన్నాడు. కాబట్టి నేను మీతో పోరాడను. మీరు కూడా ధర్మరాజుతో వినయంగా ఉండటం మంచిది. ఎందుకంటే మీకు కూడా ప్రాణములు అంటే తీపి కదా!" అని వినయంగా చెప్పాడు అర్జునుడు.

కాని అర్జునుని మాటలు వారు పెడచెవిని పెట్టారు. త్రిగర్తాధీశుడు సూర్యవర్మ అర్జునుని మీద బాణ వర్షం కురిపించాడు. అర్జునుడికి ఇంక వారితో యుద్ధము చెయ్యక తప్పలేదు. సూర్యవర్మ ప్రయోగించిన బాణములనన్నిటినీ మధ్యలోనే ముక్కలు చేసాడు. ఇంతలో సూర్యవర్మ తమ్ముడు కేతు వర్మ వచ్చాడు. అతను కూడా అర్జునుని మీద శరవర్షము కురిపించాడు. అర్జునుడు తన బాణ పరంపరతో కేతు వర్మను రణరంగము నుండి తరిమివేసాడు. ఇంతలో కేతు వర్మ తమ్ముడు ధృతవర్మ వచ్చాడు. అతడు కూడా అర్జునుని మీద బాణ ప్రయోగం చేసాడు. అర్జునుడు ధృతవర్మ యొక్క యుద్ధకౌశలాన్ని మెచ్చుకున్నాడు. అందుకని అతనిని తన బాణములతో బాధించలేదు. కేవలము ధృతవర్మ వేస్తున్న బాణములను మాత్రం మధ్యలోనే ఖండిస్తున్నాడు. కాని ధృతవర్మ అర్జునుని శరీరంలో బాణములను నాటాడు. అర్జునునికి కోపం వచ్చింది. గత్యంతరం లేక ధృతవర్మ గుండెలకు గురి చూచి బాణములతో కొట్టాడు. ధృతవర్మ కూడా అర్జునుని చేతి మీద కొట్టాడు. అంతలో చేతి పట్టు తప్పి అర్జునుని చేతిలోని గాండీవము కిందపడింది. ఇది చూచి త్రిగర్త సైన్యము హర్షధ్వానాలు చేసారు. కాని

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

సైన్యాధిపతులు మాత్రం ఇలా అన్నారు. "ఆగండి. అర్జునుడు ధర్మరాజు మాట ప్రకారం గాండీవం కిందపడినా ఊరుకున్నాడు. అర్జునుడు మూడో కన్ను తెరిస్తే మనం భస్మం కావడం తప్పదు" . అని ధృతవర్మను పక్కకు లాగారు. తామందరూ అర్జునుని ఎదురుగా నిలబడ్డారు. ఇంతలో అర్జునుడు కింద పడ్డ గాండీవమును చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. పిడుగులు పడుతున్నట్టు వాడియైన బాణములను ప్రయోగించాడు. త్రిగర్త సైన్యమును నాశనం చేసాడు. పీనుగు పెంటలు చేసాడు. మిగిలిన త్రిగర్త సైన్యము చెల్లాచెదరు అయింది. కాని మిగిలిన కొంత మంది మాత్రము అర్జునుని శరణు వేడారు. అర్జునుడు వారి మాటను మన్నించాడు. త్రిగర్త సైన్యములను వెంటబడి చంపలేదు. వారిని పోనిచ్చాడు. ఆ ప్రకారంగా అర్జునుడు త్రిగర్త సైన్యమును జయించాడు. తరువాత అశ్వము ప్రాగ్జ్యోతిష పురములోకి ప్రవేసించింది. భగదత్తుడి కుమారుడు వజ్రదత్తుడు ప్రాగ్జ్యోతిషపురమును పరిపాలిస్తున్నాడు. అతను కూడా హయమును బంధించాడు. అర్జునునితో యుద్ధమునకు సిద్ధం అయ్యాడు. అర్జునుడు వజ్రదత్తుని మీద వాడియైన బాణములను ప్రయోగిం చాడు. ఆ బాణముల ధాటికి తట్టుకోలేక వజ్రదత్తుడు హయమును వదిలి పారిపోయాడు. కొంచెం సేపటికి ఏనుగును ఎక్కి రణభూమికి వచ్చాడు. అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు.

వజ్రదత్తుడు వేసిన బాణములను అర్జునుడు మధ్యలోనే విరిచాడు. కాని అతని మీద శరప్రయోగము చెయ్యలేదు. వజ్రదత్తుడు మాత్రము అర్జునుని మీద వాడియైన బాణములను ప్రయోగించాడు. ఇంక ఊరుకుంటే ప్రయోజనము లేదని అర్జునుడు వజ్రదత్తుని నేల మీద పడేట్టు కొట్టాడు. నేల మీద పడ్డ వజ్రదత్తుడు ఒక్క ఉదుటున లేచి మరలా ఏనుగు ఎక్కాడు. అర్జునుని తన బాణ పరంపరతో కప్పివేసాడు. వారి మధ్య మూడు రోజులు హోరాహోరి యుద్ధము జరిగింది. నాలుగవ రోజున వజ్రదత్తుడు విజృంభించాడు "అర్జునా! నా తండ్రి వృద్ధుడు కాబట్టి అతనిని చంపారు. కాని నేను యువకుడను. నా చేతిలో నీ చావు తప్పదు." అంటూ తన కొండవంటి ఏనుగును అర్జునుని మీదికి తోలాడు. ఏనుగు మీద ఉన్న వజ్రదత్తుడు అర్జునుని తన బాణములతో ముంచెత్తాడు. అర్జునుడు ఒకే ఒక బాణంతో ఆ ఏనుగును నేలకూల్చాడు. ఏనుగుతో పాటు వజ్రదత్తుడు కూడా కిందపడ్డాడు. కింద పడ్డ వజ్రదత్తుని చూచి అర్జునుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ వజ్రదత్తా! ఇది యాగాశ్వము. ఈ అశ్వమునకు నేను రక్షకుడను. ఈ యాగాశ్వమును వదలుటకు ముందు ధర్మరాజు నాతో ఇలా అన్నాడు. "ఈ అశ్వమును అడ్డగించిన వారిని చంప వద్దు. వారిని దయతో చూడు." అని అన్నాడు. అందుకే నేను నిన్ను ఏమీ చేయను. నాకు నీ మీద ఎలాంటి కోపమూ లేదు. ధర్మరాజు చేయుచున్న అశ్వమేధ యాగమునకు రమ్మని నిన్ను బంధుమిత్రసపరివార సమేతంగా ఆహ్వానిస్తున్నాను. రాబోవు చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమి నాటికి హస్తినకు వచ్చి యాగము జయప్రదం చెయ్యి ." అని అన్నాడు అర్జునుడు. ఆ మాటలకు వజ్రదత్తుడు సమ్మతించాడు. యాగాశ్వమును వదిలిపెట్టాడు. అర్జునునితో సంధి చేసుకున్నాడు.

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

తరువాత అశ్వము సింధు దేశము వైపు నడిచింది. సింధు దేశంలో ప్రవేశించింది. మహాభారత యుద్ధంలో సింధు దేశపు రాజులు (సైంధవుడు మున్నగువారు) మరణించారు. ఇప్పుడు వారి కుమారులు, మనుమలు రాజ్యం చేస్తున్నారు. అర్జునుడు వస్తున్నాడు అని తెలిసి వారందరూ ఒక్కుమ్మడిగా అర్జునునితో యుద్ధమునకు తలపడ్డారు. ముందు యాగాశ్వాన్ని పట్టుకున్నారు. తరువాత అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుని మీద అస్త్రములు శస్త్రములు వర్షంలాగా కురిపించారు. వారి ధాటికి అర్జునుడు తట్టుకోలేకపోయాడు. అర్జునుని చేతిలో ఉన్న గాండీవము కిందపడింది. అర్జునుడు తన లోని శక్తిని కూడదీసుకున్నాడు. గాండీవమును చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. సింధు రాజుల మీదికి, వారి సైన్యము మీదా విరుచుకు పడ్డాడు. రణభూమి అంతా శవాలతో నిండిపోయింది. చావగా మిగిలిన సింధు దేశ సైనికులు చెల్లాచెదరుగా పారిపోయారు. కాని సింధు వీరులు మరలా సేనలను కూడగట్టుకొని యుద్ధానికి తలపడ్డారు. అప్పుడు అర్జునుడు వారితో ధర్మరాజు పలికిన శాంతి వచనములు వినిపించాడు. కాని వారు పెడచెవిని పెట్టారు. గత్యంతరం లేక అర్జునుడు సింధు దేశపు వీరులందరినీ సంహరించాడు.

అప్పుడు దుస్సల (సైంధవుని భార్య, దుర్యోధనుని చెల్లెలు, ధృతరాష్ట్రుని కుమార్తె) దుఃఖిస్తూ అర్జునుని వద్దకు వచ్చింది. చెల్లెలు దుస్సలను చూచి అర్జునుడు రధం దిగి ఆమె వద్దకు వచ్చాడు. అర్జునుని చూచి దుస్సల ఇలా అంది. "అన్నయ్యా! వీడు నా మనుమడు. నీ మేనల్లుని కుమారుడు. (మేనల్లుడు అనగా సైంధవుని కుమారుడు). వీడిని కాపాడు." అని ప్రార్థించింది. " దుస్సలా! నా మేనల్లుడు ఎక్కడ?" అని అడిగాడు ర్జునుడు. 'అన్నయ్యా! తన తండ్రి సైంధవుడు నీ చేతిలో మరణించాడు అని తెలిసి చాలా దుఃఖించాడు. ఇప్పుడు నువ్వు వచ్చావని తెలిసి గుండె ఆగి మరణించాడు. వీడొక్కడే వంశాంకురం మిగిలాడు." అని చెప్పింది దుస్సల. ఆ మాటలు విని అర్జునుడు ఎంతగానో దుఃఖించాడు. ఇంకా దుస్సల ఇలా అంది. "అన్నయ్యా! అర్జునా! ధార్తరాష్ట్రులు మీకు చేసిన అపకారములు, నా భర్త సైంధవుని అనుచిత ప్రవర్తన మనసులో పెట్టుకోకు. నా మనుమడు తండ్రిలేని వాడయ్యాడు. వీడిని దయతో రక్షించు." అని మనుమనితో అర్జునునికి పాదాభివందనం చేయించింది. "అమ్మా! నీ అన్న సుయోధనుడు దుర్మార్గుడే. కాని మేము మాత్రం తక్కువా చెప్పు. మా వలననే కదా ఇంతటి ఘోర వినాశనం సంభవించింది. ఈ రాచకులములో పుట్టడమే మహా పాపం కదా! అమ్మా! నీవేమీ భయపడకు. నీ మనుమనికి ఏమీ అపకారము చెయ్యను." అని చెల్లిని ఓదార్చాడు. ఆ మాటలకు సంతోషించి దుస్సల మనుమనితో సహా వెళ్ళిపోయింది. అర్జునుడు యాగాశ్వమును విడిపించుకొని దానిని అనుసరించాడు. తరువాత ఆ యాగాశ్వమునకు ఎక్కడా అవరోధము వాటిల్లలేదు. అన్ని దేశములు తిరుగుతూ ఉంది. ఆ క్రమంలో మణిపూరము అనే పట్టణము చేరుకుంది. ఆ నగరమునకు అధిపతి బభ్రువాహనుడు. అర్జునునికి చిత్రాంగదకు కలిగిన కుమారుడు. తండ్రి వచ్చాడని తెలిసి బభ్రువాహనుడు

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

తరువాత అశ్వము సింధు దేశము వైపు నడిచింది. సింధు దేశంలో ప్రవేశించింది. మహాభారత యుద్ధంలో సింధు దేశపు రాజులు (సైంధవుడు మున్నగువారు) మరణించారు. ఇప్పుడు వారి కుమారులు, మనుమలు రాజ్యం చేస్తున్నారు. అర్జునుడు వస్తున్నాడు అని తెలిసి వారందరూ ఒక్కుమ్మడిగా అర్జునునితో యుద్ధమునకు తలపడ్డారు. ముందు యాగాశ్వాన్ని పట్టుకున్నారు. తరువాత అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుని మీద అస్త్రములు శస్త్రములు వర్షంలాగా కురిపించారు. వారి ధాటికి అర్జునుడు తట్టుకోలేకపోయాడు. అర్జునుని చేతిలో ఉన్న గాండీవము కిందపడింది. అర్జునుడు తన లోని శక్తిని కూడదీసుకున్నాడు. గాండీవమును చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. సింధు రాజుల మీదికి, వారి సైన్యము మీదా విరుచుకు పడ్డాడు. రణభూమి అంతా శవాలతో నిండిపోయింది. చావగా మిగిలిన సింధు దేశ సైనికులు చెల్లాచెదరుగా పారిపోయారు. కాని సింధు వీరులు మరలా సేనలను కూడగట్టుకొని యుద్ధానికి తలపడ్డారు. అప్పుడు అర్జునుడు వారితో ధర్మరాజు పలికిన శాంతి వచనములు వినిపించాడు. కాని వారు పెడచెవిని పెట్టారు. గత్యంతరం లేక అర్జునుడు సింధు దేశపు వీరులందరినీ సంహరించాడు.

అప్పుడు ఉలూపి బభ్రువాహనుని చూచి ఇలా అంది. "కుమారా! నేను కూడా నీ తల్లినే. నా పేరు ఉలూపి. నేను నాగ కన్యను. నీ తండ్రి అర్జునుడు మహా వీరుడు. ఆయనకు తన కుమారుడు పిరికివాని వలె ఉండటం నచ్చదు. అందుకని యాగాశ్వమును పట్టు. నీ తండ్రితో యుద్ధం చెయ్యి. ఆయన మీద గెలుపు సాధించు. ఎవరు గెలిచినా నేను, నీ తండ్రి ఆనందిస్తాము. " అని పలికింది. ఆ మాటలకు ఆనందించాడు బభ్రువాహనుడు. "అమ్మా! తండ్రితో యుద్ధం చేయడం సమంజసం కాదని ఊరుకున్నాను కానీ చేత కాక కాదు, చేవలేక కాదు. నా తండ్రి తనతో యుద్ధం చెయ్య మన్నాడు. నువ్వు కూడా తండ్రితో యుద్ధం చెయ్యమన్నావు. ఇంక నాకేం కావాలి. అర్జునునితో యుద్ధం చేసి నా తల్లితండ్రులకు ప్రియం చేకూరుస్తాను." అని పలికాడు.

బభ్రువాహనుడు తల్లికి నమస్కారము చేసి తండ్రిఅర్జునునితో యుద్ధమునకు సన్నద్ధం అయ్యాడు. బభ్రువాహనుడు ముందు యాగాశ్వమును బంధించాడు. అప్పుడు అర్జునుడు బభ్రువాహనునితో యుద్ధానికి దిగాడు. తండ్రి కొడుకులకు సమరం సంప్రాప్తించింది. ముందు బభ్రువాహనుడు అర్జునుని మీద బాణ వర్షం కురిపించాడు. కుమారుడు వేసిన బాణములను అన్నీ మధ్యలోనే ఖండించాడు అర్జునుడు. బభ్రువాహనుని శరీరంలో నాటేటట్టు పదునారు శరములు ప్రయోగించాడు. బభ్రువాహనుడు అర్జునుని శరీరంలో నాటేట్టు 20 వాడి బాణములు ప్రయోగించాడు. కుమారుని రణ కౌశలానికి మురిసిపోయాడు అర్జునుడు.

ముందు బభ్రువాహనుని ధ్వజమును ఖండించాడు. బభ్రువాహనుని శరీరం నిండా బాణములు కొట్టాడు అర్జునుడు. కాని బభ్రువాహనుడు బెదరక ఒక బాణంతో అర్జునుని భుజం మీద కొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు అర్జునునికి దిమ్మ తిరిగింది. కాని అంతలోనే తేరుకున్నాడు. కుమారుని విలువిద్యాకౌశలాన్ని మెచ్చుకున్నాడు. మరలా బభ్రువాహనుని మీద శరప్రయోగం

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

చేసాడు. కాని అర్జునుడు ప్రయోగించిన బాణముల నన్నిటినీ మధ్యలోనే ముక్కలు చేసాడు. బభ్రువాహనుడు. కుమారుని అస్త్రవిద్యా కౌశలము చూచి అర్జునునిలో ఒకింత అసూయ జనించింది. కోపంతో బభ్రువాహనుని ఒంటి నిండా బాణములు గుచ్చాడు. బభ్రువాహనుడు కూడా పట్టరాని కోపంతో ఒకే ఒక్క బాణాన్ని అర్జునుని గుండెల్లో సూటిగా దిగేట్టు కొట్టాడు. ఆ బాణము అర్జునుని గుండెలను చీల్చి వెనక నుండి దూసుకొని పోయింది. అర్జునుడు భూమి మీద పడ్డాడు. పడుతూ పడుతూ బభ్రువాహనుని మీద బాణములు సంధించాడు. ఆ బాణముల ధాటికి బభ్రువాహనుడు కూడా నేలకూలాడు. తన భర్త కుమారుడు యుద్ధంలో నేలకూలారు అన్న విషయం తెలిసి ఉలూపి గబా గబా యుద్ధభూమికి వచ్చింది. ఇంతలో బభ్రువాహనుని తల్లి చిత్రాంగద కూడా యుద్ధభూమికి వచ్చింది. ఉలూపిని చూచి ఇలా అంది. "ఉలూపీ! చూచావా. నీ వలన ఎంత ఘోరం జరిగిందో. నీవే కదా కుమారుని తండ్రి మీదికి యుద్ధానికి ఉసిగొల్పావు. దాని ఫలితంగా తండ్రికొడుకులు యుద్ధభూమిలో అచేతనం గా పడిపోయారు. నీవు పతివ్రతవు కావా! నీకు ధర్మం తెలియదా! ఏ కారణం చేత నీవు ఈ పసివాడిని తండ్రితోయుద్ధానికి పురిగొల్పావు. మహా వీరుడు అర్జునునితో ఈ పసివాడు యుద్ధం చెయ్యగలడా! కాబట్టి నీవే మన భర్తను పునరుజ్జీవితుడిని చెయ్యాలి. నీ వలననే ఇదంతా జరిగింది కాబట్టి మన భర్తను బతికించే బాధ్యత నీదే." అని నిక్కచ్చిగా చెప్పింది చిత్రాంగద.

తరువాత అర్జునుని చూచి ఇలా విలపించింది. "ఓ మహావీరా! నీవు ఎంతో మంది ప్రాణాలు కాపాడావు. కానీ నీ ప్రాణాలు నీవు కాపాడుకోలేకపోయావు కదా! నాధా! ఎన్నాళ్లయింది నిన్ను చూచి. నేను చిత్రాంగదను వచ్చాను. కళ్లు తెరిచి చూడండి. మీరు మీ అన్నగారి యాగాశ్వమును కాపాడాలికదా! లేవండి. యాగాశ్వము వెంట వెళ్లండి." అని శోకించింది చిత్రాంగద. మరలా ఉలూపి వంక చూచి "ఈయన మన ఇద్దరికీ భర్త. నా కొడుకు చేతిలో నా భర్త మరణించేట్టు చేసావు. ముందు నా భర్తను బతికించు. లేకపోతే నేను ఇప్పుడే ఇక్కడే ప్రాయోపవేశం చేసి మరణిస్తాను." అని దృఢంగా చెప్పింది. చిత్రాంగద. ఇంతలో బభ్రువాహనుడు మూర్ఛనుండి లేచాడు. ఏడుస్తున్న అమ్మ చిత్రాంగదను చూచాడు. "అమ్మా! నీవు శోకించడం నేను ఎన్నడూచూడలేదు. ఇది కూడదు, తగదు అని కూడా చూడకుండా నా తండ్రిని యుద్ధంలో చంపిన పాపాత్ముడను. నా పాపానికి నిష్కృతి లేదు." అని అమ్మ పక్కనే కూర్చుని విలపిస్తున్నాడు.

ఇంతలో యాగాశ్వము వెంట వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యుని శిష్యులు, తక్కిన బ్రాహ్మణులు అక్కడకు వచ్చారు. "అయ్యో! ఈ బ్రాహ్మణులు అర్జునుని అనుసరించి వచ్చినట్టున్నారు. వీరు ఏ పని మీద వచ్చారో కదా! కాని అర్జునుడు ఇలా విగతజీవుడై పడి ఉన్నాడు." అని శోకిస్తున్నాడు బభ్రువాహనుడు. ఉలూపిని చూచి "అమ్మా! నీ మాట మీదనే కదా నిన్ను సంతోషపరచ డానికే కదా అమ్మా నేను నా తండ్రిగారితో యుద్ధం చేసాను. కాని నా తండ్రిగారు యుద్ధంలో మరణించారు. ఇప్పుడు నీకు సంతోషంగా ఉందా అమ్మా. కాని నేను నా తండ్రిని చంపానమ్మా. నా పాపానికి నిష్కృతి లేదు. జీవితాంతం నాకు మనశ్శాంతి లేదు. చచ్చిన

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

తరువాత కూడా నాకు ఉత్తమ లోకాలు ఉండవు." అని విలపిస్తున్నాడు. తరువాత బభ్రువాహనుడు పైకి లేచాడు. తన తల్లి చిత్రాంగద. ఉలూపి, అక్కడ చేరిన జనులు వింటూ ఉండగా ఇలా అన్నాడు. "నా తండ్రిలేని లోకంలో నేను బదుకలేను నా తండ్రితో పాటు నేను కూడా ప్రాయోపవేశము చేస్తాను. ఎందుకంటే నేను వీరుడు, రాజు, ధార్మికుడూ, మీదు మిక్కిలి నా తండ్రి అయిన అర్జునుని చంపాను. నా పాపానికి విముక్తి కలగాలంటే నాకు ప్రాయోపవేశమే శరణ్యము." అని నేల మీద మౌనంగా కూర్చున్నాడు. అప్పటి దాకా ఒక్క మాట కూడా మాట్లాడకుండా నిల్చుని ఉన్న ఉలూపి కళ్లు మూసుకుంది. తన మనస్సులో నాగ జాతికి ప్రియమైన సంజీవనీ మణిని స్మరించింది. వెంటనే సంజీవనీ మణి ఆమె చేతిలో ప్రత్యక్షం అయింది. "కుమారా! బభ్రువాహనా! ఏమిటయ్యా ఈ వెర్రి. మీ అందరికీ పిచ్చి పట్టిందా. లేకపోతే అర్జునుడు ఏమిటి! చావడం ఏమిటి! ఆయన ఎవరు.
సాక్షాత్తు దేవేంద్రుని కుమారుడు. మహావీరుడు. నీ శక్తిని పరీక్షించడానికి అర్జునునితో యుద్ధం చేయమన్నాను. నీతో యుద్ధం చేయాలి అన్న నీ తండ్రి అర్జునుని అభిమతమూ నెరవేర్చాను. మీ ఇద్దరూ మూర్ఛపోయేట్టు చేసాను. ఇదంతా మీ భ్రమ. మీలో ఎవరూ చావలేదు. చూడు. ఇప్పుడు నీ తండ్రి అర్జునుడు లేచి కూర్చుంటాడు." అని పలికింది ఉలూపి. ఆ మాటలకు అందరూ ఆశ్చర్యపోయారు. ఆనందించారు. ఉలూపి ఆ మణిని బభ్రువాహనుని చేతి లో పెట్టి "కుమారా ఈ మణిని అర్జునుని హృదయం మీద పెట్టు." అని చెప్పింది. ఆ ప్రకారమే బభ్రువాహనుడు ఆ మణిని అర్జునుని గుండెల మీద పెట్టాడు. అప్పుడే నిద్ర నుండి లేచినట్టు అర్జునుడు లేచి కూర్చున్నాడు. చుట్టు చూచాడు. తన కుమారుడు బభ్రువాహనుని చూచి "కుమారా! నీకు సేమమే కదా!" అని కుశల ప్రశ్నలు వేసాడు. అప్పుడు బభ్రువాహనుడు తండ్రి కాళ్లకు మొక్కాడు. "తండ్రిగారూ! తమరి దయవలన అందరూ క్షేమమే" అన్నాడు.
అర్జునుడు చుట్టు చూచాడు. తన భార్యలు చిత్రాంగద, ఉలూపి, తన తో వచ్చిన బ్రాహ్మణులు అక్కడ నిలబడి ఉన్నారు. వారందరినీ కలయ చూచాడు. "కుమారా! వీరందరి ముఖాలలో ఆశ్చర్యము, సంతోషము, దాని వెనక విషాదమూ కనిపిస్తున్నాయి. పైగా, నేను నీతో యుద్ధము చేస్తున్నాను. ఇక్కడకు చిత్రాంగద, ఉలూపి ఎందుకు వచ్చారు. ఏం జరిగింది." అని అడిగాడు అర్జునుడు. అప్పుడు బభ్రువాహనుడు ఉలూపిని చూపి "తండ్రీ! అంతా ఈమెను అడగండి. ఈ మహానుభావురాలు మీకు జరిగిన విషయం సవిస్తరంగా తెలియజేస్తుంది." అని అన్నాడు.
అప్పుడు అర్జునుడు ఉలూపి వంక చూచి "ఉలూపీ! ఏం జరిగింది. కుమారుడు బభ్రువాహనుడు గానీ, అతని తల్లి చిత్రాంగద కానీ ఏమైనా నీ పట్ల అనుచితంగా ప్రవర్తించారా! నీరాకకు కారణమేమి?" అని అడిగాడు. అప్పుడు ఉలూపి చిరునవ్వు నవ్వి " నాధా! ఇందులో ఎవరి తప్పూ లేదు. ఎవరూ ఏమీ చేయలేదు. అయినా నీవు, కుమారుడు బభ్రువాహనుడు, సోదరి చిత్రాంగద తప్పుచేయగలరా! కలలోమాట. తమరు నా పట్ల కోపగించకుండా సావధాన చిత్తులై నేను చెప్పునది వినండి. తమరూ కుమారుడు యుద్ధం చేస్తుంటే కుమారుడి వల్ల తమరికి అశుభం జరిగింది. దీనికి ఒక కారణం ఉంది. అది

అమరనాధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

ఏమంటే, తమరు యుద్ధంలో శిఖండిని ముందు పెట్టుకొని తాతగారు, గంగాపుత్రుడు అయిన భీష్ముని పడగొట్టారు. దాని వలన మీకు పాపము సంక్రమించింది. తమరు ఆ పాపమునకు ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకోకుండా మరణిస్తే తమరికి నరక ప్రాప్తి కలుగుతుంది. అందుకని నేను పాతాళ లోకము నుండి వచ్చి తమరి పాపమును నివృత్తి చేసాను. అది ఎలాగంటే..... నేను ఒక రోజు గంగానదిలో స్నానం చేస్తున్నాను. అప్పుడు వసువులు కూడా వచ్చి ఆ నదిలో స్నానం చేస్తున్నారు. అప్పుడు గంగాదేవి తన స్వస్వరూపంతో వారితో మాట్లాడుతూ ఉంది. అప్పుడు వసువులు గంగాదేవితో ఇలా అన్నారు. "మాతా! భీష్ముడు నీ కుమారుడు. మాలో ఒకడు. ఆయనను అర్జునుడు శిఖండిని అడ్డుపెట్టుకొని పడగొట్టాడు. కాని భీష్ముడు తన నియమం ప్రకారం శరసంధానం చెయ్యలేదు. అందుకని భీష్ముడు అంపశయ్య మీద పడిపోయాడు. తరువాత పరమపదించాడు.
నిరాయుధుడైన భీష్ముని పడగొట్టి అర్జునుడు కుత్సితమైన, నీచమైన విజయం సాధించాడు. అతనికి మేము శాపం ఇవ్వదలిచాము." అని అన్నారు. వసువుల మాటలకు గంగాదేవి తన ఆమోదము తెలిపింది. ఇదంతా విన్న నేను వెంటనే నా తండ్రి నాగరాజు వద్దకు పోయి జరిగింది అంతా చెప్పాను. నా తండ్రి వెంటనే వసువుల దగ్గరకు పోయి వారిని అనేక విధాల అర్జునుని కాపాడమని ప్రాధేయపడ్డాడు. కొంత సేపటికి వారు కరుణించారు. కాని ఒక నియమం పెట్టారు. అర్జునుడు తన కుమారుడైన బభ్రువాహనుని తో యుద్ధం చేసి అతని చేతిలో ఓడిపోయి నేలకొరిగితే అప్పుడు అర్జునుని పాపము తొలగిపోతంది. అని అన్నారు. మా నాన్నగారు ఆ విషయం నాకు చెప్పారు. నేను సమయం కొరకు వేచి ఉన్నాను. ఇంతలో తమరు ఇక్కడకు వచ్చారు. బభ్రువాహనుని యుద్ధం చేయమని అడిగారు. ఆ సమయంలో కుమారుడు బభ్రువాహనుడు తమతో యుద్ధం చేయడానికి మనసురాక నగరానికి వెళుతున్నాడు. ఇదంతా నేను దివ్య దృష్టితో గ్రహించాను. వసువులు చెప్పిన పని చేయడానికి ఇదే సమయమని తలచి వెంటనే ఇక్కడకు వచ్చాను. నేను కుమారుడు బభ్రువాహనుని తమతో యుద్ధము చేయుటకు పురికొల్పాను. ఈ రణము నీకు ధర్మము. నీకు ప్రియము అని బభ్రువాహనుని రెచ్చగొట్టాను. తరువాత కధ మీకు తెలిసిందే. కుమారుని చేతిలో మీరు ఓడిపోయి పడిపోయారు. దానితో మీ పాపం నశించిపోయింది. ఇది జరిగింది." అని వివరించింది ఉలూపి. ఆ మాటలు విన్న అర్జునుడు ఎంతో ఆనందం పొందాడు. అర్జునుడు అందరినీ చూచి ఇలా అన్నాడు. "రాబోవు చైత్రశుద్ధపౌర్ణమినాడు హస్తినాపురములో అశ్వమేధ యాగము జరుగుతుంది. తాము అందరూ బంధు మిత్ర సపరివార సమేతంగా రావాలని ధర్మజుల వారి ఆహ్వానము మీకు అందిస్తున్నాను." అని అందరినీ సాదరంగా యాగమునకు ఆహ్వానించాడు. "తండ్రిగారూ! తమరు చెప్పినట్టే చేస్తాము. కానీ మీరు మా నగరమునకు వచ్చి మా ఆతిధ్యము స్వీకరించ వలెనని ప్రార్ధన." అని ప్రార్ధించాడు బభ్రువాహనుడు. " కుమారా! నేను యాగ దీక్షలో ఉన్నాను. నగర ప్రవేశము చెయ్యను. అని అన్నాడు అర్జునుడు.
తరువాత అర్జునుడు తన భార్యలు చిత్రాంగద, ఉలూపి వద్ద సెలవు తీసుకొని మరలా

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

యాగాశ్వమును అనుసరిస్తూ వెళ్లాడు. ఆ యాగాశ్వము అలా తిరుగుతూ తిరుగుతూ రాజగృహం అనే నగరానికి చేరింది. రాజగృహాన్ని జరాసంధుని మనుమడు మేఘసంధి అనే వాడు పరిపాలిస్తున్నాడు. మేఘసంధి హయమును పట్టుకున్నాడు. అర్జునునితో యుద్ధానికి సన్నద్ధం అయ్యాడు. "ఇదేమన్నా విరాట రాజు అంతః పురము అనుకున్నావా ఆడవాళ్ల మధ్య తిరిగినట్టు తిరగడానికి. నేను హయమును పట్టుకున్నాను. నాతో యుద్ధం చెయ్యి" అని అర్జునుని కవ్వించాడు. అప్పుడు అర్జునుడు నవ్వి ఇలా అన్నాడు. "రాజా! నాకు నీ మీద ఎలాంటి కోపమూ లేదు. ఇది యాగాశ్వము. దీనిని పట్టుకొన్న వారిని చంపవద్దని మా అన్నగారి ఆజ్ఞ. ఆ విషయం నీకు చెప్పాను. తరువాత నీ ఇష్టం." అని అన్నాడు అర్జునుడు.

ఆ మాటలను అర్జునుని బలహీనతగా తీసుకున్నాడు మేఘసంధి. అర్జునుని మీద అస్త్ర వర్షము కురిపించాడు. అర్జునుడు తనను తాను రక్షించు కుంటూ మేఘ సంధి వేస్తున్న బాణములను ముక్కలు చేస్తున్నాడే తప్ప మేఘ సంధిని గానీ అతని సారధిని గానీ గాయపరిచే ప్రయత్నం చెయ్యడం లేదు. మేఘ సంధి రథమును కప్పేట్టు బాణములు సంధించాడు అర్జునుడు. కాని మేఘ సంధి ఇది అలుసుగా తీసుకొని అర్జునుని శరీరం అంతాబాణములతో కొట్టాడు. అర్జునునికి కోపం వచ్చింది. ఇంక లాభం లేదనుకున్నాడు. అన్నగారి మాట పక్కన పెట్టాడు. మేఘసంధి రథమునకు కట్టిన గుర్రములను చంపాడు. సారధిని చంపాడు. అతని పతాకమును కూల్చాడు. రథమును కూలగొట్టాడు. మేఘసంధి రథము నుండి కిందికి దూకాడు. గదను చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. గదను తిప్పుతూ అర్జునుని మీదికి దూకాడు. అప్పుడు కూడా మేఘ సంధిని అర్జునుడు కొట్టలేదు. కేవలం అతని గదను మాత్రం విరగ్గొట్టాడు. నిరాయుధుడుగా నిలబడి ఉన్న మేఘ సంధిని చూచి అర్జునుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ రాజా! మా అన్న మాట ప్రకారము నేను నిన్ను చంపలేదు. అందుకనే ఇప్పటిదాకా బతికి ఉన్నావు. ఏదో క్షత్రియ ధర్మమును పాటించి అశ్వమును పట్టుకున్నావు. నాతో యుద్ధం చేసావు. ఇంక చాలు. శాంతి వహించు." అనిఅన్నాడు అర్జునుడు. మేఘ సంధి కూడా ఆలోచించాడు. అదే మేలనుకున్నాడు. అర్జునునికి ప్రణామం చేసాడు. అర్జునుడు మేఘ సంధిని కౌగలించుకున్నాడు. అశ్వమేధ యాగమునకు అన్నగారు ధర్మజుని ఆహ్వానమును మేఘ సంధికి అందచేసాడు. బంధుమిత్రసపరివార సమేతంగా రాబోవు చైత్రశుద్ధపౌర్ణమి నాడు జరగబోయే అశ్వమేధయాగమునకు రమ్మని ఆహ్వానించాడు. ఆ ఆహ్వానమును మన్నించాడు మేఘసంధి. తరువాత అర్జునుడు యాగాశ్వమును అనుసరిస్తూ వెళ్లాడు. ఆ అశ్వరాజము వంగ దేశము, పౌండ్రదేశము, మ్లేచ్ఛదేశము, మొదలగు దేశములలో సంచరించింది. అర్జునుడు ఆయాదేశ రాజులను జయించాడు. ధర్మజుని ఆహ్వానమును వారికి అందజేసాడు. తరువాత ఆ హయము ఛేది దేశములో ప్రవేశించింది. ఛేది దేశము రాజు శరభుడు. శరభుడు శిశుపాలుని కుమారుడు. మొదట శరభుడు యాగాశ్వమును బంధించినా, అంతలో తెలివితెచ్చుకొని దానిని విడిచిపెట్టి అర్జునుని ఆదరించాడు. అర్జునుడు అతనికి కూడా ధర్మజుని యాగ ఆహ్వానమును అందించాడు. తరువాత అర్జునుడు టెంకణ దేశపు రాజు అయిన కిరాత రాజును

అనుదవత్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

జయించాడు. తరువాత కోసల, కాశీ రాజులను జయించాడు. తరువాత దశార్ణ దేశాధీశుడు చిత్రాంగదుడు కూడా మొదట అర్జునుని ఎదిరించినా తరువాత లొంగిపోయాడు. తరువాత హయము నిషాద దేశము చేరింది. ఆ దేశమును ఏకలవ్యుని కుమారుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు అర్జునుని మీదికి ససైన్యంగా యుద్ధానికి వచ్చాడు. కాని ఎంతో కాలం అర్జునుని ముందు నిలువలేకపోయాడు. తుదకు అర్జునునికి లొంగిపోయాడు. తరువాత ఆ హయము దక్షిణంగా ప్రయాణం చేసింది. పౌండ్రదేశము, ఆంధ్రదేశము, ద్రవిడ దేశము, కేరళ దేశము, కర్ణాటక దేశములలో సంచరించింది. అర్జునుడు ఆయాదేశాధీశులను యుద్ధం చేసి ఓడించాడు. తరువాత ఆ హయము సౌరాష్ట్రదేశములో ప్రవేశించింది. గోకర్ణం చేరింది. తరువాత ద్వారక ప్రవేశించింది.

అర్జునుని రాక విన్న యాదవులు ఆయనకు ఎదురు వెళ్లి ఆయనను స్వాగత సత్కారములు చేసారు. తరువాత ఆ హయము పశ్చిమ సముద్ర తీరము గుండా పాంచాల దేశమును చేరింది. తరువాత గాంధార దేశములో ప్రవేశించింది. గాంధార దేశమును శకుని కుమారుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు కూడా బాల్య చాపల్యం చేత అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. అర్జునుడు తన అన్నగారి ఆజ్ఞను తెలియ చేసాడు. కాని శకుని కుమారుడు వినలేదు. మొండిగా యుద్ధం చేసాడు. గాంధార సేన అంతా అర్జునుని చేతిలో నాశనమయింది. కాని శకుని కొడుకు పట్టు విడువ లేదు. ఒంటరిగానే అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. అతని బలపరాక్రమములకు అర్జునుడు ముచ్చట పడ్డాడు. అతనితో ఇలా అన్నాడు. "కుమారా! మా అన్న ధర్మరాజు నన్ను ఎవరినీ చంప వద్దని, అశ్వమేధ యాగమునకు ఆహ్వానమును అందజేయమని నన్ను పంపాడు. కాబట్టి నా మాట విను. ఈ అనవసర యుద్ధము మాను." అని అనునయించాడు. కానీ ఆ శకుని కొడుకు అర్జునుని మాటలు వినలేదు. పదునైన బాణములను అర్జునుని మీద ప్రయోగించాడు. విధి లేక అర్జునుడు శకుని కుమారుని కిరీటము నేల పడేట్టు కొట్టాడు. అది చూచిన అందరూ కావాలంటే ఆ బాణంతో శకుని కుమారుని తల ఎగుర గొట్టి ఉండేవాడు. ఆహా అర్జునుడు ఎంత దయగలవాడు అని అనుకున్నారు. కాని శకుని కుమారునికి బుద్ధి రాలేదు. మరలా అర్జునుని మీద బాణములు ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు కేవలం అతను వేసిన అస్త్రములను శస్త్రములను తిప్పి కొట్టాడు. ఇది చూచిన గాంధార సేనలు పారిపోయాయి.

శకుని కుమారుడు అర్జునునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు అని తెలిసి అతని తల్లి, మంత్రులు యుద్ధ భూమికి వచ్చారు. శకుని కుమారుని విడిచిపెట్టమని అర్జునుని వేడుకున్నారు. అర్జునుడు వెంటనే యుద్ధం ఆపాడు. శకుని భార్యకు నమస్కారం చేసాడు. శకుని కుమారునితో ఇలా అన్నాడు. "కుమారా! నీవు నాతో యుద్ధం చేయడం నాకు బాధ కలిగించింది. ధర్మరాజు ఎవరినీ చంపవద్దు అని ఆజ్ఞాపించాడు. ఆ విషయం నేను నీకు చెప్పాను. కానీ నీవు వినలేదు. అయినా నేను నిన్ను చంపలేదు. పైగా నీవు మా పెదనాన్న గారు ధృతరాష్ట్రునికి, పెదతల్లి గాంధారికి దగ్గర బంధువు. అందుకని నిన్ను చంపలేదు. ఇంక నైనా శాంతి వహించు. అయినా నాతో యుద్ధం నీకు ఎందుకయ్యా. మనం ఏమన్నా శత్రువులమా చెప్పు." అని

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

అన్నాడు. ఆ మాటలకు శకుని కుమారుడు శాంతించాడు. తరువాత అర్జునుడు ధర్మరాజు ఆహ్వానమును అందచేసాడు. "రాబోవు చైత్రశుద్ధపౌర్ణమి నాడు జరుగబోవు అశ్వమేధ యాగమునకు తామందరూ తరలి రావాలి." అని ఆహ్వానించాడు. తరువాత అర్జునుడు యాగాశ్వమును వెంబడించాడు. ఆ అశ్వము హస్తినాపురమునకు తిరుగు ప్రయాణమయింది.

అర్జునుడు యాగాశ్వాన్ని వెంబడిస్తూ ఆయాదేశాల రాజులను జయిస్తూ దిగ్విజయం గా పర్యటిస్తున్న విషయములను ఎప్పటికప్పుడు చారుల వలన తెలుసుకుంటూ ధర్మరాజు పరమానంద భరితుడవుతున్నాడు. ఇంతలో మాఘ శుద్ధ పూర్ణిమ రానే వచ్చింది. ఆ రోజు ధర్మరాజు నిండుకొలువులో ఆశీనుడై ఉన్నాడు. తన తమ్ములను కొలువు కూటమునకు రావించాడు. భీముని చూచి ధర్మరాజు ఇలాఅన్నాడు.

'భీమసేనా! నీ తమ్ముడు అర్జునుడు అశ్వమేధ యాగాశ్వము వెంట జైత్రయాత్ర ముగించుకొని తిరిగి వస్తున్నాడని వర్తమానం వచ్చింది. నీకు తెలియదా! చైత్ర మాసం రావడానికి ఎంతో సమయం లేదు. మహామునులను, రాజులను ఆహ్వానించాలి. తగిన వార్తాహరులను సిద్ధం చెయ్యి. అలాగే యాగ నిర్వహణకు ఒక యజ్ఞశాలను నిర్మించ డానికి సన్నాహాలు చెయ్యి. యాగమునకు వచ్చు రాజులకు, మునులకు, ప్రముఖులకు తగు విడిది ఏర్పాట్లు చెయ్యండి. తగిన అతిథి గృహములను నిర్మించండి." అని ఆదేశించాడు. భీముడు వెంటనే వాస్తు శిల్పులను పిలిపించి, యాగశాలను, విడిది గృ హములను వెను వెంటనే నిర్మింపజేసాడు. భూమండలం అంతా తిరిగి రాజులను, మునులను ఆహ్వానించడానికి బ్రాహ్మణులను పంపించాడు. ధర్మరాజు ఆహ్వానమును బ్రాహ్మణుల ద్వారా అందుకున్న రాజులు తమ తమ సైన్యములతోనూ, మునులు తమ తమ శిష్యబృందములతోనూ హస్తినాపురము చేరుకున్నారు. వారందరినీ చూచి ధర్మరాజు మహదానందభరితుడయ్యాడు. వారి వారి అంతస్తులను బట్టి వారికి అతిథి మర్యాదలు, భోజన సదుపాయాలు, విడుదులు ఏర్పాటు చేయించాడు. ఈ ఏర్పాట్లన్నీ సేవకులకు అప్పగించకుండా, ధర్మరాజు తానేస్వయంగా పర్యవేక్షించసాగాడు. భీముని ఆధ్వర్యంలో నిర్మింపబడిన యాగశాలను, అతిథి గృహములను చూచి శ్రీ కృష్ణుడు, వచ్చిన అతిథులు, ఎంతో సంతోషించారు. అతిథి సత్కారాలు ఎలా ఉన్నాయంటే, జనమేజయ మహారాజా! లక్షమంది ఒక సారి భోజనం చేస్తే, ఒక నగారా మోగుతుంది. ఆ నగారా ఎడతెరిపి లేకుండా మోగుతూనే ఉంది. అంటే అనుక్షణం లక్షమంది భోజనంచేయడం పూర్తిచేస్తున్నారన్న మాట! అని జనమేజయుని వైశంపాయనుడు చెప్పాడు. ఇంకా ఇలా చెప్పసాగాడు.

ధర్మరాజు, భీమసేనుడి సాయంతో, వచ్చిన ఆహూతులను పూజించాడు. ఆ పూజలందుకున్న శ్రీ కృష్ణుడు, బలరాముడు, సాత్యకి, యాదవ ప్రముఖులు మొదలగువారు ఎంతో సంతోషించారు. ఇంతలో అర్జునుని దగ్గర నుండి వర్తమానము వచ్చిందని శ్రీ కృష్ణుడు ధర్మరాజుతో చెప్పాడు. " ధర్మనందనా! అర్జునుడు తాను కలిసిన రాజులందరినీ అశ్వమేధ యాగమునకు ఆహ్వానించాడట. వారందరూ యాగమునకు వస్తున్నారట. వారు ఇదివరకు

అమరనధ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

మనకు విరోధులైనా, ప్రస్తుతం మన ఆహ్వానము మేరకు వస్తున్నారు కాబట్టి వారిని పూజించడం ఆదరించడం మన విధి. అదీ కాకుండా మణీపురాధీశుడు, నా (అర్జునుని) కుమారుడు అయిన బభ్రువాహనుడు యాగమునకు వస్తున్నాడు. అతనికి తగు మర్యాదలు చెయ్యండి. అని అర్జునుడు తమరికి తెలియజేయమన్నాడు." అని శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుకు చెప్పాడు.

ఆ మాటలు విన్న ధర్మరాజు ఎంతో సంతోషించాడు. శ్రీకృష్ణుని తో ఇలా అన్నాడు. "శ్రీ కృష్ణా! నేనూ విన్నాను. అర్జునుడు ఎంతో మందితో యుద్ధం చేసి వారిని ఓడించి వారికి ఆహ్వానమును అందజేసాడు అని. కృష్ణా! అర్జునుడు మొన్న జరిగిన యుద్ధంలో భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణులు మొదలగు మహాయోధులతో యుద్ధం చేసి ఎంతో శ్రమ పడ్డాడు. మరలా ఇంతలోనే ఈ అశ్వమేధ యాగము కొరకు మరలా యుద్ధములలో పాల్గొన్నాడు. అకటా! నావలన అర్జునునికి ఎన్ని కష్టములు కలుగుతున్నాయి. కృష్ణా! నిన్ను ఒక మాట అడుగుతాను. అర్జునుని దేహము అనేకమైన మంచి లక్షణములతో కూడినది కదా! మరి ఈ యుద్ధములు ఒకటి వెంట ఒకటి అతనికి వెంట వెంటనే ఎందుకు సంప్రాప్తిస్తున్నాయి. అతనికి ఏ అంగములో ఏదైనా దోషము ఉందా! నీకేమైనా తెలుసా!" అని అడిగాడు ధర్మరాజు.

ఆ మాటలకు శ్రీ కృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు. "ధర్మనందనా! నీవు చెప్పినది నిజమే. అర్జునుడు సకల సులక్షణ సమన్వితుడు. కాని ఒకటే లోపము. అతని చిరుతొడలు (పిక్కలు) మాత్రము అతని శరీరానికి తగినట్టు కాకుండా కొంచెం ఎక్కువగా ఉన్నాయి. అదే అతని శరీరంలో లోపం. దాని వలననే అతనికి ఈ కష్టాలు కలుగుతున్నాయేమో అని అనుమానంగా ఉంది. కానీ అర్జునుని కష్టాలు అన్నీ తొలగిపోయాయి. ఇంక అతనిని ఏ కష్టమూ వరించదు." అని అన్నాడు కృష్ణుడు. ఇంతలో అర్జునుని వద్దనుండి ఒక దూత అక్కడకు వచ్చాడు. ఆ దూత ధర్మరాజుకు నమస్కరించి "మహారాజా! అర్జునులవారు హస్తినాపుర సమీపానికి విచ్చేసారు. రేపు తమ దర్శనం చేసుకుంటారు అని తమరికి మనవి చేయమన్నారు." అని చెప్పాడు. ఆ మాటలు విని ధర్మరాజు, భీమ, నకుల సహదేవులు, శ్రీ కృష్ణుడు పరమానందభరితులయ్యారు. అర్జునుని రాక కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. మరునాడు అర్జునుడు యజ్ఞాశ్వము ముందు నడువగా హస్తినాపుర ప్రవేశము చేసాడు. వందిమాగధులు, హస్తినాపుర ప్రజలు అర్జునుని విజయ యాత్రా విశేషములను వేనోళ్ల పొగుడుతున్నారు. అర్జునుడు యాగశాలను సమీపించాడు. ధర్మరాజు, భీముడు,నకుల సహదేవులు, శ్రీకృష్ణుడు, బలరాముడు, యాదవులు అర్జునునికి ఎదురు వెళ్లి స్వాగతం పలికారు. అర్జునుని సాదరంగా యాగశాలము తీసుకొని వచ్చారు. అర్జునుడు ధృతరాష్ట్రుడు, గాంధారిని దర్శించి నమస్కరించాడు. తరువాత తన తల్లి కుంతీ దేవిని కలిసి ఆమె ఆశీర్వాదాలు తీసుకున్నాడు. ఇంతలో అర్జునుని కుమారుడు బభ్రువాహనుడు, అర్జునుని భార్యలు చిత్రాంగద, ఉలూపి హస్తినకు చేరుకున్నారు. వారందరిని తీసుకొని అర్జునుడు ధర్మరాజు వద్దకు వెళ్లాడు. తన భార్యలను, కుమారుడిని | ధర్మరాజుకు పరిచయం చేసాడు. తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు గాంధారిలను కలిసి వారి ఆశీర్వాదములు అందుకున్నాడు. తల్లి కుంతీదేవికి కోడళ్లను, మనుమడిని చూపించాడు. కుంతీదేవి వారిని

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

ఆదరంతో ఆశీర్వదించింది. తరువాత చిత్రాంగద, ఉలూపి తమ అక్కగారలైన ద్రౌపది, సుభద్రలను కలుసుకొన్నారు. అందరూ అరమరికలు లేకుండా హాయిగా మాట్లాడుకున్నారు. ఆ ప్రకారంగా అశ్వమేధయాగమునకు సర్వసన్నాహాలు పూర్తి అయ్యాయి. ఇంతలో యాగము మొదలు పెట్టవలసిన రోజు వచ్చింది. వ్యాసుడు ధర్మరాజును చూచి ఇలా అన్నాడు. "ధర్మనందనా! ఈ యజ్ఞము చాలా గొప్పది. ఈ యాగమునకు కావలసిన ధనము నీవు సంపాదించావు. కాబట్టి యాగమును నిర్విఘ్నంగా నెరవేర్చు. అశ్వమేధ యాగము సమాప్తము అయ్యేరోజున చేసే స్నానము అతి పవిత్రమైనది. ఆ స్నానముతో నీ సమస్తపాపములు తొలగిపోతాయి. నీవు భారతయుద్ధములో అన్నదమ్ములను, గురువులను, పితరులను, పితామహులను, బంధువులను సంహరించిన పాపములన్నీ ఆ స్నానంతో తొలగిపోతాయి. నీకు శుభం కలుగుతుంది." అని చెప్పాడు వ్యాసుడు. వ్యాసుని ఆదేశం ప్రకారం ధర్మరాజు యజ్ఞదీక్ష పూనాడు. ఋత్విక్కులు యజ్ఞకాండ నిర్వర్తిస్తున్నారు. మంత్రాలు పఠిస్తూ అగ్నిలో హోమద్రవ్యాలు వేలుస్తున్నారు. వేద మంత్రములను ఉచ్చరిస్తూ సోమ లతల నుండి సోమరసాన్ని పిండుతున్నారు. యజ్ఞమునకు వచ్చిన వారందరికీ భోజన సదుపాయములు సమకూర్చడం భీముడు పర్యవేక్షిస్తున్నాడు. అందరి చేతా కొసరి కొసరి తినిపిస్తున్నాడు. లేదు అన కుండా సంతర్పణలు చేస్తున్నాడు.

యజ్ఞమునకు వచ్చిన వారు ఎవరూ ఒట్టి చేతులతో వెళ్లడం లేదు. ఆ యజ్ఞవాటిక దేవయజ్ఞమును తలపిస్తూ ఉంది. భూలోకంలో ఈ విధంగా అశ్వమేధయాగము జరుగుతుంటే దేవతలుకూడా ఆకాశము నుండి చూస్తున్నారు. ప్రధాన యజ్ఞ వాటికను బంగారు ఇటుకలతో చతుర ప్రాకారంలో నిర్మించారు. ఎటు చూచినా 18 మూరలు ఉండేట్టు నిర్మించారు. యజ్ఞవాటిక గరుడుని ఆకారంతో నిర్మితమయింది. ఋత్తిక్కులు ఊపస్తంభములు పాతారు. దానికీ ఒకసంఖ్య ఉంది. మొత్తం 21 ఊపస్తంభములు నిర్మించారు. ఖాదిరములతో చేసిన స్తంభములు 6, బిల్వ కర్రలతో చేసినవి 6, మోదుగ కర్రతో చేసినవి 6, దేవదారు కర్రలతో చేసినవి 2, శ్లేషాతక చెట్టు కొయ్యతో చేసినవి 1, మొత్తం 21 ఊపస్తంభములు పాతారు. ఇవి కాకుండా ఇంకా బంగారం తో చేసిన స్తంభములు అనేకములు అలంకరణార్థము పాతారు. ఆ ఊపస్తంభములకు నాలుగు కాళ్ల జంతువులను, వివిధ పక్షులను, జలచరములను కట్టారు. ఆ ప్రాణులు మొత్తం 300. అందులో ప్రధాన ఊప స్తంభమునకు యజ్ఞాశ్వమును కట్టారు. యజ్ఞమునకు వేదవ్యాసుని శిష్యబృందము వచ్చింది. అందరిలో వారు ప్రధానంగా ప్రకాశిస్తున్నారు. తరువాత ఊప స్తంభములకు కట్టిన 300 జంతువులను, పక్షులను, జలచరములను చంపారు. తరువాత యజ్ఞాశ్వమును చంపే సమయం వచ్చింది. అప్పుడు ద్రౌపదిని యజ్ఞాశ్వము దగ్గరగా ఉండమన్నారు. దేశమంతా తిరిగి వచ్చిన ఆ యజ్ఞాశ్వమును చంపారు. ఆ అశ్వము యొక్క వివిధ అవయవములు అన్ని ద్రౌపది తన స్వహస్తములతో అగ్నిలో వేసి దేవతలకు హవిస్సుల రూపంలో అందజేసింది. యజ్ఞాశ్వము యొక్క మాంసము హోమగుండములో కాలుతుంటే, అందులో నుండి వచ్చే పొగను, వాసనను పీల్చి, పాండవులు,

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

ద్రౌపది ఎంతో ఆనందించారు. తరువాత యజ్ఞాశ్వము యొక్క మిగిలిన మాంసమును ఋత్విక్కులు శాస్త్ర విధిగా హోమగుండములో వేసారు. దానితో అశ్వమేధ యాగము పూర్తి అయింది. ధర్మరాజు సదస్యులకు కోటి వేల నిష్కములు దక్షిణగా ఇచ్చాడు. భూదానం కింద ధర్మరాజు తన రాజ్యమును వ్యాసునికి దానంగా ఇచ్చాడు. అప్పుడు వ్యాసుడు ఇలా అన్నాడు. "ధర్మనందనా! నీవునాకు భూమిని దానంగా ఇచ్చావు. మేము నీవు ఇచ్చిన భూమి ఏం చేసుకుంటాము. దానికి సమానమైన బంగారమును దానంగా ఇవ్వు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు. "వ్యాసమునీంద్రా! అశ్వమేధయాగము పరిసమాప్తి సమయములో భూదానం చెయ్యాలని ఆర్యులు అంటారు. అందుకని అర్జునుని చేత జయింప బడిన భూమి అంతా మీకు దానంగా ఇచ్చాను. నాకు ఇంక రాజ్యము లేదు. కాబట్టి వనవాసమునకు వెళతాను. అంతే కానీ ఇచ్చిన రాజ్యమును తిరిగి తీసుకోను." అని అన్నాడు ధర్మరాజు. ఆ మాటలకు వ్యాసుడు ఇలా బదులు చెప్పాడు. "ధర్మనందనా! నీవు మాకు భూమిని దానంగా ఇచ్చావు. కాబట్టి ఈ భూమి అంతా మాదే. అందుకు సందేహం లేదు. కానీ మాకు ఈ భూమి అవసరం లేదు. అందుకని మేము ఆ భూమిని నీకు తిరిగి అమ్ముతున్నాము. తగిన వెల ఇచ్చి తీసుకో. దీనికి అభ్యంతరం ఏముంది . పైగా ఈ భూమిని మేము అమ్ముతాము అని అంటున్నాము కాబట్టి తగిన వెల ఇచ్చి తీసుకొనడం రాజధర్మం. ఇందులో తప్పులేదు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

ఆ మాటలు విన్న శ్రీకృష్ణుడు కూడా వ్యాసుడు చెప్పిన ప్రకారం చెయ్యుమన్నాడు. అప్పుడు ధర్మరాజు కోటికోట్ల మాడలు కుప్పగా పోసి నేను దానంగా ఇచ్చిన భూమి వెల ఇంత అని అన్నాడు. ఆ బంగారమును తీసుకొని వ్యాసుడు భూమిని తిరిగి ధర్మరాజుకు అప్పగించాడు. ఆ బంగారమును వ్యాసుడు ఆ యాగమునకు వచ్చిన బ్రాహ్మణులకు అందరికీ పంచిపెట్టాడు. అంతేకాకుండా ధర్మరాజు, ఆ యాగము కోసరం తయారు చేయించిన బంగారు పళ్లెములు, బిందెలు, ఇతర వస్తువులు బ్రాహ్మణులకు పంచి పెట్టాడు. బ్రాహ్మణ దానములు అయిన తరువాత క్షత్రియులకు, వైశ్యులకు, శూద్రులకు, ఇంకా తక్కువ జాతి వారందరికీ అపారంగా ధనమును పంచి పెట్టాడు ధర్మరాజు. యజ్ఞమునకు వచ్చిన వారంతా అత్యంత సంతుష్టులై వారి వారి ఇండ్లకు తిరిగి వెళ్లారు. వేద వ్యాసుడు తన భాగమునకు వచ్చిన ధనమును కుంతీదేవికి ఇచ్చాడు. కుంతీ దేవి ఆ ధనమును పేదలకు పంచి పెట్టింది. ఓ జనమేజయ మహారాజా! ధర్మరాజు దాన ధర్మములలో రెండవ మరుత్తు అని అనిపించుకున్నాడు. యజ్ఞము పరిసమాప్తి అయిన తరువాత ధర్మరాజు, తమ్ములతో, భార్యలతో యజ్ఞస్నానముచేసాడు. తన దేహమును మనస్సును పవిత్రం చేసుకున్నాడు. ఆ యజ్ఞమును దగ్గర ఉండి నిర్విఘ్నముగా జరిపించిన వ్యాసునికి సాష్టాంగ ప్రమాణం చేసాడు ధర్మరాజు. ధర్మరాజును దీవించి వ్యాసుడు తన శిష్యులతో పాటు వెళ్లిపోయాడు.

వ్యాసుల వారు తమ శిష్యులతో సహా వెళ్లిపోయిన తరువాత ధర్మరాజు యాగమునకు వచ్చిన రాజులను అందరినీ సముచితంగా సత్కరించాడు.

బంగారమును మణులను, మాణిక్యాలను, నగలను, ఏనుగులను, హయములను, వేశ్యలను

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

కానుకలుగా ఇచ్చాడు. ఎంతో దూరమునుండి వచ్చిన బభ్రువాహనుని సముచితంగా సత్కరించాడు. తన దేశమునకు వెళ్లడానికి అనుమతించాడు. ఎన్నాళ్లుగానో భర్తనుండి విడిగా ఉన్న ఉలూపీ, చిత్రాంగదలు ఇప్పుడు తమ భర్త అర్జునుని వద్దనే ఉండిపోయారు. బభ్రువాహనుడు మాత్రము తన దేశమునకు వెళ్లాడు. సింధు దేశము నుండి శిశుపాలుని భార్య అందరి కంటే ముందుగా యాగము చూడటానికి వచ్చింది. ధర్మరాజు అమెను సముచితంగా ఆదరించాడు. ఆమె మనుమడిని సింధు దేశమునకు పట్టాభిషిక్తుడిని చేసాడు. తరువాత భారత యుద్ధములో ఓడిపోయి చని పోయిన రాజుల రాజ్యములను వారి వారి వారసులకు ఇచ్చివేసాడు ధర్మరాజు. అందరూవెళ్లి పోయిన తరువాత శ్రీ కృష్ణుడు బలరాముడు యాదవ ప్రముఖులు మిగిలారు. శ్రీ కృష్ణునికి, బలరామునికి, సాత్యకికి ఇతర యాదవ ప్రముఖులకు అనేక రత్నాభరణములు, విలువైన కానుకలు ఇచ్చిసత్కరించాడు. ధర్మరాజు ఇచ్చిన కానుకలతో వారు సంతృప్తి చెందారు. తరువాత శ్రీకృష్ణుడు, బలరాముడు, సాత్యకి మిగిలిన వారు ద్వారకకు వెళ్ళారు." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునితో అశ్వమేధయాగ విశేషములను సవిస్తరముగా వివరించాడు. అప్పుడు జనమేజయుడు ఈ విధంగా అడిగాడు. "ఓ వైశంపాయన మహర్షి! అత్యంత వైభవోపేతంగా జరిగిన అశ్వమేధ యాగ సందర్భంలో ఏదైనా అందరికి విస్మయము కలిగించే సంఘటన జరిగిందా. అలా జరిగి ఉంటే దాని గురించి వివరించండి." అని అడిగాడు.

వైశంపాయనుడు ఇలా చెప్పసాగాడు. " మీ తాతగారు అశ్వమేధ యాగము చేయుచున్న సమయంలో ఒక ముంగిస యాగ శాలకు వచ్చింది. అక్కడ ఉన్న ఋత్విక్కులను సదస్యులను బ్రాహ్మణులను చూచి "ఈ అశ్వమేధ యాగము సక్తుప్రస్థుని ధర్మమును కొంచెం కూడా పోలదు. " అని ప్రకటించింది. ఆ మాటలు విని అక్కడ ఉన్న బ్రాహ్మణులు ఆశ్చర్యపోయారు. అప్పుడు ఋత్విక్కులు ఆ ముంగిసతో ఇలా అన్నారు.

ఈ "ఈ యాగములో మంత్రపఠనము, కర్మకాండ, వివిధములైన దాన ధర్మములు, అన్నియు అందరి చేత ప్రశంసలు పొందాయి. ధర్మరాజు యాగమును నిర్వహించిన తీరు, శ్రద్ధ, భక్తి అందరికి ఆమోద యోగ్యము అయ్యాయి. ఇందులో జరిగిన ధర్మవిరుద్ధ కార్యము ఏమి?" అని అడిగారు. ఆ మాటలకు ఆ ముంగిస ఇలా బదులు చెప్పింది. "అయ్యా! ధర్మక్షేత్రము అని పిలువబడుతున్న కురుక్షేత్రములో ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. అతడు పొలములో రాలి పడిన ధాన్యమును ఏరుకొని దానిని ఆహారంగా తింటూ జీవించేవాడు. అతనికి రోషము, కామము లేవు. అత్యంత సౌమ్యుడు. అతనికి భార్య, కుమారుడు, కోడలు ఉన్నారు. వారు కూడా ఆ బ్రాహ్మణుని అనుసరించి దొరికిన దానితో తృప్తిగా జీవిస్తున్నారు. ఒకసారి తీవ్రమైన అనావృష్టి (కరువు) వచ్చింది. వర్షములు కురవ లేదు. తిండి దొరకడమే కష్టం అయింది. ఒక రోజు వారు నలుగురూ పొలములకు వెళ్లి గింజలు ఏరుకొని వచ్చారు. వాటితో పేలపిండి తయారుచేసుకున్నారు.

అమరనథ్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్థాశ్వాసము)

దేవతారాధన, సంధ్యావందనము మొదలగు కార్యక్రములు ముగించుకొని ఆ పేలపిండిని నలుగురూ సమంగా పంచుకున్నారు. ఆ పేలపిండిని తినడానికి సిద్ధం అవుతున్న తరుణంలో వారి వద్దకు ఒక బాటసారి అతిధిగా వచ్చాడు. వారు నలుగురూ ఆయనకు ఎదురు వెళ్లి సాదరంగా తీసుకొని వచ్చారు. తమ కుటీరములోకి తీసుకొని వెళ్లి అతనికి అతిథి మర్యాదలు చేసారు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు తన వంతుకు వచ్చిన పేలపిండిని ఆ అతిధికి ఇచ్చి "మహానుభావా! ఈ పేలపిండి అన్యాయముగా సంపాదించినది కాదు. ధర్మంగా సంపాదించాము. కాబట్టి ఈ పేలపిండిని తమరు సేవించండి." అని అన్నాడు. సరే అని ఆ పేలపిండిని ఆ అతిధి తిన్నాడు. కాని అతని ఆకలి తీరలేదు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య ఇలా అన్నది. "నాధా! నా వంతు వచ్చిన పేలపిండిని మీరు ఆయనకు ఇచ్చి తృప్తి పరచండి. ఆయన ఆకలి తీర్చండి." అని చెప్పింది. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు ఇలా అన్నాడు. "నోరు లేని పక్షులుకూడా తమ తమ భార్యలకు ఆహారము తెచ్చి పెట్టి ఆకలి తీరుస్తాయి కదా. అటవంటప్పుడు నేను నీవు తినబోవు ఆహారమును ఎలాతీసుకొన గలను." అని అన్నాడు. ఆ మాటలకు అతని భార్య ఇలా అంది. "నాధా! భార్యకు తన భర్తయే చుట్టము, స్నేహితుడు, భర్త, తల్లి, తండ్రి, గురువు, దైవము. కావున భర్త చెయ్యలేని పని భార్య చెయ్యడం ధర్మం కదా! మీ తరువాత నేను. మీరు ముందు మీ వంతుకు వచ్చిన పేలపిండి ఇచ్చారు. తరువాత నేను కదా ఇవ్వాలి. అదీ కాకుండా మీరు తినకుండా పస్తు ఉంటే నేను మాత్రం ఎలా తినగలను. కాబట్టి సంకోచించక ఈ పేలపిండిని అతిధికి ఇచ్చి సంతోష పెట్టండి." అని చెప్పింది. ఆయన భార్య. చేసేది లేక ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్య వంతుకు వచ్చిన పేలపిండిని ఆ అతిధికి సమర్పించాడు. ఆ పేలపిండి తిన్నాకూడా ఆ అతిధి ఆకలి తీరలేదు. ఇంకా విచారంగానే ఉన్నాడు. అయ్యో అతిధిని సంతోష పెట్టలేకపోయానే అని ఆ బ్రాహ్మణుడు బాధపడుతున్నాడు.

తండ్రి బాధను చూచి కుమారుడు ఇలా అన్నాడు. "తండ్రీ! దీనికి ఇంత బాధ పడతారెందుకు. నా వంతుకు వచ్చిన పేలపిండిని అతిధికి ఇచ్చి ఆయనను తృప్తి పరచండి." అన్నాడు. "నాయనా కుమారా! పిల్లలు ఎంత పెద్ద వాళ్లయినా తల్లి తండ్రులకు వాళ్లు చిన్న వాళ్లే. చిన్న వాళ్లకు ఆకలి ఎక్కువ. అందుకని నీ నోటి దగ్గర ఆహారము నేను ఎలా తీసుకొనగలను." అని అన్నాడు. ఆ మాటలకు కుమారుడు ఇలా అన్నాడు. "తండ్రిగారూ! తండ్రియే కొడుకు రూపంలో పుడతాడు అని శాస్త్రములు చెబుతున్నాయి కదా. మీ బాధ నాది కాదా. మీ దుఃఖము తీర్చడం కొడుకుగా నా కర్తవ్యము కాదా! కాబట్టి సంకోచించక ఈ పేలపిండిని అతిధికి ఇవ్వండి అని అన్నాడు. కుమారుని మాటలకు తృప్తి పడి ఆ బ్రాహ్మణుడు తన కుమారుని వంతుకు వచ్చిన పేలపిండిని ఆ అతిదికి ఇచ్చాడు. ఆ అతిధి ఆ పేలపిండిని ఆరగించాడు కానీ అతని ఆకలి తీరలేదు. అతిధి తృప్తి చెందలేదు అని తెలుసుకున్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు. దుఃఖంతో బాధపడుతున్నాడు. ఇది చూచింది ఆయన కోడలు. వెంటనే తన వంతుకు వచ్చిన పేలపిండిని మామగారి ముందు పెట్టింది. "మామగారూ! దీనిని కూడా అతిధి కి సమర్పించి ఆయనను తృప్తిపరచండి." అని పలికింది. అది చూచి ఆ బ్రాహ్మణుడు

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

ఇలా అన్నాడు. "అమ్మా! నీవు మా ఇంటికి కోడలిగా వచ్చావు. మా దరిద్రంలో భాగం పంచుకున్నావు. సరి అయిన ఆహారము లేక సుకుమారమైన నీ శరీరము శుష్కించి పోయింది. దొరక్క దొరక్క ఇవ్వాళ ఈ పేలపిండి దొరింది. ఇది కూడా ఇచ్చి నీవు ఆకలితో ఎలా ఉండగలవు. నీవు ఆకలితో అలమటిస్తుంటే నేను ఎలా చూడగలను." అని బాధపడ్డాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

"మామగారూ!మీరు నాకు గురువులు. ఈ దేహములో ప్రాణములు కలిగిన దానికి గురువులకు శుశ్రూష చెయ్యడం శిష్యుల విధి. కాబట్టి నాకు మీకు శుశ్రూష చేసుకొనే భాగ్యం కలుగచేయండి. ఈ పేలపిండిని తీసుకొని అతిధికి సమర్పించండి." అని వినయంగా చెప్పింది కోడలు.

ఆమాటలకు సంతోషించి ఆ బ్రాహ్మణుడు తన కోడలి వంతు వచ్చిన పేలపిండిని కూడా ఆ అతిధికి సమర్పించాడు. ఆ అతిధి సంతోషంగా ఆ పేలపిండిని తిన్నాడు. అమ్మయ్య ఆకలి తీరింది అన్నాడు. ఆ మాటలకు వారునలుగురూసంతోషించారు. అప్పుడు ఆ అతిధి వారితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! నేను మీ ఇంటికి అతిధిగా వచ్చిన యమధర్మరాజును. నీ యొక్క, నీ కుటుంబ సభ్యుల యొక్క ధర్మనిరతి, సద్గుణ సంపత్తిని చూచి ఎంతో సంతోషించాను. నీ యందు పెద్దల ఎడల భక్తి, అతిధుల పట్ల వినయమూ, చేసే పని మీద శ్రద్ధ, కష్టకాలములో ఓర్పు మిక్కుటముగా ఉన్నాయి. నీవు చేసిన దానమును ప్రశంసిస్తూ దేవతలు పైనుండి చూస్తున్నారు చూడు." అని అన్నాడు. అప్పుడు దేవేంద్రుడు వారి మీద పూలవాన కురిపించాడు.

యముడు వారితో ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! దేవలోకంలో సప్తఋషులు మీ అందరి రాక కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. నీవు, నీ భార్య, కొడుకు కోడలితో స్వర్గానికి రా!" అని ఆహ్వానించాడు. అంతలో మరలా ఇలా అన్నాడు. "ఓ మహాభాగా! ఆకలి అన్నింటి కన్నా చెడ్డది. ఆకలి బుద్ధిని, వివేకమును మట్టుబెడుతుంది. ఆశ దయాగుణమును నాశనం చేస్తుంది. నీవు, నీ భార్య, కుమారుడు, కోడలు ఆకలిని, ఆశను జయించారు. అతిధి పూజచేసి దివ్యత్వమును పొందారు. నీ దానగుణమునకు మెచ్చి బ్రహ్మగారు తన లోకమునకు రమ్మని ఆహ్వానించారు. బ్రహ్మలోకము నుండి త్వరలో విమానం వస్తుంది. అంతేకాదు. ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! తనకు ఉన్న సంపదలో దానములు ధర్మములు చెయ్యడం, యజ్ఞాలు, యాగాలు చెయ్యడం గొప్ప విషయం కాదు. ధర్మంగా సంపాదించింది కొంచెమైనా దానిని తనకంటూ ఏమీ మిగుల్చుకోకుండా యోగ్యుడైన వాడికి దానం చెయ్యడం ఉత్తమోత్తమం." అని పలికి యమధర్మరాజు తన దివ్యమైన రూపమును వారికి చూపించాడు.

ఇంతలో ఆకాశంలో ఒక దివ్యమైన విమానం కనపడింది. దేవతలు మునులు ఆశ్చర్యపోయారు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు, ఆయన భార్య, కుమారుడు, కోడలు యమునికి సాష్టాంగ ప్రమాణం చేసి నిలబడ్డారు. "ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! అదుగో బ్రహ్మదేవుడు పంపిన దివ్య విమానము. మీరందరూ ఆ దివ్యమైన విమానము ఎక్కి బ్రహ్మలోకము వెళ్లండి." అని అన్నాడు యమధర్మరాజు. తరువాత ఆ బ్రాహ్మణుడు, తన భార్య, కుమారుడు,కోడలితో సహా ఆ

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

దివ్యమైన విమానము ఎక్కి బ్రహ్మలోకము వెళ్లిపోయాడు.
ఇదంతా నేను పక్కనే ఉన్న కలుగులో ఉండి చూచాను. నేను వెంటనే సక్తుప్రస్థుడు యమధర్మరాజు కాళ్లు కడిగిన నీటిలో అటు ఇటు పొర్లాను. కాని నా ఒంటికి ఒక పక్కమాత్రమే ఆ నీరు అంటుకుంది. ఆనీటి ప్రభావంతో నా శరీరం ఒక పక్క అంతా సువర్ణమయం అయింది. ఆ రోజు నుండి నేను ఎక్కడ యజ్ఞములు, యాగములు, దానములు, ధర్మములు జరుగుతుంటాయో అక్కడకు వెళుతుంటాను. ఎందుకంటే నా శరీరం రెండో వైపు కూడా ఎక్కడన్నా బంగారం మయం అవుతుందేమో అని ఆశ. కాని ఎక్కడా కాలేదు. ఇక్కడ ధర్మరాజు లోకోత్తరమైన అశ్వమేధ యాగము చేయుచున్నాడు అని తెలిసి ఇక్కడకు వచ్చాను. ఇక్క ఉన్న నీటిలో పొర్లి నా మిగిలిన శరీరం బంగారం చేసుకోవాలనుకున్నాను. కానీ అలా జరగలేదు. ఎందుకంటే కేవలం పొలాలలో రాలిన గింజలు ఏరుకొని జీవించే ఆ బ్రాహ్మణుడు చేసిన అతిధి పూజ కన్నా ధర్మరాజు చేసే అశ్వమేధ యాగము సాటి రాదు అన్న విషయం అర్ధం అయింది." అని పలికింది ఆ ముంగిస. వెంటనే ఆ ముంగిస అక్కడి నుండి ఎటో వెళ్లి పోయింది. ఇదీ ఆ యజ్ఞంలో జరిగిన ఒక అద్భుత విషయం." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునికి చెప్పాడు.
అప్పుడు జనమేజయుడు వైశంపాయనునితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ వైశంపాయన మహర్షీ! ! రాజులు యజ్ఞముల యందును, మునులు తపస్సు చేయడం లోనూ, బ్రాహ్మణులు మనస్సును, ఇంద్రియములను నిగ్రహించడం లోనూ ఆసక్తి చూపుతారు అని విన్నాము కదా! అందుకే కదా పూర్వము రాజులు, చక్రవర్తులు ఎన్నో యజ్ఞములు యాగములు చేసి కీర్తి గడించారు. పుణ్యలోకములు పొందారు. అదే ప్రకారము ధర్మరాజు కూడా అశ్వమేధ యాగమును అత్యంత ఉదాత్త రీతిలో నిర్వహించాడు కదా! ఇదివరకటి రాజుల కంటే సత్యము, శౌచము, భక్తి, శ్రద్ధలతో నిర్వహించాడు కదా. ఆయన నేసిన యాగమును వ్యాసుడు మొదలగు మహామునులు కూడా మెచ్చుకున్నారు కదా! ధర్మరాజు దేవేంద్రుడు చేసినట్టు అశ్వమేధ యాగము చేసాడు కదా! అటువంటి యాగమును ఆ ముంగిస ఎందుకు గర్హించింది. అవహేళన చేసింది. దానికి కారణము ఏమి?" అని అడిగాడు జనమేజయుడు.
వైశంపాయనుడు ఇలా చెప్పసాగాడు.
"జనమేజయా! ధర్మరాజు చేసిన అశ్వమేధ యాగము నువ్వు చెప్పిన ఉత్తమ లక్షణములు అన్ని కలిగి ఉంది. కాని ఒక్క విషయం. ఆ యాగములో ఎంతో జీవ హింస జరిగింది. 300 మూగజీవులను చంపారు. దేశ మంతా తిరిగి వచ్చిన ఆ యాగాశ్వమును కూడా చంపారు.
ఆ ముంగిస దృష్టిలో ఇంతటి జీవహింసతో నిర్వహించే అశ్వమేధ యాగము కన్నా ఆ బ్రాహ్మణుడు చేసిన తపోయజ్ఞము ఎంతో మేలైనది. ఆ విషయమే ఆ ముంగిస బహిరంగంగా చెప్పింది. ఆ బ్రాహ్మణుడు చేసిన సాత్విక, తపో యజ్ఞము వలననే తన సగం శరీరం సువర్ణ మయం అయింది అని కూడా చెప్పింది కదా. అది అబద్ధం కాదు కదా! కాబట్టి ఆ ముంగిస మాటలు మనం తోసి పుచ్చలేము. ఈ విషయంలో నీకు ఒక ఇతిహాసము చెబుతాను విను. పూర్వము దేవేంద్రుడు ఒక యాగమే చేయ తలపెట్టాడు. ఆ యాగమునకు అనేక మంది

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

ఋత్విక్కులు, మహామునులు, దేవతలు, వచ్చారు. యజ్ఞవేదిక తయారు చేసారు. అగ్ని వేల్చారు. ఆ యజ్ఞములో బలి ఇవ్వడానికి ఎన్నో జంతువులను సమకూర్చారు. అది చూచిన మునులు దేవేంద్రుడిని చూచి ఇలా అన్నారు. "దేవేంద్రా! నీవు చేసే యజ్ఞములో ఇన్ని జంతువులు చావవలెనా! ఇంత జీవ హింస జరగాలా! ఇది ధర్మం కాదు. జీవ హింసకు ప్రత్యామ్నాయంగా (బదులుగా) మూడేళ్లపాటు నిలువ వుంచిన విత్తనములను యజ్ఞద్రవ్యము లు గా వాడవచ్చును గదా. ఇది కృతయుగధర్మము. ఇది వేదములలో కూడా చెప్పబడింది. కాబట్టి వేదోక్తంగా యజ్ఞం చెయ్యి. జీవహింస మాను. కన్నీరు కారుస్తూ ఉన్న ఆ జంతువులను చూడు. కనికరంతో వాటిని వదిలిపెట్టు." అని అన్నారు.
కాని దేవేంద్రుడు వారి మాటలు వినలేదు. మునులు కూడా గట్టిగా ఇంద్రుని జీవహింస మానమని ప్రతిఘటించారు. దేవతలు ఇంద్రుడి పక్షం వహించారు. దేవలోకం రెండుగా చీలిపోయింది. ఉన్నాడు. ఆరోజుల్లో దేవేంద్రుడికి ఒక స్నేహితుడు ఉపరిచర వసువు అనే రాజు ఆ ఉపరిచర వసువు దేవేంద్రుడు చేస్తున్న యాగం చూడ్డానికి అక్కడకు వచ్చాడు. దేవతలు, మునులు ఆయనను మధ్యవర్తిగా పెట్టుకొన్నారు. తమ వివాదమును ఆయనకు విన్నవించారు. యజ్ఞములలో జీవహింస చేయాలా వద్దా అని అడిగారు. ఆయన దేవేంద్రుడికి మిత్రుడు కాబట్టి యజ్ఞ యాగములలో జీవహింస సరి అయినదే అని తీర్పు చెప్పాడు. ఆ తీర్పు ఫలితంగా ఆ ఉపరిచర వసువు నరకానికి పోయాడు. కాబట్టి జనమేజయ మహారాజా! జీవహింస లేని యాగము ఉత్తమమైనది. ఇందులో సంశయింప వలసినది ఏమీ లేదు. అదీకాకుండా, కేవలం పొలాలలో ఏరుకున్న గింజలతో పేలపిండి చేసుకొని పొట్ట నింపుకుంటున్న ఆ పేదబ్రాహ్మణుడు తనకు ఉన్నదంతా అతిధికి పెట్టాడు. మరి అది పొగడతగినదే కదా!" అని అన్నాడు వైశంపాయనుడు. ఆ మాటలు విన్న జనమేజయుడు ఇలా అన్నాడు. "మీరు చెప్పినది నిజమే మునీంద్రా! ఆ బ్రాహ్మణుని త్యాగం కొనియాడతగినదే! దానం చెయ్యడానికి ధర్మమార్గంలో సంపాదించిన ధనం మాత్రమే యోగ్యమైనది అన్న విషయాన్ని ఇంకా విపులంగా వివరించండి." అని అడిగాడు. దానికి వైశంపాయనుడు ఇలా చెప్పసాగాడు. "జనమేజయ మహారాజా! ఈ సందర్భంలో నీకు ఒక కథ చెబుతాను. సావధానంగా విను. పూర్వము అగస్త్యుడు 12 సంవత్సరములు నిరాఘాటంగా సాగే ఒక యాగము చెయ్యడానికి పూనుకున్నాడు. ఆ యాగమునకు అనుపజ్ఞులు అయిన మునులు, ఋత్విజులు వచ్చారు. యజ్ఞమునకు అన్ని ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి. కాని ఇంద్రుడు వర్షము కురిపించలేదు. ఫలితంగా ఓషధులు లభించలేదు. పంటలు పండలేదు. అందుకని దానములు ధర్మములు చేయుటకు, యజ్ఞమునకు వచ్చిన వారికి భోజనము పెట్టుటకు ధాన్యము లేదు. ఈ యాగము అగస్త్యుడు ఎలానిర్వహిస్తాడో అని అందరూ ఆతురతతో ఉన్నారు. ఎందుకంటే అగస్త్యుడు పన్నెండేళ్ల దీక్ష వహించాడు. ధర్మమార్గంతో సంపాదించినది తప్ప మరొక వస్తువు ముట్టుకోడు. ధర్మమార్గంలో ధాన్యం సమకూరాలంటే వానలు పడాలి. పంటలుపండాలి. ఏంజరుగుతుందో ఏమో అని అందరూ విచారంగా ఉన్నారు.

అమరనద్ అమర్

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

ఆమాటలను విన్నాడు అగస్త్యుడు. "ఓ మహామునులారా, ఋత్విక్కులారా! నేను చేయబోవు ధర్మయజ్ఞమునకు దేవేంద్రుడు సహకరించి సమృద్ధిగా వర్షములు కురిపిస్తే సరే సరి. లేక పోతే నేను ఇంద్రపదవిని అధిష్టించి, లోకములను పాలిస్తాను. మీరునిశ్చింతగా ఉండండి. అదీ కాకపోతే ఈ మూడు లోకములలో యజ్ఞద్రవ్యములు సమృద్ధిగా ఉన్నాయి కదా. అవన్నీ తీసుకొచ్చి యజ్ఞము చేయిస్తాను. ఈ సంవత్సరము ఉత్తర కురుభూములలో పంటలు బాగా పండాయి. ధాన్యము సమృద్ధిగా ఉంది. యాగసమయంలో అన్నదానం చెయ్యడానికి అక్కడి నుండి ధాన్యం తెప్పిస్తాను. అయినా నేను విత్తనములను అగ్నిలో వేల్చి యజ్ఞం చేస్తే లోకానికేమన్నా చెడు జరుగుతుందా! విత్తనములతో యజ్ఞం చేస్తే యజ్ఞమునకు ఆటంకం కలుగుతుందా! కాబట్టి ఈ విషయంలో మీరు చింతించవలసిన పనిలేదు." అని అన్నాడు అగస్త్యుడు. ఆ మాటలకు అక్కడ చేరినమునులు ఇలా అన్నారు. " ఓ అగస్త్య మహర్షి! ఇంత చిన్న దానికి తమరు తమ తపోశక్తిని ఎందుకు వృధా చేసుకుంటారు. ఇతరుల వద్దనుండి ధనం తీసుకొనడం ఎందుకు. ఉత్తర కురుభూముల నుండి ధాన్యం తెప్పించడం ఎందుకు. పంటలు పండడానికి ఉపయోగించే విత్తనములతో యజ్ఞం చేయడం ఎందుకు. మాకు కావలసిన వస్తువులు, యజ్ఞమునకు కావలసిన వస్తువులు మేము మా ఆశ్రమముల నుండి తీసుకొని వస్తాము. యజ్ఞము నిర్విఘ్నంగా నెరవేరుస్తాము." అని అన్నారు. ఈ విషయం అంతా తెలిసి దేవేంద్రుడు తన పదవి ఎక్కడ ఊడుతుందో అని భయపడ్డాడు. వెంటనే వర్షములు కురిపించాడు. బృహస్పతిని తోడు తీసుకొని భయపడుతూ భక్తితో అగస్త్యుని వద్దకు వచ్చాడు. ఇంద్రుని సాదరంగా ఆహ్వానించాడు అగస్త్యుడు. యజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా నెరవేర్చాడు. ఇంద్రుని, బృహస్పతిని సాదరంగా స్వర్గలోకమునకు పంపాడు. అంతేకాదు యజ్ఞమునకు వచ్చిన మునులను, ఋత్విక్కులను అగస్త్యుడు భక్తితో పూజించి వారికి తగు సత్కారములు చేసి పంపాడు. ఆ విధంగా హింసకు తావు లేకుండా యజ్ఞమును చేసి కీర్తి పొందాడు అగస్త్యుడు. కాబట్టి ఓ జనమేజయ మహారాజా! ధర్మమార్గంతో సంపాదించిన ధనంతో చేసే యజ్ఞము, హింసకు తావు లేకుండా చేసే యజ్ఞము మనోజ్ఞమై వెలుగుతుంది." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునికి చెప్పాడు. అప్పుడు జనమేజయుడు వైశంపాయనుని ఇలా అడిగాడు. "ఓ మహర్షీ! ఇది వరకు మీరు ఒక ముంగిస మానుష భాషలో మాట్లాడింది అని చెప్పారు. ఆ ముంగిస ఎవరో మహానుభావుడు అయి ఉండవచ్చును. కాబట్టి ఆ ముంగిస గురించి వివరించండి." అని అడిగాడు. అప్పుడు వైశంపాయనుడు ఇలా చెప్పసాగాడు.

" ఓ జనమేజయ మహారాజా! జమదగ్ని పితృకార్యము చేయ సంకల్పించాడు. ఒక కొత్త కుండలో తమ ఇంటిలో ఉన్న హోమ ధేనువు (పాడి ఆవు) పాలు పితికి పదిలంగా ఒక చోట పెట్టాడు. అతనిలో ఉన్న క్రోధమునకు అధి దేవత ఆకారము ధరించి వచ్చింది. పొరపాటున జరిగింది అనుకునేటట్టు ఆ కుండను పడదోసింది. పాలు అన్నీ నేలపాలు అయ్యాయి. జమదగ్ని అది చూచాడు. పాలు నేలపాలు అయ్యాయి అని తెలిసి కూడా ఏమీ కోపం తెచ్చుకోలేదు. అప్పుడు కోపమునకు అధి దేవత ఆయనను చూచి ఇలా అంది. "ఓ జమదగ్నీ! సాధారణంగా

మహా భారతము.
అశ్వమేధ పర్వము
(చతుర్ధాశ్వాసము)

భృగు సంతతి వారు మహా కోపిష్టులు అని అందరూ అంటారు కదా! ఇది నిజము కాదని నీవు నిరూపించావు. నీముందు నేను ఓడిపోయాను. నేను నీ పట్ల తప్పు చేసాను. నన్ను క్షమించు." అంది క్రోధము. "అదేమిటి! నీవేమి తప్పు చేసావు. ఒక వేళ నీకు తప్పుచేసాను అనే ఆలోచన ఉంటే దానిని నీ మనసులో నుండి తీసివెయ్యి. కాని నీవు శ్రాద్ధ సంకల్పమునకు భగ్నము కలిగించావు. పితృదేవతలు నీ మీద కోపింప గలరు. వెంటనే ఇక్కడి నుండి వెళ్ళిపో." అని అన్నాడు జమదగ్ని. ఆ మాటలు విని కోపము అంతర్ధానము అయింది.

తరువాత జమదగ్ని పితృదేవతలను ఆహ్వానించాడు. వారు వచ్చారు. కలిగించింది విషయం తెలుసుకొన్నారు. నీవు తల పెట్టిన శ్రాద్ధ కర్మకు కోపాధిదేవత విఘ్నం అని తెలిసికూడా నీవు ఊరుకున్నావు. నా శాంతము క్షమించరానిది. కాబట్టి నీవు ముంగిసలై పుట్టు." అని శపించారు. అప్పుడు జమదగ్ని వారికి నమస్కరించి "పితృదేవతలారా! బ్రాహ్మణులకు కోపము తగదు అంటారు కదా. అందుకని నేను క్రోధము చేసిన పనికి కోపించ లేదు. నా తప్పు క్షమించండి. నాకు ఈ శాపము నుండి విముక్తి కలిగించండి." అని ప్రార్థించాడు జమదగ్ని. వారు శాంతించారు. "కుమారా! మహా పండితులు ఉన్న సభలో ఒక మహాధర్మమును తప్పు అని చెప్పి నిరూపించాకో, అప్పుడే నీకు శాపమునుండి మోక్షము కలుగుతుంది." అని పలికారు. జనమేజయ మహారాజా! ఆ ముంగిస గతజన్మలో జమదగ్ని. మరు జన్మలో ముంగిసగా జన్మించి, ధర్మరాజు చేసిన అశ్వమేధ యాగమును అధర్మము అని నిరూపించి, శాపవిముక్తిని పొందింది." అని చెప్పాడు వైశంపాయనుడు.

మహాభారతము - అశ్వమేధ పర్వము
చతుర్ధాశ్వాసము సంపూర్ణము.
అశ్వమేధ పర్వము సర్వం సంపూర్ణము
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్.

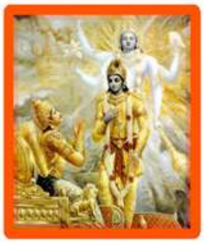

www.sanatanadharm.com
అమరనథ్ అమర్